

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI**

**GÜVENLİ BAĞLANMA DÜZEYİ VE BENLİK KURGULARI İLE
ÜNİVERSİTEYE YENİ BAŞLAYAN ÖĞRENCİLERİN UYUMU
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜLŞAH SEVİNÇ

Ankara, Mayıs, 2016

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI**

**GÜVENLİ BAĞLANMA DÜZEYİ VE BENLİK KURGULARI İLE
ÜNİVERSİTEYE YENİ BAŞLAYAN ÖĞRENCİLERİN UYUMU
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜLŞAH SEVİNÇ

DANIŞMAN: DOÇ. DR. TÜLİN ŞENER

Ankara, Mayıs, 2016

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne

G¼lřah SEVİNÇ'in hazırladığı "G¼venli Bağlanma D¼zeyi ve Benlik Kurguları İle niversiteye Yeni Başlayan ğrencilerin Uyumu Arasındaki İlişki" başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Eğitim Psikolojisi Programı'nda Y¼ksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan

ye

ye

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansst¼ Eğitim-ğretim ve Sınav Y¼netmeliđi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri yeleri tarafından ./.../20.... tarihinde uygun g¼r¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca .../.../20.... tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail G¼VEN
Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼ M¼d¼r¼

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Gülşah Sevinç

ÖZET

BAĞLANMA DÜZEYİ VE BENLİK KURGULARI İLE ÜNİVERSİTEYE YENİ BAŞLAYAN ÖĞRENCİLERİN UYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Sevinç, Gülşah

Yüksek Lisans, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı/ Eğitim Psikolojisi
Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tülin Şener

2016, xiv + 125 sayfa

Bu araştırmada, üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin anne, baba ve akranlarına bağlanma düzeyleri, toplulukçu-ilişkisel-bireyci benlik kurguları ve üniversiteye uyum düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca cinsiyet, yaşanılan şehir, aile ile yaşama durumu, anne ve babanın eğitim düzeyi ile üniversiteye uyum düzeyi arasındaki ilişki ele alınmıştır. Anneye ve babaya bağlanma düzeyleri ile anne-babanın eğitim düzeyleri arasındaki ilişkinin yanı sıra anne, baba ve akrana güvenli bağlanma düzeyi ile benlik kurgularının cinsiyete göre farklılaşma gösterip göstermediği de analize dahil edilmiştir.

Araştırma ilişkisel tarama modeline dayanan betimsel bir çalışmadır. Araştırma grubu, 183'ü kız, 69'u erkek olmak üzere toplam 252 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma grubuna, Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyne ve Akrana Bağlanma Ölçeği (Inventory of Parent and Peer Attachment; IPPA), İlişkisel Toplulukçu Bireyci Benlik Ölçeği (Relational, Individual and Collective Self Aspects (RIC) Scale) ve Üniversite Yaşamı Ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analiz edilmesi amacıyla SPSS aracılığıyla standart çoklu regresyon analizi ile Mann Whitney U Testi yapılmış ve Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Bu araştırma sonucunda, anneye ve akranlara güvenli bağlanma düzeyi ile üniversiteye uyum arasında bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca ilişkisel ve

toplulukçu benlik kurgusu ile üniversite uyumu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki varken, bireyci benlik kurgusu ile üniversiteye uyum arasında bir ilişki çıkmamıştır. Annenin eğitim düzeyi anne ile bağlanmada herhangi bir önem taşımazken babanın eğitim düzeyi babaya güvenli bağlanma aşamasında önemli bir etkiye sahiptir.

Anahtar kelimeler: Bağlanma, benlik kurgusu, üniversiteye uyum, bireycilik-toplulukçuluk

ABSTRACT**THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT SECURITY,
SELF-CONSTRUALS AND UNIVERSITY ADJUSTMENT OF
STUDENTS IN THE FIRST GRADE**

Sevinç, Gülşah

Master's Thesis, Psychological Services in Education, Educational Psychology

Advisor: Assoc. Prof. Tülin Şener

2016, xiv + 125 pages

In this research the correlation between the attachment security (with parents and peers), self-construals –collectivist, relational and individualist- and level of university adjustment of students in the first grade has been analysed. The correlation between gender, city of residence, the state of living with parents, maternal and paternal educational level and university adjustment has also been included in the analysis. Besides, the correlation between the maternal and paternal attachment and the education levels of parents has been considered. The attachment levels and self-construals have been analysed to the extent that they differed depending on the gender, as well.

This research is a descriptive study with a correlational model. The research group consists of 252 university students (183 female, 69 male). In order to collect data, the Inventory of Parent and Peer Attachment (Armsden and Greenberg, 1987), Relational, Individual and Collective Self Aspects Scale (Kashima and Hardie, 2000) and University Life Scale (Aladağ, Kağncı, Tuna and Tezer, 2003) were implemented. In order to analyse the data, Multiple regression analysis as well as Mann–Whitney U test were used and the Pearson correlation coefficient was calculated.

As a result of the research, it has been found out that there is a significant correlation between attachment to mother and peers, and university adjustment. As for the self-construals, there is a significant correlation between the relational and collective self, and university adjustment. There is no correlation between the individualist self-

construal and university adjustment. Whereas the maternal education level does not have an impact on attachment, paternal educational level has a significant impact on attachment security.

Key words: Attachment, self- construal, university adjustment, individualism-collectivism

ÖNSÖZ

Astronomiye en iyi giriş kişinin, cenneti geceleyin
kendi evine ait bir sürü yıldız olarak düşünmesidir.

George Eliot

Bu araştırmanın çıkış noktası, kendi annem ile bebeklikte kurduğum ve şu ana kadar geliştirdiğim bağlanma örüntüm üzerinde saatlerce düşünmemdi. Benim de bir “güvenli üssüm” vardı ve ilerde bazıları için ben de belki “güvenli bir üs” olacaktım. Bağlanma konusunda yaptığım yoğun okumalar sonucunda, bebeklikte anne ile kurulan bağın aslında bireyi hiç bırakmadığını ve hayat boyu onunla olduğunu öğrenmek belki de yüksek lisans eğitimi boyunca öğrendiğim en anlamlı bilgiydi. Bağlanmanın farklı alanlardaki etkisine odaklanan çok sayıda çalışmanın arasından üniversiteye uyum, okumayı ve öğrenmeyi çok seven biri olarak beni diğer alanlardan daha çok çekti. Bu arada Kağıtçıbaşı'nın sosyal psikoloji alanındaki çok değerli eserleri ile yakınlaştım ve tez konumun, bağlanma, benlik ve üniversiteye uyum üçgenini kapsamasının uygun olacağına karar verdim. Bu tez süresinde, verdiğim kararın ne kadar yerinde olduğunu her adımda tekrar fark ettim ve her anımı büyük keyifle geçirdim.

Çalışmanın başından sonuna kadar geçen uzun sürede bana gece gündüz demeden desteğini esirgemeyen, bir nevi üniversitedeki “güvenli üssüm” dediğim saygıdeğer bilim kadını, Danışmanım Doç. Dr. Tülin Şener'e teşekkürü bir borç bilirim. Bitmek bilmeyen sorularıma cevap verdiği ve yıldığım anlarda beni tekrar harekete geçirdiği için sonsuz teşekkürler. Kendisi sadece deneyimlerini ve bilgisini paylaşan bir öğretmen olmanın ötesine geçerek, yakınlığı ve sıcaklığıyla hayatımda hiç unutulmayacak kişilerden biri oldu. Araştırma sürecimizin ölçme ve değerlendirme aşamasında desteğini esirgemeyen çok saygıdeğer bir başka bilim kadını ise Yrd. Doç. Dr. Deniz Gülleroğlu oldu. Sunduğu yardım için ne kadar teşekkür etsem azdır.

Bu çalışmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yapan ve bu ölçekleri kullanmam konusunda izinlerini esirgemeyen değerli bilim insanları Prof. Dr. Nebi Sümer, Doç. Dr. Ahmet Uysal, Yrd. Doç. Dr. Gül Günaydın, Yrd. Doç. Dr. Emre Selçuk, Yrd. Doç. Dr. Hülya Ercan, Yrd. Doç. Dr. Mine Aladağ, Doç. Dr. Dilek Yelda Kağnıcı, Yrd. Doç. Dr. Mana Ece Tuna, Prof. Dr. Esin Tezer'e de teşekkür ederim.

Veri toplama aşamasında yardımcı olan değerli üniversite öğrencilerimize de teşekkür ederim. Ayrıca yüksek lisans eğitimi boyunca kazandığım en güzel arkadaşlardan biri olan ve edindiği bilgileri benimle paylaşmaktan hiç çekinmeyen, güzel dostum Şenay Görgülü ile tez sürecinde benzer zorlukları yaşadığımız ve verdiği destekle beni yalnız bırakmayan canım arkadaşım Reyhan Pehlivan'a sonsuz teşekkürler. Bununla birlikte verilerin değerlendirilmesi aşamasında verdiği destekle tezimde büyük etkisi olan Araştırma Görevlisi Çiğdem Yavuz'a da çok teşekkür ederim.

Ben yüksek lisansa başlarken tek kişiydim. Zaman geçti, bazı derslere karnımdaki oğlumla geldim. Bir süre sonra karnımda kızımınla geldim. Şimdi onlara güvenli bir liman olmak için buna yönelik yaptığım tüm okumaların ışığında çabalıyorum. Bana hayatta verdikleri çalışma ve okuma azmi için oğlum Tuna ve kızım Nil'e sonsuz teşekkürler. Uzun süren çalışmalarım sonunda yorgun düştüğümde evdeki yükümü hafifleten ve çocukları ile güvenli bağlanmak için elinden geleni yapan eşime de çok teşekkür ederim. Son ve en büyük teşekkürler hayatımdaki iki süper anneye. Biri, hayatını bana adanmış, her düştüğümde beni kaldıran ve yerinin doldurulmasının olanaksız olduğu güvenli üssüm olan annem Kadriye Gürgür'e. Diğeri ise hayatıma ikinci bir anne olarak girip çocuklarımı büyütmemde bana sonsuz destek sağlayan, yaşadığım zorluk ve sıkıntıları çözme aşamasında hemen yanımda beliren ikinci annem Tülay Sevinç'e. İyi varsınız.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY.....	ii
BİLDİRİM.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.5. Tanımlar.....	9
BÖLÜM 2	10
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1 Bağlanma Kuramları.....	10
2.1.1. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı.....	11
2.1.2. Ainsworth'ün Bağlanma Kuramı.....	15
2.1.3. Ergenlik Döneminde Bağlanma.....	19
2.1.4. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma.....	20
2.1.5. Akranla Bağlanma.....	24
2.1.6. Bağlanma İle İlgili Araştırmalar	25
2.2. Benlik Kurgularına İlişkin Kuramlar	35
2.2.1. İkili Benlik Kurgusu Modeli.....	38
2.2.2. Dörtlü Benlik Kurgusu Modeli.....	41
2.2.3. Benlik Kurguları ile İlgili Araştırmalar.....	44
2.3. Üniversiteye Uyum.....	48
2.3.1. Üniversiteye Uyum ile İlgili Kuramsal Altyapı.....	49
2.3.2. Üniversiteye Uyum ile İlgili Araştırmalar.....	53

BÖLÜM 3.....	64
YÖNTEM	64
3.1. Araştırmanın Modeli	64
3.2. Araştırma Grubu.....	64
3.3. Veri Toplama Araçları.....	65
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	65
3.3.2. Ebeveyne ve Akarana Bağlanma Ölçeği- EABÖ (Inventory of Parent and Peer Attachment; IPPA)	66
3.3.3. İlişkisel-Toplulukçu-Bireyci Benlik Ölçeği- İTBBÖ (Relational, Individual and Collective Self Aspects (RIC) Scale)	66
3.3.4. Üniversite Yaşamı Ölçeği.....	67
3.4. Verilerin Toplanması.....	67
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	68
BÖLÜM 4.....	72
BULGULAR VE YORUMLAR.....	72
4. 1. Bulgular	72
4.1.1. Üniversiteye uyum ile anneye, babaya ve akrana bağlanma, benlik kurguları, yaşanılan şehir, cinsiyet ve aile ile yaşama durumu, annenin ve babanın eğitim durumu arasındaki ilişkiye dair bulgular	72
4.1.2. Öğrencilerin anneye bağlanma puanlarının annelerin eğitim düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgular.....	75
4.1.3. Öğrencilerin babaya bağlanma puanlarının babaların eğitim düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgular.....	76
4.1.4. Öğrencilerin anneye, babaya ve akrana bağlanma puanlarının öğrencilerin cinsiyetine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgular	76
4.1.5. Öğrencilerin bireyci- ilişkisel- toplulukçu benlik kurgusu puanlarının cinsiyete göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgular	78

4.2. Yorumlar	79
4.2.1.Üniversiteye uyum ile bağlanma arasındaki ilişkiye dair bulguların yorumlanması.....	79
4.2.2.Üniversiteye uyum ile benlik kurguları arasındaki ilişkiye dair bulguların yorumlanması.....	82
4.2.3 Üniversiteye uyum ile yaşanan şehir, cinsiyet ve aile ile yaşama durumu arasındaki ilişkiye dair bulguların yorumlanması.....	83
4.2.4. Üniversiteye uyum ile anne ve babanın eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye dair bulguların yorumlanması.....	85
4.2.5. Öğrencilerin anneye bağlanma puanlarının annelerin eğitim düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulguların yorumlanması.....	86
4.2.6. Öğrencilerin babaya bağlanma puanlarının babaların eğitim düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulguların yorumlanması.....	87
4.2.7. Öğrencilerin anneye, babaya ve akrana bağlanma puanlarının öğrencilerin cinsiyetine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulguların yorumlanması.....	88
4.2.8. Öğrencilerin bireyci-ilişkisel-toplulukçu benlik puanlarının cinsiyete göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulguların yorumlanması.....	90
BÖLÜM 5.....	94
SONUÇ VE ÖNERİLER	94
5.1. Sonuç	94
5.2.Öneriler.....	95
KAYNAKÇA	97
EKLER	117
Ek A Kişisel Bilgi Formu	117
Ek B Ebeveyne ve Akrana Bağlanma Ölçeği	118
Ek C İlişkisel Toplulukçu Bireyci Benlik Ölçeği	120
Ek D Üniversite Yaşamı Ölçeği	123
Ek E Saçılma Diyagramı	125

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
1. Araştırma grubunun cinsiyete ve bölümlere göre dağılımı.....	65
2. Öğrencilerin sürekli bağımsız değişkenlere ilişkin puanlarının betimsel istatistikleri.....	72
3. Öğrencilerin üniversite uyumuna yönelik çoklu regresyon analizi sonuçları.....	73
4. Anne eğitim düzeyine göre anneye bağlanma puanlarının Mann Whitney U Test sonuçları.....	76
5. Baba eğitim düzeyine göre babaya bağlanma puanlarının Mann Whitney U Test sonuçları.....	76
6. Cinsiyete göre anneye bağlanma puanlarının Mann Whitney U Test sonuçları.....	77
7. Cinsiyete göre babaya bağlanma puanlarının Mann Whitney U Test sonuçları.....	77
8. Cinsiyete göre akrana bağlanma puanlarının Mann Whitney U Test sonuçları.....	77
9. Cinsiyete göre bireyci benlik kurgusu puanlarının Mann Whitney U Test sonuçları.....	78
10. Cinsiyete göre ilişkişel benlik kurgusu puanlarının Mann Whitney U Test sonuçları.....	78
11. Cinsiyete göre toplulukçu benlik kurgusu puanlarının Mann Whitney U Test sonuçları.....	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil		Sayfa
1.	Yetişkin Bağlanma Modeli (Bartholomew ve Horowitz, 1991).....	22
2.	Hofstede'e göre Bireycilik ve Toplulukçuluk.....	37
3.	Karşılıklı bağımlı ve bağımsız benlik kurgusu arasındaki temel farkların özeti (Markus ve Kitayama, 1991).....	40

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Problem

Bağlanma, bebeğin annesi (ya da ona bakan kişi) ile içten, samimi, sıcak ve sürekli bir ilişki kurması sonucunda gelişen ve ruh sağlığı için çok önemli bir özelliktir. Bebeğin dünyaya geldiği andan itibaren ona bakım veren kişi ile kurduğu ve meme arama, başını memeye doğru döndürme, emme, anneye doğru yönelme şeklinde kendini gösteren davranışlar bağlanma davranışları olarak adlandırılır. Bebeklik döneminde aşamalar halinde ortaya çıkan bağlanma, bireyin yaşamı boyunca etkisini sürdürmeye devam eder. Bağlanmayı ele alan birçok kuramcı bulunmaktadır. John Bowlby, bebeklik döneminde anne ile bebek arasında kurulan sıcak ilişkiyi hayvanlara yönelik olarak yaptığı gözlemlerinden de faydalanarak derinlemesine incelemiştir. Sonrasında Mary Ainsworth farklı kültürlerde yaptığı gözlemlerin sonucunda bebek ile anne arasında kurulan bağlanma örüntülerini sınıflandırmaya yönelik olarak bir sistem geliştirmiştir.

Bebeklik döneminde bakımveren ile kurulan bağlanma ilişkisinin, bireyin ileri dönemde diğer insanlar ile kuracağı ilişkilerde bir temel oluşturduğu yönündeki inanç, bağlanmanın diğer yaşam dönemlerindeki etkisinin de incelenmesini sağlamıştır. Bağlanmanın etkileri, ergenlikte görülmeye devam etmektedir. Bu dönemde ergenin hayatında ciddi değişiklikler olmaktadır. Fizyolojik ve bilişsel değişimlerin yanı sıra toplumsal ilişkiler boyutunda da ciddi bir değişimin söz konusu olduğu ergenlik dönemi, akran ilişkilerinin ön plana çıktığı bir gelişim aşamasıdır. Bu dönemde hem ebeveynlerle kurulan bağlanma ilişkilerinin niteliğinde değişim yaşanmakta, hem de yeni bağlanma ilişkileri kurulmaktadır (Demir, 2010). Bağlanmanın ergenlik döneminde

olduğu kadar yetişkinlik döneminde de bireylerin yaşamlarının farklı yönlerini etkilediği konusunda bir görüş birliği vardır. Bebeklikte kurulan anne-bebek ilişkisinin, ilerleyen dönemlerde romantik ilişkilerden iş yaşamına, cinsel yaşamdan dini ve politik inançlara kadar birçok alanda etkili olduğu gözlemlenmektedir.

Bağlanma, bireyin üniversiteye uyumu söz konusu olduğunda da önemli bir etken olarak karşımıza çıkar. Uyum denildiğinde, bireyin çevrenin ortaya çıkardığı yenilikler ile başa çıkabilmesini sağlayacak davranışlar akla gelir. Ratus ve Nevid (1986), uyumu insanların çevrenin taleplerini karşilamasına izin veren davranış olarak niteler ve bireylerin çevreden gelen baskılarla ve stresle başa çıkma süreçleri olarak tanımlar. Yavuzer (1996) ise uyumu bireyin kendisi ve çevresi ile iyi ilişkiler kurabilmesi ve bunları sürdürebilme derecesi şeklinde tanımlar.

Değişen çevresel uyaranlar ile sürekli olarak etkileşim içerisinde olan birey, baş etme mekanizmalarını kullanarak bunlara uyum sağlar (Roy, 2009). İnsan dünyaya geldiği andan itibaren hep bir uyum süreci yaşar. İlk defa okul hayatına atıldığı zaman evdeki koşullardan çok farklı koşullara uyum sağlar. Ergenlik dönemine ulaştığında çocukluk özelliklerinden yavaş yavaş uzaklaşarak vücudunda ve ruhunda yaşadığı değişikliklere uyum sağlar. Liseyi bitirip üniversiteyi kazandığında bireyi yine eskisinden çok farklı bir ortam, yeni koşullar ve farklı insanlar beklemektedir ve uyum süreci tekrar önem kazanır.

Uyum ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken en önemli nokta, belki de uyumun dinamik bir süreç olması ile ilgilidir (Geçtan, 1994). Uyum, bireyin toplumsal, biyolojik ve psikolojik yaşamının sürekli olarak ve düzenli bir şekilde işlemesi sonucunda ortaya çıkar. Birey için doğduğu andan itibaren çok büyük önem taşıyan bu uyum süreci, yaşamın her anında mevcuttur. Uyum sağlamak, bebeklik ve çocukluk döneminin ne kadar önemli bir öğesi ise üniversiteye geçiş süreci de bir ergenin hayatı için de o kadar önemlidir.

Üniversitenin ilk yılı geçiş dönemini temsil etmesi açısından diğer yıllara kıyasla bireyin daha çok zorluklarla karşı karşıya kalması beklenen yıldır. Birçok birey belki de ilk defa evinden ve yaşadığı şehirden uzaklaşmakta (Berman ve Sperling, 1991), yalnız başına bir yurttta ya da birkaç kişi ile kiraladıkları bir evde yaşamakta, dolayısıyla gerek yeni okul ortamı gerekse yeni ev ortamının getirdiği değişimlere ve zorluklara maruz kalmaktadır. Bu durum, ilk defa aile kaynaklarından ve desteğinden uzak kalmak

anlamına gelmektedir (Arnstein, 1980; Henton, Lamke, Murphy, ve Haynes, 1980). Bu yüzden bireyin genişleyen özgürlük alanı ona bir dizi sorumluluk getirir. Aynı zamanda giderleri düzenleme sorumluluğunu da daha çok üstlenmesi beklenir. Yetişkinlik rollerine ve sorumluluklarına geçişi kapsayan ileri ergenlik döneminde (Levinson, Darrow, Klein ve Levinson, 1978) bu sorumlulukları yerine getirmek önem kazanır ve bu noktada uyum süreci işin içine girer. Zamanını doğru kullanma, yemek yapma, uyku saatlerini düzenleme, derslere doğru zamanda gidebilme, daha önceki eğitim hayatındakilere göre daha karmaşık ve zorlu derslere hazırlanma ve derslerin gerektirdiği ödevleri yapma, daha olgunlaşmış ve karşılıklı etkileşime açık öğrenci-öğretmen ilişkisini sürdürme, akranlarla olan ilişkilerini düzenleme gibi birinci sınıfta bireyi bekleyen birçok görev vardır. Bunlar bazı öğrencilerin üniversiteye tam olarak uyum sağlayamamasına, hatta bazen üniversiteyi bırakmasına bile yol açabilmektedir.

Yaşanan zorlukların yoğunluğundan ötürü üniversitenin birinci yılında okuyan öğrencilerin uyum süreçleri ile ilişkili olan etkenleri incelemek büyük önem taşımaktadır. Üniversite uyumu odağa alınarak yapılmış çeşitli faktörlerin incelendiği çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Aile yapısı (Lopez, Campbell ve Watkins, 1988), ayrışma- bireyleşme (Beyers ve Goossens, 2003; Lapsley, Rice ve Shadid, 1989), anababa ile bağlanma (Mattanah, Hancock ve Brand, 2004; Vivona, 2000; Rice, Fitzgerald, Whaley ve Gibbs, 1995), depresyon (Lopez, Campbell ve Watkins, 1986), duygusal iyi oluş (Kocayörük, 2010), denetim odağı ve atılganlık düzeyleri (Karahana, Sardoğan, Özkamalı ve Dicle, 2005), toplulukçuluk ve bireycilik (Choi, 2002) ve akademik başarı (Thompson ve Fretz, 1991) bunlardan bazılarıdır.

Bağlanma ile üniversiteye uyum arasındaki ilişkiyi ele alan çok sayıda araştırmaya bakıldığında zaman bağlanma kuramının geçerliliğinin her seferinde yeniden onaylandığı görülebilir. Yapılan çalışmalar, anababa ile kurulan bağlanma ilişkisinin bireyin tüm hayatını etkilediğini ve kurulan güvenli bağlanmanın üniversiteye gelindiğinde bile etkili olmaya devam ettiğini göstermektedir. Yapılan çok sayıda araştırma sonucunda (örn., Allen, Moore, Kuperminc ve Bell, 1998), çocuğun anne babası ile, sevildiğini hissettiği bir ilişki kurmasının diğer dönemler için olduğu kadar ergenlik dönemi için de çok önemli olduğu ortaya konmuştur.

Bağlanma ve benlik temsilleri, birbiri ile yakından ilgili iki ögedir. Bebeklikte kurulan bağlanma, bireyin diğerlerine ve ilişkilere dair bir şema oluşturmasını sağlar.

Bowlby (1973/2014) bu şemaların bireyin annesi ile kurduğu ilişkiden yola çıkarak dünyayı anlamlandırmasına yardımcı olduğunu belirtir. Başkaları ile kurulan ilişkilerden hareketle ne kadar sevilebilir olduğuna dair geliştirilen inanç kişinin benlik temsillerini oluşturur. Kişinin kendini sevilmeye değer görmesi sonucunda geliştirdiği güvenli bağlanmanın bireyde olumlu benlik algısına katkıda bulunduğu söylenebilir (Verschueren, Marcoen ve Schoefs, 1996).

Sosyal bir ürün olan benlik, sosyal etkileşimler sonucunda oluşan ve kişinin kendisi ile ilgili farkındalığını yansıtan bir kavramdır (Kağıtçıbaşı, 2010). Çevredeki bireyler ile biçimlenen benlik, bireyin kendisine ve diğerleri ile ilişkisine yönelik algılarının yanı sıra bunlara verdiği değeri kapsar (Rogers, 1961). Benliğin sosyo-kültürel boyutta ele alınması sonucu ortaya çıkan benlik kurgusu ise bireyin içinde büyüdüğü kültürün etkisi ile şekillenen bir yapıdır. Batılı kültürler genel olarak bireyin diğerlerinden ayrışmasını vurguladığı için bireyci olarak adlandırılırken, Batılı olmayan kültürler bireylerin diğerleri ile bağlı olmasını vurguladığı için toplulukçu olarak değerlendirilir. Markus ve Kitayama'nın (1991) bu çerçevede tanımladığı bağımsız ve karşılıklı bağımlı benlik kurguları, bireyin diğerlerinden ayrışması ve bireyleşmesi odağında düşünüldüğünde, bireyciliğin ağır bastığı toplumlarda ayrışma ve bireyleşme ihtiyacının daha yüksek olması beklenir. Diğer taraftan toplulukçuluğun ağır bastığı toplumlarda daha çok içinde bulunulan grubun istekleri ağır bastığı için, ayrışma ve bireyleşme ihtiyacının daha düşük olması beklenir (Markus ve Kitayama, 1991). Buradan yola çıkılarak, bireyciliğin ağır bastığı toplumlarda, bireylerin bağımsız benlik kurgusu geliştirme olasılığının daha yüksek olduğu, tam tersine toplulukçuluğun ağır bastığı toplumlarda ise bireylerin karşılıklı bağımlı benlik kurgusu geliştirme olasılıklarının daha yüksek olabileceği düşünülebilir.

Bu iki kutuplu benlik kurgusu yapısına daha sonraki dönemlerde karşı çıkmış ve bireylerin hem özerk hem de ilişkisel benlik kurgusu geliştirebileceği ileri sürülmüştür (Kağıtçıbaşı, 2005). Yapılan araştırmalar da (örn., Kwak, 2003) özerkliğin ve ilişkiselliğin bir arada bulunmasının, ergenin iyi oluşu üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koymuştur.

Benlik kurgularının üniversiteye uyum aşamasında önemli bir etken olarak ortaya çıkması, bireylerin üniversiteye başladığında gerek arkadaşları, gerekse üniversite veya yurt personeli ile karşılıklı bir ilişki geliştirmesi ile yakından ilgilidir.

Üniversite hayatı ile birlikte başkaları ile kurulan ilişkiler ciddi anlamda ön plana çıkar. Triandis (1995) bağımsız ve karşılıklı bağımlı benlik kurgularını kişiler arasında kurulan ilişkiler bağlamında değerlendirmiş ve toplulukçu kültürlerde bireylerin daha az sayıda iç grupları olduğunu fakat bunlara olan bağlılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Yani az sayıda fakat daha çok yakınlık içeren ilişkiler söz konusudur. Bireyci niteliklerin ağır bastığı kültürlerde yetişen bireylerin ise daha fazla sayıda iç grupları vardır fakat daha fazla sayıda kişi ile ilişki geliştirirler. Yani çok sayıda fakat samimiyetin daha az olduğu arkadaşlıklar ağır basar. Benlik kurgularının, bireyin diğer insanlar ile kurduğu ilişkileri etkilediği görüşünden yola çıkıldığında, bunların üniversiteye başlayan öğrencilerin girdikleri yeni ortamda kuracakları ilişkiler bağlamında da belirleyici olması beklenir.

Geçmişte Türk kültürü, ailenin birey için hayatının sonuna kadar önemini büyük oranda koruduğu, yakın bağların büyük oranda sürdürüldüğü bir kültür olması dolayısıyla toplulukçu bir toplum olarak ele alınmıştır (Hofstede, 2001). Fakat sanayileşme ile birlikte yaşanan değişimler sonucunda bugün Türk kültüründe, gerek bireyci gerek toplulukçu öğelerin bir arada bulunduğu düşünülmektedir (İmamoğlu, 2002; Karadayı, 1998). Türk kültüründe yaşanan bu değişimlerle birlikte bireylerin benlik kurgularında da değişimin meydana gelmesi beklenmektedir. Yapılacak araştırmalar ile benlik kurgularında ve üniversite uyumu gibi etkilediği farklı değişkenlerde yaşanan değişimlerin daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir.

Bu noktalardan hareketle, bu araştırmada bireyin anne babası ve akranları ile kurduğu bağlanma ilişkisindeki güvenlik düzeyi ve ergenlerin sahip oldukları benlik kurguları ile üniversiteye uyum düzeyleri arasındaki ilişki ele alınacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın ilk amacı, ileri ergenlik döneminde bulunan gençlerin anneleri, babaları ve akranları ile kurdukları bağlanma düzeylerinin ve benlik kurgularının üniversite uyumu üzerindeki etkisini incelemektir. Bu araştırma kapsamında, birey geniş bir yelpazede ele alınmaktadır: bebeklik döneminde kurulan bağlanma ilişkisi, ergenlik döneminde önem kazanan özerklik ile yakından ilişkili bir kavram olan benlik kurgusu ve yetişkinliğe geçiş dönemine denk gelen üniversitenin birinci yılında önem kazanan uyum süreci. Birbiriyle yakından ilişkili olduğu düşünülen bağlanma, benlik kurguları ve üniversiteye uyum değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi bu

araştırmanın en temel amacıdır. Özellikle son yıllarda Türk kültüründe yaşanan sosyo-ekonomik değişimlerle birlikte benlik kurgusunda yaşanması olası değişimlerin incelenmesi daha da önemli hale gelmiştir. Bireyin anababa ile kurduğu bağlanma ilişkisi ve içinde yaşadığı kültürün bir sonucu olarak ortaya çıkan benlik kurguları ile üniversite aşamasındaki uyumu arasındaki ilişkiyi görmek, gençlere yaşayabilecekleri uyum sorunları karşısında yol gösterici olması açısından değerlidir.

Bu çalışmada esas olarak “ileri ergenlik döneminde bulunan bireylerin güvenli bağlanma düzeyleri ve benlik kurguları ile üniversiteye uyumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır. Araştırma sonucunda, güvenli bağlanma düzeyi yüksek olan ve yüksek düzeyde ilişkisel benlik kurgusuna sahip bireylerin üniversiteye uyum düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Üniversiteye uyumu;
 - Anneye güvenli bağlanma düzeyi
 - Babaya güvenli bağlanma düzeyi
 - Akrana güvenli bağlanma düzeyi
 - Benlik kurguları (bireyci-ilişkisel-toplulukçu benlik tipi)
 - Yaşanılan şehir
 - Cinsiyet
 - Aile ile yaşama durumu
 - Annenin eğitim düzeyi
 - Babanın eğitim düzeyi yordamakta mıdır?
2. Öğrencilerin anneye bağlanma puanları annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin babaya bağlanma puanları babaların eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin anneye, babaya ve akrana bağlanma puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

5. Öğrencilerin benlik kurgusu puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Josselson (1988), anababaya güvenli bağlanan ergenlerin daha başarılı bir özerkleşme süreci yaşadıklarını, böylece yeni durumlara daha başarılı bir şekilde uyum gösterdiklerini belirtmiştir. Lamborn ve Steinberg (1993), yüksek düzeydeki duygusal özerkliğin, ancak sıcak ve destekleyici aile ortamlarında uyumu sağladığını ileri sürmüştür. Kenny (1987) de, benzer bir şekilde ailesi ile güvenli bağlanmaya sahip öğrencilerin yeni üniversite ortamına daha iyi uyum sağladıklarını belirtmiştir. Bunlara benzer bulgulara sahip birçok araştırmadan yola çıkarak, öğrencilerin üniversite uyumlarını değerlendirirken aile bağlamını incelemenin çok büyük önem taşıdığı ifade edilebilir.

Ayrıca bağlanma ile üniversite uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalara yabancı alanyazında rastlansa da Türkçe alanyazında çok fazla araştırma dikkat çekmemiştir. Yurt dışında yapılan araştırmalar, güvenli bağlanmaya sahip bireylerin üniversitede daha iyi sosyal, akademik ve duygusal uyum gösterdiğini ortaya koymuştur (Bradford ve Lyddon, 1993; Holmbeck ve Wandrei, 1993; Larose ve Boivin, 1998; Schultheiss ve Blustein, 1994). Ayrıca boylamsal bir araştırmada, üniversite birinci sınıf öğrencilerinin sahip olduğu bağlanma türünün 2 yıl sonraki okula uyum ölçümlerinde yordayıcı etkisi olduğu bulunmuştur (Rice ve ark., 1995). Bu araştırmanın bağlanma ile üniversite uyumu arasındaki ilişkiyi incelemesi açısından Türkçe alanyazında önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Toplulukçu ve bireyci kültürlerin, kişilerin gelişimlerini farklı şekilde etkilediği iddiasından yola çıkılarak, üniversiteye uyum süreçleri ile benlik kurgularının yakın bir ilişki içerisinde olduğu düşünülmektedir. Odak noktasının, aile ilişkileri ve karşılıklı bağımlılık olduğu toplulukçu kültürlerin çocuğun aileden özerkleşmesini desteklemediği, tam tersine Batılı ve bireyci kültürlerin çocuğun bağımsızlaşması doğrultusunda benlik gelişimine katkıda bulunduğu vurgulanmaktadır. Türkiye’de birçok öğrenci ilk defa üniversiteyi kazandığında ailesinden uzaklaşmaktadır ve özerkleşme çabaları yoğunlaşmaktadır. Türk kültürü gibi toplulukçu özelliklerin ağır bastığı ailelerde, bireyci benlik kurgusunun ağırlıklı olduğu ailelere kıyasla, üniversiteye uyum aşamasında ailenin daha çok güdüleyici role sahip olduğu

görülmüştür (Tseng 2004). Bu araştırma çerçevesinde de Türk kültüründeki bireylerin ilişkisel benlik kurgusuna sahip olmasının, üniversiteye uyum aşamasında etkili olup olmadığının incelenmesi sonucunda yazındaki önemli bir boşluğun doldurulacağı söylenebilir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın en önemli sınırlılıklarından birisi, maliyet ve zaman kısıtlılığı dolayısıyla bağlanma güvenliği düzeyi ile üniversiteye uyum düzeyinde zaman içerisinde gözlemlenen değişimlerin belirlenememesidir. Bağlanma kuramının doğasında uzun bir zaman dönemindeki değişimlerin incelenmesi bulunmaktadır. Ancak bu araştırmada zaman kısıtlamasından dolayı ergenlerin mevcut bağlanma düzeyleri ele alınmıştır. Sonraki çalışmalar, bağlanma örüntülerindeki değişimleri de ele alarak üniversiteye uyum sürecindeki etkisini inceleyebilir. Aynı şekilde üniversiteye uyum düzeyi de ilk yılın birinci dönemi ve ikinci döneminde bile ciddi anlamda değişiklik gösterebilir. Bu yüzden boylamsal araştırmalar yapılarak bireylerin üniversiteye uyum düzeyleri ilerleyen zamanlarda ölçülebilir ve daha kesin yargılara ulaşma aşamasında bu, daha faydalı olabilir.

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı, ölçümlerin öz-bildirime dayalı olması ile ilgilidir. Bireylere ait bilgiler doğrudan kendilerinden edinilmiştir. Yetişkinlerde bağlanmanın gözleme dayalı olarak ölçülmesi zor olabilmektedir. Bu nedenle araştırmacılar genel olarak öz-bildirime dayanan ölçekleri tercih etmektedir. İleride yapılacak araştırmalarda gözlem metodunun da eklenerek araştırmaların daha güvenilir olması sağlanabilir.

Bu sınırlılıklara ek olarak, araştırma grubu sadece Ankara Üniversitesi'ne yeni başlayan öğrenciler ile sınırlı tutulmuştur. Benzer araştırmaların farklı şehirlerde ve özel üniversiteleri de içine alacak şekilde yapılması, söz konusu üç değişken arasındaki ilişkinin farklı illerde ve farklı üniversitelerde izlenmesi açısından önemli olacaktır. Araştırma grubunun geliştirilmesi, benlik kurguları arasında cinsiyete dayalı farklılaşmanın daha iyi açıklığa kavuşturulması açısından da faydalı olacaktır.

1.5. Tanımlar

Bağlanma: Bebeğin anne figürü ile kurduğu ve kökeni tehlikeden koruma işlevinden gelen süreğen ve yoğun bağ.

Üniversiteye uyum: Öğrencilerin üniversite yaşantısı ile ilişkili olan çeşitli akademik ve sosyal gereksinimleri ne derece yerine getirebildiklerine ilişkin sahip oldukları inançlarıdır (Akbalık, 1997).

Akademik Uyum: Üniversite yaşamının getirdiği eğitim ile ilişkili olan çok yönlü taleplerdir.

Sosyal Uyum: Üniversite yaşamının getirdiği kişilerarası- toplumsal ilişkiler ile ilişkili olan çok yönlü taleplerdir.

Benlik/ Benlik kurgusu: Bireyin diğerlerinden bağımsız bir şekilde ya da diğerleri ile karşılıklı bağımlı şekilde tanımlanma derecesidir.

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Bağlanma Kuramları

John Bowlby (1969/2012) tarafından geliştirilen ve Mary Dinsmore Salter Ainsworth'ün de laboratuvar çalışmaları ile katkıda bulunduğu (Ainsworth ve Wittig, 1969) bağlanma kuramı, birçok araştırmacının konusu olarak günümüze kadar etkisini sürdürmüştür. Alanyazında bağlanma figürü ve çocuk arasında kurulan duygusal bağ, bağlanma olarak tanımlanır. Bağlanma figürü, genellikle anne olmakla birlikte, annenin olmadığı ya da çocuğunun bakımında yardım aldığı durumlarda bir başkası da olabilir. Bağlanma figürü ile çocuğun bağlanma ilişkisi geliştirdiği ve güven duymak için zaman zaman yakınlık ihtiyacı sergilediği kişi ifade edilmektedir.

Bowlby (1969/2012) bağlanmayı, bir kişi ile ona bakım veren kişi arasında kurulan şefkate dayalı bağ, zaman içinde bunları birbirine bağlayan ve git gide daha da güçlenen bağ şeklinde tanımlar. Çocuk ile ona çevresini keşfetmesi için güvenli bir üs sunan kişi arasında oluşan duygusal bağ, bağlanmanın en öne çıkan tanımları arasındadır (Bowlby, 1969/2012). Bowlby kimi zaman tanımına, koruma ve korunma içgüdüsünü de dâhil ederek, bağlanmayı bebeğin bağlanma figürü ile kurduğu ve bebeği tehlikeden koruma işlevine sahip süreğen ve yoğun bağ şeklinde tanımlamıştır.

Bağlanma kuramı etolojiye dayanmaktadır. Bowlby (1969/2012), bağlanmayı anne-çocuk etkileşimini geliştiren ve hayatta kalma gücünü en üst düzeye çıkaran biyolojik kökenli bir dizi düzenli davranış şeklinde kavramsallaştırmıştır. Bebek ağlar, gülümser, annesine yapışır ve bunlar yoluyla annesi ile yakınlığı korumaya çalışır. Özellikle yalnız kaldıkları ya da yabancı kişiler ile aynı ortamda oldukları zaman bebekler güvenlik arayışına girer. Fakat anneleri yakınlarında ise yakınlığı koruma ve

güvenlik arayışı azalır. Bağlanma davranışı, bebeğin bakımvereni aralıklarla etrafı keşfetmeye gitmek üzere ayrıldığında geri döneceği “güvenli bir üs” ve herhangi bir tehdit olduğunu algıladığında ise kendisini koruyacak “güvenli bir sığınak” olarak algılanması ile aktifleşir (Ainsworth, 1967).

Yaşamın ilk dönemlerinde bakımveren ile çocuk arasında kurulan güvene dayalı ilişkinin ileriki dönemler açısından çok ciddi bir öneme sahip olması gelişimsel olarak bağlanma kuramını çok önemli kılmıştır. Bağlanmadaki temel ilke, ilk dönemde bebeğin bakımveren ile kurduğu iletişim ve ilişkinin insanın tüm yaşamı boyunca, yaşamının her alanını (romantik ilişkiler, iş yaşamı ya da eğitimsel yaşam vb.) şekillendireceği yönündedir (Solmuş, 2010). Bağlanma ile ilgili olarak yapılan sayısız araştırma (örn. Bernier, Larose ve Whipple, 2005; Cassidy, 1994; Wallis ve Steele, 2001) bulunmaktadır ve anababaları ile güvenli bağlanma kuran bireylerin, güvensiz bağlanma kuranlara göre genel olarak daha olumlu göstergelere sahip olduğu ortaya konmuştur. Bağlanma, yaşam boyu hüküm süren bir kavram olması dolayısıyla insan hayatında kritik bir role sahiptir.

Bağlanma konusunu daha iyi anlayabilmek için bağlanma ilişkisini ilk defa kuramsal olarak gözler önüne seren Bowlby'nin ve arkasından kurama Uganda'da yaptığı gözlemler sonucu getirdiği büyük katkı ile bilinen Ainsworth'ün kuramsal altyapısını daha ayrıntılı bir şekilde ele almak gerekmektedir.

2.1.1. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Melanie Klein'in baskın olduğu dönemde İngiliz Psikanaliz Enstitüsü'nde çalışmış olan Bowlby, psikanalizden doğrudan etkilenmiş olan bir kuramcıdır (Bretherton, 1992). II. Dünya Savaşı sonrasında ebeveynlerini kaybeden çocukların şefkatten yoksun bir şekilde büyümeleri sürecinde yazdığı yazılar ile dikkati çeken Bowlby'ye Dünya Sağlık Örgütü'nden savaş sonrası Avrupa'daki evsiz çocuklar ile ilgili bir yazı yazma teklifi gelmiştir. 6 ay içerisinde hazırlanan rapor büyük ilgi toplamış ve 1951 yılında Anne Bakımı ve Ruhsal Sağlık adıyla basılmıştır. Bu rapor Bowlby'nin annenin olmaması durumunun çocukta yarattığı travma ve bunun çocuğun ileriye dönük olarak hayatında yaratacağı sorunları dile getirmesi bakımından çok önem taşımaktadır. Bowlby (1951, s. 11) bu raporda, doğumdan üç yaşına kadar olan dönemde bir bebeğin annesiz kalmasının ileride ciddi ruhsal sorunlara sebep olabileceğini belirtmiş ve bebek ile anne arasındaki ideal durumu şöyle anlatmıştır: “ruh

sağlığı için gerekli olduğuna inanılan şey, bebek ve çocuğun annesi (ya da onun yerine geçen kişi) ile her ikisinin de doyum ve zevk aldığı, sıcak, samimi ve süregelen bir ilişki içinde olmasıdır". Bowlby, bu tür bir ilişkide, aşırı olması ruh sağlığının eksikliği anlamına gelen kaygı ve suçluluk duygularının ılımlı bir düzeyde ve düzenli bir şekilde gelişeceğini ifade eder. İşte çocuk psikiyatristlerinin karakter ve ruhsal sağlığın gelişiminin altında yattığına inandıkları şey, baba ve kardeşlerle kurulan ilişkiden birçok açıdan farklılaşan ve erken yaşlarda anne ile kurulan bu zengin, karmaşık ve ödüllendirici ilişkidir (Bowlby, 1951).

Babanın daha çok ikincil bir görevi olduğuna inanan Bowlby, kuramında ağırlıklı olarak anneden bahseder. Buna sebep olarak da, çocuk ile ilgili elde edilen kanıtların hemen hemen hepsinin onun annesi ile ilişkisinden elde edilmesini ve bu yıllarda bebeğin en önemli sayılan ilişkisini babasından ziyade annesi ile kurmasını gösterir. Onu besleyen, temizleyen, sıcak tutan ve rahatlatan kişi annesidir (Bowlby, 1951). Benzer şekilde kaygı hissettiği zaman da döndüğü kişi annesidir. Babanın rolünü, sadece anneye sevgi sunarak ve yoldaşlık ederek onu duygusal olarak destekleme ve çocuğun geliştiği ortamda annenin mutlu ruh halini korumasına yardım etme şeklinde özetleyen Bowlby, kuramını anne-çocuk ilişkisi üzerinden kurgulamıştır.

Harwood, Miller ve Irizarry (1995), Bowlby'nin kuramının dört temele dayandığını belirtir. Bunlardan ilki etolojidir. Özellikle insan olmayan primatlardaki bağlanma davranışını izlemek amacıyla yaptığı etolojik gözlemlere dayanarak, insanlardaki bağlanma davranışını açıklamıştır. Primat yavru, muhtaç bir şekilde doğduğundan dolayı, avcılardan ya da diğer tehlikelerden kaçabilmek için birinin yardımına ihtiyaç duyar. Bowlby'nin kuramında bağlanma, doğrudan tehlikeden kaçmak amacını taşımasa da bebeğin fiziksel olarak güvenliğini sağlamak ve hayatta kalmak amacıyla anneye olan yakınlığını sürdürmesine hizmet etmesi açısından önemlidir. İnsan olmayan primatlarla insandaki bağlanma davranışı arasındaki en büyük benzerlik, belki de yavru ile annenin bu yakınlığı koruma davranışdır. Yakınlığı koruma davranışı, Ainsworth'ün ileride bahsedilen Yabancı Ortam Deneyi'nde görülebileceği gibi, anne odadan çıkar çıkmaz çok açık bir şekilde izlenebilir. Bebek, annesinin odadan çıkmasına ağlayarak ya da onun peşinden giderek tepki verir.

Bowlby'nin kuramının dayandığı diğer üç temel, psikanaliz, kontrol sistemleri ve bilgi işlemedir (Harwood ve ark., 1995). Bowlby'nin psikanalitik bakış açısından

temel aldığı düşüncelerinden birisi, yaşamın ilk beş yılının sonraki dönemdeki sosyal ve duygusal işleyiş üzerinde çok etkili olduğu yönündedir. Kontrol sistemleri, sıkça termostatın işleyiş şekli üzerinden yapılan bir benzetme ile açıklanır. Kontrol sistemleri, bağlanma sisteminin, çocuğun temel bakımverenden ne kadar uzaklaştığına ilişkin bilgiye dayalı olarak işlemesi, bu uzaklaşma belli bir eşiğe ulaştığında sistemin aktif hale gelmesi, bağlanma davranışlarının harekete geçmesi ve yakınlık tekrar sağlanana kadar bunların sürdürülmesine dayanır. Dolayısıyla, Bowlby'ye göre ağlama, kucağa gitme, gülümseme gibi bağlanma davranışları bebeğin bakımveren ile yakınlığını korumaya hizmet eder nitelik taşımaktadır.

Bowlby, etoloji ve gelişim psikolojisi kavramlarından da faydalanarak oluşturduğu bağlanma kuramını, önemli yazılarından biri olan “Çocuğun Anne ile Bağının Doğası” (*The Nature of the Child's Tie to His Mother*, 1958) ile ilk defa resmi olarak İngiliz Psikanaliz Topluluğu'na sunduğunda bazı tepkiler almıştır. Bunun sebebi, büyük oranda psikanalitik yaklaşımda kabul gören, bebeğin annesi ile kurduğu libidinal bağda ihtiyaç gidermenin birincil olduğuna ilişkin inancı reddetmiş olmasıdır. Bowlby (1958) bağlanma ilişkisini anlatırken, 12 aylık bebeklerde gözlemlediğimiz bağlanma davranışının, başta nispeten birbirinden bağımsız olan bir dizi içgüdüsel tepkiden oluştuğunu belirtir. Bu tepkilerin, yaşamın ilk yılı boyunca zaman zaman farklı derecelerde olgunlaşma gösterdiğini ve bebeği anneye, anneyi de bebeğe bağlama şeklindeki dinamik ve karşılıklı ilişkiye katkıda bulunma işlevini gördüğünü söyleyen Bowlby, bebeğin emme, sıkı sıkı tutma, takip etme, ağlama ve gülümseme çabalarının anne davranışını harekete geçirmeye hizmet ettiğini belirtmektedir. Bowlby normal gelişim sürecinde bunların bütünleşik hale geldiğini ve tek bir anne figürüne odaklandığını iddia eder. İşte böylece kuramcının “bağlanma davranışı” adını verdiği şeyin temeli oluşur.

Bowlby, anne ile bebek arasında kurulan bu ilişkide, bebeğin sürekli olarak sevgi ve şefkat ihtiyacı duyması ve gelişimin ancak bu şekilde gerçekleşeceği düşüncesini açıklamak için kuramsal bir çerçeveye ihtiyaç duymuştur. Bebeğin fizyolojik ihtiyaçlarını gidermesi ve bebeğin zamanla annesinin doyum kaynağı olduğunu öğrenmesi esasına dayanan Öğrenme Kuramı (İkincil İtki Kuramı) ve Harlow'un (1958) ayanaklı maymunlarla yaptığı deneylerin ortaya koyduğu bulgular da bu kuramı desteklememiştir. Daha çok psikanalitik bakış açısını yansıtan, bebeğin emme ve oral yoldan tatmin olma eğilimini vurgulayan Birincil Emilen Nesne Kuramı

da Bowlby için yeterli düzeyde açıklayıcı değildir. Bowlby'nin bağlanmaya kuramsal bir altyapı aradığı bu dönemde, Lorenz'in anne-bebek arasındaki ilişkinin sadece besleme ile sınırlı olmadığını gösteren iz sürme (imprinting) çalışmaları Bowlby'nin fikirleri ile uyumlu sonuçlar ortaya koymuştur.

Bowlby, yaptığı gözlemlerden yola çıkarak yeni doğan bebeklerin bakıma ihtiyaç duyduğu için bakımvereni hep yakınında tutmaya yönelik sinyaller göndereceğini söylemiş ve bunları “bağlanma davranışları” diye adlandırmıştır. Daha sonra bu davranışların dört aşamalı daha geniş bir gelişim sürecinin bir parçası olduğunu belirtmiştir. 1-2 aylık dönemi kapsayan ilk aşamada, bebek bakımverene belli bağlanma sinyalleri gönderir ve zaman içerisinde bakımverenle rahatlık ve stresin azaltılması arasında bağ kurulur. 2-7 aylık dönemi kapsayan ikinci aşamada artık bebek kendine güven ve rahatlık sunan bakımveren kişiyi ayırt etmeye başlar. Bu etkileşim, bebeğin sosyalliği açısından ve başkaları ile kuracağı ilişkilerde kritik role sahip olan içsel çalışan modelleri geliştirmesi bakımından çok önemlidir. Çocuğun, karşılıklılık, şefkat ve güven ilkelerini benimsemesi kendisi ve diğerlerine dair modelleri geliştirirken de yardımcı olur. 7 ay-2 yaş arasını kapsayan üçüncü aşamada, bağlanma ilişkisinin, çocuğun bağlanma figürüne yakınlığı korumasıyla kristalleştiğini görebiliriz. Yabancılara karşı kaygı duyma, bağlanma figüründen ayrılınca stres duyma gibi belirtiler baskın olarak görülür. 2-3 yaş kapsayan son dönemde ise bağlanma figürü çocuğun hayatta kalmaya yönelik ihtiyaçlarını karşılama rolünden, çocuğun sosyal olarak uygun kabul edilen davranışları öğrenmesine rehber olma rolüne geçiş yapmıştır. Başka bir deyişle artık amaca yönelik partnerlik durumu söz konusudur. Bağlanma figürü bu dönemde duygusal ve sosyal farkındalık oluşturarak çocuğa sosyal norm ve değerlere yönelik sınırları gösterir.

Bowlby'ye (1973/2014) göre bağlanma sürecinin temel sonucu, bireyin yabancı ortamlarda davranışını düzenlemesi için sosyal etkileşime yönelik bir içsel çalışan model geliştirmesidir. Bebek yaşamın ilk anlarından itibaren, anababanın onun ihtiyaçları karşısında sunacağı güven dolu ya da güvenden yoksun olan ortamlara bağlı olarak kendine ve diğerlerine ilişkin içsel çalışan modeller oluşturur (Bowlby, 1973/2014, 1980/2015). Bireyin ilerideki dönemde başkaları ile kuracağı ilişkilere bunlar yön verir. Bu zihinsel temsiller, bebeğin anababaya ilişkin güven veren ve şefkatli, kendine dair ise sevgi ve ilgi gösterilmeye değer bir içsel çalışan model oluşturması durumunda ilerideki ilişkilerine olumlu katkıda bulunacaktır.

İçsel çalışan modeller, zamanla yeni deneyimler sonucu değişebilse de düzenli bir yapı olarak sürer. Bireyler bu modelleri, başkaları ile olan ilişkilerinde ve davranışlarında kullandıkça değişmeye daha dirençli bir hal alırlar (Bowlby, 1969/2012). Bowlby (1991), buna rağmen uyumsuzluk yaşanan bazı durumlarda bunların esneklik gösterebileceğini de belirtmiştir.

Bowlby (1973/2014), içsel çalışan modellerin, bağlanma örüntülerinin nesillerarası aktarımında oynadığı role de vurgu yapmıştır. Oldukça istikrarlı ve kendine güvenli olan bireylerin genel olarak bakıldığında, gereksinim duydukları zamanlarda onlara destek vermiş olan, aynı zamanda da onların özerkliğini teşvik eden ebeveynlere sahip olduğu görülebilir. Bu ebeveynlerin kendilerinin, çocuklarının ve başkalarının içsel çalışan modellerine ilişkin olarak çok açık bir iletişim içinde olduğu anlaşılabilir. Bowlby (1973/2014), işte bu aile kültürü dolayısıyla edinilen ruh sağlığının genetik etkenlerden bile daha önemli olabileceğini belirtmektedir.

İçsel çalışan modellerin bireyin hayatındaki etkisi, ebeveynlerinden ayrıştığı, özerkleşme ve bireyleşme açısından büyük aşama kaydettiği ergenlik döneminde ve üniversite yılları ile başlayan yetişkinlik döneminde de devam eder. Bakımveren ile bebeklikte kurulan güvene dayalı ilişki, bireyin üniversiteye geldiğinde gerek akranlarıyla gerekse romantik ilişkisindeki eşiyile geliştireceği ilişkisinin bir provasını niteliğindedir.

2.1.2. Ainsworth'ün Bağlanma Kuramı

Bowlby'yi izleyerek bağlanma konusunda uzun yıllar boyunca araştırma yapan Ainsworth'ün kuramında bağlanma, “küçük çocuk ve bakımvereni arasında kurulan bağ ya da sürekli ilişki” biçiminde tanımlanır (Ainsworth, Blehar, Waters, ve Wall, 1978). Ainsworth'ün kuramında bağlanma davranışları, ilişkinin kurulmasını sağlayan ve sonradan bu ilişkide aracı bir role sahip olan davranışlar şeklinde tanımlanır. Bağlanma kuramı ilk olarak Bowlby tarafından öne atılmış olsa da, bu kuramı deneysel çalışmaları ile araştırma konusu yapan ve Yabancı Ortam Deneyi ile standart bir laboratuvar gözlemi çerçevesinde değerlendirilebilecek aşamaya getiren Ainsworth olmuştur. Ayrıca bağlanma kuramına, Bowlby'nin de eserlerinde sıklıkla kullandığı “güvenli üs” (secure base) kavramını getirerek önemli bir katkıda bulunmuştur. Güvenli üs, çocukların emeklemeye başladıktan sonra etrafı keşfetmek için uzaklaşsalar bile tekrar anneye dönüp onu güvenli bir üs olarak kullanmalarını ifade eder. Çocuk kısa gezintiler

yapmak üzere annesinin yanından ayrılrsa da ara ara ona dönerek kendini rahatlatır. Anne uzaklaşırsa ya da çocuk korkarsa çocuk gezintisini sonlandırır. Bu durumlarda çocuk en kısa sürede güvenli üssüne dönmeye çalışır. Ainsworth (1967) Uganda'da yaptığı çalışma ile 28 haftalık kadar erken dönemde bile bazı bebeklerde bu davranış örüntüsünü görmenin mümkün olduğu sonucuna varmıştır.

Bowlby'nin bebeğin tehditlerden kaçmak ve hayatta kalmak için bağlanma davranışı geliştirebileceğine ilişkin görüşleri ile benzer bir şekilde Ainsworth de, bebeğin tehdit ve onun karşısındaki güvenlik algısının, keşfetme, kaygı duyma ve bağlanma arasındaki dengeyi sağlaması aşamasında önemli bir rol oynayacağını ifade etmiştir. Bağlanma figürünün ortamda olmasından ötürü daha güvenli hisseden bir bebek, bu şekilde güven hissetmeyen bir bebek ile karşılaştırıldığında çevreyi keşfetme konusunda daha istekli olacaktır. Yani Ainsworth'e göre, bağlanma, bebeğin güvende olma ya da olmama hissine etki eden, bir dizi iç ve dış faktörleri değerlendirmesi ile harekete geçen bir sistemdir. Bebeğin hedefi, ara ara uzaklaşarak özgür bir şekilde etrafı keşfedeceği şekilde güven hissi veren birisi ile bağlanmaktır.

Ainsworth Amerika'da kaldığı dönemde ev ortamlarında gözlemler yapmış ve bağlanmanın evrensel olup olmadığını incelemiştir (Ainsworth ve ark., 1978). Sonuçta Uganda'da gözlemledikleri ile Amerika'da gözlemledikleri arasında bazı ortak noktalar olduğunu fark etmiş ve annenin güvenli bir üs olarak görülmesi ile ilgili olan Yabancı Ortam Deneyini geliştirmiştir. 20 dakika süren bu yapılandırılmış deneyde, oyuncakların olduğu bir oda vardır ve annenin odadan çıkması, bebeğin yabancı ile kalması gibi durumlarda çocuğun yaşadığı stres ile anne döndüğü zaman verdiği tepkilerin gözlemlenmesi hedeflenir. Bu çerçevede yapılan gözlemlerden yola çıkılarak çocuklar, 3 tür bağlanma stilinden birine sahip olacak şekilde gruplanır. Bu stiller şöyle özetlenebilir (Ainsworth ve Bell, 1970): Güvenli bağlanan (B grubundaki) bebekler etrafı keşfetmek için ara ara güvenli üsse döner. Anne varsa yabancı ile ilgilenir, anne çıkınca ağlar, anne dönünce sevinir, anne yoksa yabancı ile ilgilenmez. Bu kategorideki çocukların genel olarak tanıdık olmayan, yabancı durumlara iyi uyum sağladığı söylenebilir. Kaygılı-kararsız (C grubu) bağlanmaya sahip çocukların, bakımveren olsa da olmasa da yabancı birilerinin olduğu ya da ortamın yabancı olduğu durumlarda stres belirtileri göstermesi söz konusudur. Bu gruptaki çocuklar anababa odadan çıkınca aşırı kaygı duyar ve tekrar bir araya gelmek için istekli davranmaz. Üçüncü kategori olan kaygılı-kaçıncı bağlanmada (A grubu), odada hangi yetişkin bulunursa bulunsun

bebeğin ilgisiz olması söz konusudur. Bebek bakımverenle ilgilenmez ve yabancı ile bakımverene aynı şekilde davranır. Ainsworth kaygılı-kararsız bağlanma sergileyen bebeklerin, stres yaşadığı durumlarda hayatındaki yetişkinin tepki göstermeyeceğine inandığını belirtir.

Ainsworth'ün Uganda'daki gözlemleri sonucu elde ettiği veriler, anne-bebek bağlanmasının niteliğine ilişkin çok önemli bilgiler vermiştir. Bebeklerin niye yukarıda belirtilen bağlanma türlerinden birini geliştirdiğini inceleyen Ainsworth, annenin, bebekten gelen sinyallere gösterdiği duyarlılık üzerinde durmaktadır (Ainsworth ve ark., 1978). Bebeğin sinyallerine hemen tepki veren çok duyarlı annelerin bebekleri ile bebeklerinin davranışlarındaki farklılığı algılayamayan annelerin bebeklerinin geliştirdiği bağlanma stilleri arasında farklılıklar olmuştur. Yaşamın ilk yılında bebeğin anneden gördüğü duyarlılık ve ihtiyaçlarını karşılama şekli ile bebeğin bağlanma şekli arasında doğrudan bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Annenin bebeğin ihtiyaçlarına sürekli olarak cevap verdiği durumlarda, anneye dair gerektiğinde yanında olacağı şeklinde bir zihinsel temsil oluşur. Annelerine dair bu tür bir temsile sahip olup B grubuna ait olma ihtimali yüksek olan bebekler, annelerini güvenli üs olarak kullanma eğilimindedir. Tam aksine, anneleri ihtiyaçlarını yeterince karşılamayan ya da ihtiyaçları kimi zaman karşılanırken kimi zaman karşılanmayan bebeklerin, annesine ilişkin olarak gerektiğinde yanında olması konusunda şüpheleri olacağından, etrafı keşfetme konusundaki girişimleri azalacak ve daha çok stres belirtisi sergileyeceklerdir. Bu bebeklerin daha çok C grubunda olması beklenir. Son olarak ihtiyaç duyduğu zamanlarda annesi tarafından terslenen ya da reddedilen bir bebek annesine karşı bağlanma geliştirmekte zorlanacaktır. Bu yüzden muhtemelen A grubunda yer alacak ve annesine karşı kayıtsız kalacaktır. Bu anneye ilgisiz kalma eyleminin, bebekte kendini savunmaya yönelik bir tepki olduğuna inanılmaktadır (Ainsworth ve ark., 1978). Bebeğin bu davranışı anne ile yakınlığı korumaya yönelik bir hamlede bulunması durumunda anneden geleceğine inandığı reddetme veya tersleme tepkisinden kaçınmak amacıyla geliştirdiği düşünülmektedir.

Ainsworth'ün yaptığı bağlanma stilleri sınıflandırması birçok kuramcıya ilham kaynağı olmuş ve araştırmalarda (Aikins, Howes ve Hamilton, 2009; Becker-Stoll, Fremmer-Bombick, Wartner, Zimmermann ve Grossmann, 2008; Grossmann, Grossmann, Fremmer-Bombick, Kindler, Scheuerer-Englisch ve Zimmermann, 2002; Guo, Leu, Barnard, Thompson ve Spieker, 2015) da sıkça kullanılmıştır. Bebeğin

dünyaya geldiği andan itibaren kurduğu ilişkilerle oluşmaya başlayan bu bağlanma stillerinin, ergenliğe ve yetişkinliğe dek geçerliliğini sürdürdüğü yönündeki yaygın inanç Ainsworth (1989) ve başka araştırmacılar (Sroufe, 1979; Hamilton, 2000) tarafından sonradan yapılan araştırmalarla da doğrulanmıştır. Üniversiteye giden bireyler söz konusu olduğunda da, bebeklikte oluşturulan bağlanma örüntüleri önemini yitirmez. Aksine anababa ile olan ilişkilerin zayıflayıp akranların daha ön plana çıktığı ergenlik dönemine denk gelen üniversite yaşamında bile, benlik ve kimlik gelişiminin yanı sıra çok farklı alanlarda anababa ile bağlanma, kritik bir yere sahip olmaya devam eder.

Ainsworth'un bu sınıflamasından yola çıkarak yapılan araştırmalarda elde edilen dikkat çekici noktaları birkaç cümlede toplamak çok faydalı olacaktır. Yapılan araştırmalardan (Arend, Gove ve Sroufe, 1979; Bates, Maslin ve Frankel, 1985; Lewis, Feiring ve Rosenthal, 2000; Matas, Arend ve Sroufe, 1978; Olson, Bates ve Bales, 1990; Pastor, 1981; Sroufe, 1983, 1985, 2005; Waters, Wippman ve Sroufe, 1979) çıkan en önemli bulgulardan biri, güvenli bağlanma ile ilişkilidir. Bu araştırmalar sonucunda, güvenli bağlanmaya sahip grupta yer alan bireylerin özsaygı, zeka, yeniliklerle başa çıkma, başarısızlıklar karşısında sabretme, uyum, merak, sosyal yetkinlik, problem çözme becerileri gibi olumlu bireysel ve sosyal değişkenler bakımından daha yüksek puanlar elde ettikleri görülmüştür. Başka bir deyişle, Ainsworth'ün güvenli bağlanma kategorisinde yer alan çocukların genel olarak olumlu niteliklerle ilişkili olduğu ve psikopatoloji puanlarının düşük olduğu öne çıkmaktadır.

Ainsworth'ün kuramı çerçevesinde, bağlanma örüntülerinin sürekliliği açısından bir istikrar vardır. Fakat katılıktan çok esneklik söz konusudur. Bireylerin bağlanma türlerinde zaman içerisinde yaşanan olaylardan ötürü değişiklik olabilir. Örneğin bir yaşındayken güvensiz bağlanmaya sahip olan bir bebek iki yaşına gelene kadar güvenli bağlanma geliştirebilir. Daha sonra bu konuda yapılan araştırmalar (örn., Crowell, Treboux ve Waters, 2002) da zaman içerisinde bireylerin bağlanma türlerinde bir istikrarın söz konusu olduğunu göstermiştir. Fakat annenin ebeveynliğe ilişkin yeterliliğindeki veya bakımın verildiği ortamda meydana gelen değişimler, boşanma ya da ölüm gibi travmalar gibi çeşitli faktörlerin (McConnell ve Moss, 2011) bireylerin bağlanma türlerinde değişikliğe yol açabileceği görülmüştür.

2.1.3. Ergenlik Döneminde Bağlanma

Ergenlik dönemi, beraberinde getirdiği büyük değişimler dolayısıyla yaşamın en kritik aşamalarından biridir. Ciddi bir fiziksel büyümenin yanı sıra bilişsel akıl yürütme becerilerinde büyük bir gelişimin yaşandığı ergenlik, kimlik gelişimi açısından en kritik dönemdir. Birey, geçmişe oranla daha çok özerklik gereksinimi duyar. Bunun doğal bir sonucu, anababadan bağımsızlaşma ve ayrışma isteğinin ve girişimlerinin artmasıdır. Ergenlikte birçok konuda ebeveynlerden alınan destek azalır; hayatlarıyla ilgili daha net kararlar alan ergenler kendilerine ilişkin daha çok söz sahibi olurlar. Dolayısıyla anababa ile ergen arasındaki bağlanma, ergenlik döneminde farklı bir şekil alır.

Ergenlik dönemindeki bağlanmayı, daha önceki dönemde kurulan bağlanmadan ayıran en önemli etkenlerden biri, bebeklik döneminde hayatta kalmak ya da tehlikeden korunmak için bağlanma figürüne ihtiyaç duyarken, ergenlik döneminde duygu düzenleme aşamasında sosyal etkileşimlere duyduğumuz ihtiyacın ön plana çıkmasıdır (Allen ve Manning, 2007). Dolayısıyla bu dönem, sadece anababa ile değil, aynı zamanda yakın arkadaşlar, akrabalar, öğretmenler, psikolojik danışmanlar ve romantik partnerler ile bağlanma ilişkisinin geliştirildiği dönemdir (Demir, 2010). Özellikle bireyin hayatında akranların yeri ağır basar ve yaşanan duygusal değişimler söz konusu olduğunda akranların aileye göre etkisi daha ön plana çıkar (Allen ve Land, 1999). Akranlarla olan bu yoğun ve derin ilişkilere rağmen, kurulan bu bağlanma ilişkisinin bile, bebeklik dönemindeki bağlanmanın derinliğinden mahrum olduğunu söylemek mümkündür (Markiewicz, Lawford, Doyle ve Haggart, 2006).

Ergenlik dönemi, bireye sosyal anlamda yeni bir dönem sunar. Aile ile geçirilen zamanda düşüş, arkadaşlarla daha çok zaman geçirme, bazı durumlarda işgücüne katılma, karşı cinsle ilk birlikteliklerin kurulması gibi deneyimler ergenlik döneminde bireyin sosyo-psikolojik gelişiminde değişikliğe yol açar. Değişimlerin çok hızlı bir şekilde gerçekleştiği bu dönemde, anne babanın sosyal desteği ve duyarlılığının, bireyin gelişiminde oynadığı rol çok açıktır (Chak, 2001; Meins, 1999). Fakat anne babadan ayrışmanın ve bir birey olmaya yönelik kimlik oluşturma çabalarının bir sonucu olarak, ergen-anababa ilişkisinde değişimler yaşanmaktadır ve anababaların bu değişik ilişki içerisinde çocuklarına destek olmaya yönelik yeni yollar bulması gerekmektedir (Moretti ve Peled, 2004). Dolayısıyla gerek çocuk gerekse anababanın bu geçiş sürecinin doğasının farkında olması ve bu doğrultuda süreci etkin bir şekilde yönetmesi gerekmektedir. Anababa ile geliştirilen güvenli bağlanma ilişkisi, bebeklik dönemindeki

ile benzer bir şekilde gelişimi etkilemektedir. Güvenli bir üsse sahip olma, nasıl bebeklikte keşfetme gereksinimini destekleyip bebeğin bilişsel, sosyal ve duygusal anlamda gelişmesine katkıda bulunuyorsa, ergen için güven kaynağı olan ailesi de onun toplumsal dünyada keşiflerde bulunmasını ve bu yolla her anlamda gelişmesini sağlamaktadır (Allen, McElhaney, Land, Kuperminc, Moore ve O'Beirne-Kelly, 2003).

2.1.4. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Bağlanma kuramının en önemli sayıtlılarından biri, bebeğin bakımveren ile kurduğu bağlanmanın ömür boyu devam ettiği doğrultusundadır (Ainsworth, 1985; Dykas ve Cassidy, 2011). Hatta Bowlby (1979) bu durumu bağlanmanın beşikten mezara kadar devam etmesi şeklinde tarif eder. Buradan hareketle bebeklik ve çocukluk döneminin yanı sıra ergenlik, beliren yetişkinlik ve yetişkinlik dönemlerinde bağlanmanın etkilerini incelemeye yönelik çabalar hiç bitmemiş ve bağlanmanın kişinin hayatının farklı yönlerindeki etkileri üzerinde çok sayıda araştırma yapılmıştır. Öne çıkan araştırmalardan birçoğu (Feeney ve Noller, 1990; Fraley ve Davis, 2005; Simpson, Collins, Tran, Haydon, 2007) romantik ilişkiler ve bağlanma arasındaki ilişkinin irdelendiği araştırmalar olmuştur. Hazan ve Shaver'ın (1987), çocuklukta bireyin oluşturduğu bağlanma örüntüsüne paralel olarak yetişkinlik döneminde yaşanan romantik ilişkide benzer bir bağlanma örüntüsünün sürdürüleceği fikrinden yola çıkarak yaptığı ve Ainsworth'ün modelinin yetişkinlik versiyonu diyebileceğimiz üç kategorili sınıflandırma, daha sonra romantik ilişki ve bağlanma ilişkisi konusunda yapılan araştırmalara temel oluşturmuştur. Bu sınıflandırma çerçevesinde, bireyler ilişkilerinde gösterdikleri yakınlığa bağlı olarak güvenli, kaygılı-kararsız ve kaygılı- kaçınmacı olarak ele alınır.

Hazan ve Shaver (1994), bebeklik ve yetişkinlikte gözlemlenen bağlanma şeklinin benzer olmasının ardında yatan etkenin bağlanma sistemin nöral altyapısının büyük oranda değişmeden kalması olduğunu belirtmiştir. Yetişkinlikteki bağlanma, bebekliktekine büyük oranda benzemesine rağmen, önemli açılardan farklılık arz etmektedir. En önemli farklardan biri, bebeklik bağlanmasının tek taraflı, yetişkinlikteki bağlanmanın ise karşılıklı olmasıdır (Hazan and Shaver, 1994). Bebek, annesinden bakım aldığında rahatlar fakat karşılığında ona bir güven hissi vermez. Fakat yetişkinlikte iki kişi, birbirine ulaşılabilir olma dolayısıyla güven verir ve karşısındakine yönelik olarak böyle bir hisse sahip olur. Ayrıca bebeklikte fiziksel temas, güven duygusunun yaşanması için kritik öneme sahipken yetişkinlikte telefonla ulaşabilecek

olmak bile güvende hissetmek için yeterlidir. Hazan ve Shaver'a göre bebeklikteki ve yetişkinlikteki bağlanmayı birbirinden ayıran bir diğer önemli öge, bebeklikte bu güven duygusunu veren kişinin genel olarak kendinden daha büyük bir ebeveyn olması, yetişkinlikte ise olasılıkla benzer yaşta ve cinsellik ilişkisi içinde olduğu bir partner olmasıdır. Yani kuramcılar yetişkin bağlanmasını, bağlanma, bakım ve cinsel birliktelik üçlüsünün birleşimi şeklinde ele alırlar. Ayrıca Hazan ve Shaver'ın kuramsallaştırmasında, yakınlık arayışını ortaya çıkaran faktörün, içinde bulunulan yaşam dönemine bakılmaksızın, kişinin yaşadığı kaygı ve stres olduğunu görebiliriz. Çocukluk döneminde, yaşanan kaygıyı azaltma görevi genel olarak anne-babaya düşerken, yetişkinlik döneminde, artık anababaların kişinin hayatındaki yeri büyük oranda azalmıştır ve stresi azaltmak amaçlı başvuru kişi genellikle romantik ilişkideki eş olmaktadır.

Batıda Hazan ve Shaver'ın sınıflandırmasını kullanarak yapılan çok sayıda araştırma (Feeney ve Noller, 1992; Levy and Davis, 1988; Pistole, 1989; Shaver ve Brennan, 1992, 1995; Simpson; 1990; Stackert ve Bursik, 2003) vardır. Çoğunluğu üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bu araştırmaların (Feeney ve Noller, 1990; Hill, Young ve Nord, 1994; Kirkpatrick ve Hazan, 1994) sonucunda, güvenli bağlanma düzeyleri yüksek olan bireylerin diğer iki grupta bulunan bireylere kıyasla, daha uzun süreli romantik ilişkilere sahip oldukları ve aşka dair daha olumlu bir yaklaşım sergiledikleri ortaya konmuştur. Ayrıca güvenli bağlanmaya sahip bireylerden evli olanların, boşanma olasılığının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte söz konusu üç bağlanma türünün farklı duygusal tecrübelerle ilgili olduğu ortaya konmuştur. Güvenli bağlanmanın, daha fazla bağlılık, daha yüksek düzey karşılıklı bağımlılık ve güven, ilişkiden alınan daha üst düzey memnuniyet ile ilgili olduğu görülmüştür (Simpson, 1990). Kaygılı- kaçınmacı bağlanma türüne sahip bireylerinse romantik ilişkilerinde daha olumsuz duygulara sahip olduğu belirlenmiştir (Simpson, 1990). Yine üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalardan (Stackert ve Bursik, 2003) birinde, kaygılı-kararsız ve kaygılı-kaçınmacı grupta bulunan bireylerin romantik ilişkiye dair daha irrasyonel inançlara sahip olduğu ortaya konmuştur.

Romantik ilişkilerle bağlanma arasındaki ilişkide temel alınan bir başka sınıflama ise Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından oluşturulmuştur. Bartholomew ve Horowitz (1991) yetişkin bağlanmasına dair geliştirdikleri modelde, ben ve diğerlerine dair algı üzerinden dördü bir sınıflandırmaya gitmişlerdir. Bu,

Bowlby'nin kuramsal çerçevesinde içsel çalışan modeller şeklinde adlandırılan ve bebeğin dış dünya ile ilişkisinde bakımveren ile kurduğu ilişkiden yola çıkarak kendisine ve başkalarına yönelik olarak oluşturduğu zihinsel temsiller bağlamında oluşturulmuş bir modeldir. Model, kişinin benlik algısının olumlu ya da olumsuz olmasına ek olarak başkalarına dair görüşünün olumlu ya da olumsuz olması bağlamında yorumlanabilecek şekilde yetişkinleri dört sınıfta ele almayı hedefler. Söz konusu dört bağlanma türünü içeren model Şekil 1'de verilmektedir.

Diğerleri	Benlik		
		Olumlu	Olumsuz
	Olumlu	Güvenli	Saplantılı
	Olumsuz	Kayıtsız	Korkulu

Şekil 1. Yetişkin Bağlanma Modeli (Bartholomew ve Horowitz, 1991)

Bu modelde yer alan dört bağlanma türü şu şekilde özetlenebilir:

a. Güvenli bağlanmaya sahip bireyler kendilerini ve diğerlerini olumlu bir şekilde algılar dolayısıyla kendilerinin ve başkalarının sevmeye değer olduğunu düşünürler. Diğer insanların onları seveceğini düşünürler ve diğerleri ile ilişkileri genel anlamda dengeli olarak nitelendirilebilir. Sorun yaşadıkları zamanlarda belirli bir stres yaşasalar da aile ve arkadaşlarına başvurmadan çekinmezler.

b. Saplantılı bağlanmaya sahip yetişkinler ise kendilerini değersiz olarak görürken başkalarına yönelik olumlu değerlendirmeye sahiptirler. Bu kişiler, diğerlerine değer verdikleri için onların kabulünü kazanmaya çalışırlar ve ilişkilerinde abartılı duygular yaşama eğilimi gösterirler. Sorun yaşadıkları zamanlarda kolayca umutsuzluğa kapılabilirler ve durumla baş etme konusunda çok başarılı değillerdir. Bu grup, Hazan ve Shaver'ın sınıflandırmasında kaygılı-kararsız gruba denk gelmektedir.

c. Korkulu bağlanma kategorisinde bulunan yetişkinler, hem kendilerini hem de başkalarını olumsuz değerlendirdikleri için diğerleri ile yakınlaşmaktan çekinir çünkü karşısındaki kişinin onu reddedeceğine dair inancı yüksektir. Herhangi bir sorun karşısında ise reddetme ya da kaçınma yönünde tercihte bulunurlar. Bu grup, Hazan ve Shaver'ın sınıflandırmasında kaygılı-kaçınmacı gruba denk gelmektedir.

d. Kayıtsız bağlanma örüntüsü sergileyen yetişkinler ise kendilerine dair olumlu, başkalarına karşı olumsuz bir yaklaşım sergiler. Bu kişiler de, yakın ilişkiye girmekten

kaçınarak hayal kırıklığı yaşamayı önlemeye çalışır. Böylelikle bağımsız olma ve başkalarından gelecek zarardan kendilerini koruma eğilimi gösterirler. Bu gruptaki kişilerin kendilerine güveni yüksek olsa da başkalarına karşı sıcak olmadıkları görülür. Herhangi bir sorun yaşadıklarında genel olarak aşırı sinirlenirler.

Ortaya çıkan bu dörtlü yapı, batı kültüründe yapılan birçok araştırma ile yeniden onaylanmıştır. Batı kültüründe bu dörtlü bağlanma sınıflaması kullanılarak yapılmış araştırmaların büyük bir kısmında bağlanma stilleri ve psikolojik bozukluklar arasındaki ilişki ele alınmıştır. Bu araştırmaların sonucunda güvensiz bağlanma türüne sahip bireylerin, olayları algılama aşamasında daha çok stres yaşama eğilimi gösterdikleri ve dolayısıyla psikopatolojiye daha yatkın oldukları ortaya konmuştur (Pielage, Gerslma ve Schaap, 2000). Benzer bir şekilde güvensiz bağlanma grubunda yer alan bireylerin benlik saygılarının daha düşük olduğu ve bu yüzden depresif belirtiler göstermeye daha yatkın oldukları bulunmuştur (Roberts, Gotlib ve Kassel, 1996). Özellikle kaçınmacı bağlanma türünün, depresyon ile yakından ilişkili olduğunu doğrulayan araştırmalar (Main, 1996; Shaver, Schachner ve Mikulincer, 2005; Wei, Heppner ve Mallinckrodt, 2003) bulunmaktadır.

Bu yapının Türk örneğinde de mevcut olup olmadığını inceleyen Sümer ve Güngör (1999) benzer bir sonuç ile karşılaşmıştır. Bu bağlanma biçimlerinin Türk örneğinde de dörtlü bağlanma modeli çerçevesinde tanımlanabileceği ortaya konmuştur. Türkiye’de söz konusu sınıflandırmanın kullanıldığı araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalardan birinde (Arslan, Arslan ve Arı, 2012), bu model kullanılarak öğrencilerin kişilerarası problem çözme becerilerinin bağlanma stilleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Sonuç olarak bağlanma stillerinin kişilerarası problem çözme becerilerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu ortaya konmuştur. Güvenli bağlanma stili ile yapıcı problem çözme arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Kayıtsız bağlanma stili ile yapıcı problem çözme arasında ise negatif bir ilişki çıkmıştır.

Romantik ilişkideki doyum ile bağlanma türü arasındaki ilişkinin incelendiği bir başka araştırmada (Beştav, 2007) ise korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma ile romantik ilişki doyumu arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Güvenli bağlanma türüne sahip bireylerin ise özgeci, mantıklı ve sahiplenici aşk türlerine ait puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Psikiyatrik rahatsızlığı bulunan bireyler ile bu tür bir

rahatsızlığı bulunmayan bireylerin karşılaştırıldığı bir araştırmada (Yaka, 2011) ise güvensiz bağlanma (kaygılı-kaçıncı) türünün psikiyatrik bozukluk geliştirme olasılığını arttırdığı ortaya konmuştur.

2.1.5. Akranla Bağlanma

Ergenlik döneminin belki de bireyin hayatına getirdiği en ciddi değişiklik, anababanın tek bağlanma figürü olmaktan çıkması ve akranların bir bağlanma figürü olarak ergenin hayatına girmesidir. Ebeveynlerin önemi, ergen için devam etmekle birlikte, geçirilen zamanın ciddi anlamda azalması sonucunda ergen ve ailesi arasında belirli bir mesafe oluşur. Bu mesafe, ergenin özerkleşme çabaları ile çok yakından ilişkilidir. Kimlik gelişimi açısından büyük önem taşıyan, ben ve ötekinin net bir şekilde ayrımının yapılması sonucunda bağımsızlaşma ihtiyacı artmaktadır. Ergenlerin akranları ile kurdukları bağlanma ilişkisi, bebeklikte anne baba ile kurulan bağlanma ilişkisinin bir devamı şeklinde değerlendirilebilir (Demir, 2010).

Akranların ergenlik döneminde artan önemine rağmen, bağlanma çalışmalarının genel olarak anne baba üzerine yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Akranlarla bağlanmayı ele alan araştırmalardan (Azmitia ve Perlmutter, 1989; Coie ve Dodge, 1998; Robinson, 1995) gelen sonuçlar ise akranların ergenlik dönemindeki kritik rolünü tekrarlar niteliktedir. Akranların desteğini alan ergenlerin algılanan benlik değerinin daha yüksek olduğu, bakış açısı alma konusunda daha başarılı oldukları ve duygusal sorun geliştirme olasılıklarının daha düşük olduğu yapılan araştırmalardan (Cauce, Mason, Gonzales, Hiraga ve Liu, 1994; Eisenberg ve Fabes, 1997) çıkan önemli sonuçlardır.

İleri ergenlik yıllarına denk gelen üniversite yıllarında da akranların önemi sürmektedir. Feldman ve Newcomb (1969), akranların işlevlerini sıralarken ilk olarak onların aile ve üniversite dünyası arasındaki geçiş aşamasında bireyin bağımsızlığını kazanmasını sağladıklarından bahseder. Bazı durumlarda akranlar üniversitedeki akademik ve entelektüel hedefleri destekleyerek kolaylaştırırlar. Ayrıca öğrenciye, zor zamanlarında duygusal destek sunarlar. Üniversitedeki akran grubu, ilgi alanı, geçmişi ve yönelimleri kendininkinden çok farklı olan insanlarla aynı ortamı paylaşma olanağı sunması açısından da çok önemlidir. Kişiye verdikleri geribildirimler ile onun görüşlerini sorgulamasına, zaman zaman eski değerlerini değiştirmesine ve yeni bakış açıları edinmesine katkıda bulunurlar. Feldman ve Newcomb (1969), akranların akademik anlamda zorluklar yaşayan bireye, akademik alan dışında ilgilenebileceği ve

pozitif bir benlik algısına sahip olmasını sağlayabilecek alternatif kaynaklar sunabileceğini belirtmiştir. Son olarak akranların, üniversite bittikten sonra bile kişinin kariyerinde tekrar karşılaşabilme ihtimalinin olması açısından işlevi sona ermez.

Akranlar üniversite döneminde birey için oldukça önemli bir konuma geçer. Artık zamanın büyük bir kısmı akranlarla geçtiği için etkileri her anlamda büyüktür. Üniversiteye uyum sürecinde akranların rolünün önemli olduğunu ortaya koyan birçok araştırma (Awang, Kutty ve Ahmad, 2014; Cutrona, Cole, Colangelo, Assouline ve Russell, 1994; Friedlander, Reid, Shupak ve Cribbie, 2007; Kopperman, 2007; Rodriguez, Mira, Myers, Morris ve Cardoza, 2003; Salami, 2011; Swenson, Nordstrom, Hiester, 2008) yapılmıştır. Bu araştırmalarda akranlardan alınan sosyal desteğin artmasıyla birlikte üniversiteye uyumun da arttığı ortaya konmuştur. Üniversite döneminde yapılan bu araştırmalar, ailenin desteğinden çok akranların sosyal desteğini vurgulamaktadır.

Her ne kadar ergenlik dönemi, bireylerin özerkleşme girişimlerinin zirvede olduğu dönem olarak ortaya çıksa da, ergenlerin hayatında anne babanın, özellikle duygusal destek veya tavsiye alma aşamasında akranlara göre öncelik sahibi olduğunu gösteren araştırmalara da rastlamak mümkündür (Blyth, Hill ve Thiel, 1982). Ergenlik döneminde akran ilişkilerinin genel olarak kısa süreli olduğu ya da uzun süreli olsa bile anababa ile kurulan bağlanma ilişkisinin yoğunluğuna ulaşamadığı iddiası sonucunda bazı kuramcılar ergenlik döneminde ebeveynleri birincil, akranları ise ikincil bağlanma figürleri olarak tanımlamıştır. Yapılan bazı araştırmalar (Laible, Carlo ve Raffaelli, 2000) ise gerek anababanın gerekse akranların ergenlik dönemindeki gelişimde eşit bir payı olduğunu göstermektedir. Yani ergenin gelişiminde ebeveyn ve akranların benzer işleve sahip olduğuna dair öne sürülen görüşler de vardır.

2.1.6. Bağlanma ile İlgili Araştırmalar

Bağlanma ile ilgili yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu, anne ile gerçekleştirilmiştir çünkü genel anlamda bebeğe bakım sunan kişi anne olmaktadır. Son dönemde toplumlarda yaşanan değişim ile birlikte, babalar, bakıcılar, büyükanne gibi yakın akrabalar ya da eşcinseller gibi farklı gruplarla farklı araştırmalar yapılsa da anne-çocuk bağlanmasının ağırlıklı yeri korunmaktadır. İlk dönemde yapılan araştırmalar daha çok bağlanmanın zaman içerisinde aktarımla nesilden nesile geçip geçmediğini, güvenli bağlanmanın nasıl oluştuğunu, kardeşler arasında bağlanma stilleri açısından

benzerlik olup olmadığını incelemiş, daha sonradan ilk dönemdeki bağlanma ilişkilerinin ileride kişilerin romantik ilişkilerini veya arkadaşlık ilişkilerini etkileyip etkilemediğine de bakılmıştır. Bu aşamada, bağlanma ile ilgili olarak yapılan çalışmalar yurtdışında ve Türkiye’de yapılan araştırmalar şeklinde ele alınabilir.

Van Ijzendoorn, Moran, Belsky, Pederson, Bakermans-Krannenburg ve Kneppers’in (2000) yaptığı bir araştırmadan gelen sonuçlar, beklenenin aksine kardeşlerin bağlanma stilleri arasında anlamlı düzeyde bir benzerliğin olmadığı yönünde çıkmıştır. Söz konusu araştırma, bağlanma güvenliği konusunda bireysel farklarda genetik bir pay olabileceği fikrini desteklememiştir. Kardeşler aynı aile ortamında ve aynı anne tarafından yetiştirilseler bile, farklı bağlanma stillerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunabilecek iki faktör, araştırmacıların dikkatini çekmiştir: ikinci kardeşin doğması, ebeveynin ilk çocuktan farklı olarak ikinciye farklı düzeyde duyarlılık göstermesine yol açacak bir olay teşkil edebilmektedir. Ayrıca annenin bağlanma temsili yıllar içinde farklılık gösterebilir ve dolayısıyla anne-çocuk etkileşiminde değişiklikler gerçekleşebilir. Bu istikrarsız durum, iki kardeşin bağlanma stillerinde farklılığa yol açabilir. Benzer bir şekilde O’Connor ve Croft (2001) araştırmasında, ikizler üzerinde çalışmış ve bağlanma stilleri arasındaki uyum, beklenen düzeyde çıkmamıştır. Bu da, bağlanma konusunda kardeşler arasındaki farkı açıklamada çevresel etkilerin dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Yurtdışında yapılan araştırmalardan bazıları bireyin kendi ebeveynliği ile anababasının ebeveynliği arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Nesillerarası zincirin kırılıp kırılmadığını araştıran birçok gözlemci, olumlu bebeklik dönemi yaşantılarına sahip olan bireylerin ebeveyn olduğu zaman kendi çocuklarına da hassas, duyarlı ve sıcak bir şekilde yaklaştığını görmüştür. Belsky, Sligo, Jaffee, Woodward ve Silva’nın (2005) yaptığı bir araştırmada, babalarda olmasa bile annelerde kendi yetiştirilme tarzları ve ebeveyn oldukları zaman çocuklarına yaklaşımları arasında bir ilişki bulunmuştur. Hayatı boyunca destekleyici bir çevrede yetiştirilen kadınların anne olduğu zaman çocuklarına daha nitelikli bir bakım sunduğu görülmüştür.

Bağlanma araştırmalarının konularına baktığımızda, yapılan boylamsal araştırmaların çokluğu ilgi çekmektedir. Ülkemizde çok sık rastlanmasa da yurtdışında yapılan birçok boylamsal araştırma uzun dönemler boyunca bağlanma ilişkisini incelemeye çalışmıştır. Özellikle de bağlanma stilinin sürekliliği ile ilgili yapılan

araştırmalardan farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bazı araştırmalar, bebeklikte geliştirilen bağlanma stilinin genel anlamda korunduğunu ortaya koysa da bazıları bunun aksine değişimlerin mümkün olduğunu göstermiştir. Bağlanmaya ilişkin geliştirilen kuramlara dayalı olarak, ilk bağlanma ilişkisinin genel olarak sürdürüldüğü fakat daha sonraki yaşantılar ile değişimin de mümkün olduğu sonucuna varılabilir.

Thompson (2000), ilk bağlanma örüntülerinin sürekli olması ya da değişime uğraması konusunda çocuktan çocuğa büyük farkların olduğunu belirttiği makalesinde, bunun altında yatan faktörlere ilişkin şimdiye kadar geliştirilen hipotezleri üç maddede toplamıştır. İlk olarak, ailenin yaşadığı stres ve yaşam şartlarındaki değişimin bağlanma örüntüsünde değişikliğe yol açabileceği üzerinde duran araştırmalar yapılmıştır. İkinci hipotez ise verilen bakımın niteliğinde gerçekleşen herhangi bir değişimin ilk bağlanma örüntülerinin sürekliliğini bozabileceği yönündedir. Aileye ilişkin süreçlerle ilgili hipotezler de vardır. Sınırlı değil de kapsamlı etkisi olan aile işleyişindeki değişimlerin (yeni bir çocuğun dünyaya gelmesi, evlilik uyumunda ciddi değişim, ebeveynin kaybı/ciddi bir hastalığı olması, vb.) ailevi ilişkilerde köklü değişimlere yol açması dolayısıyla bağlanma ilişkisini etkilemesinin muhtemel olduğunu ileri süren araştırmacılar vardır.

Bağlanmanın sürekliliğini inceleyen araştırmalar bebeklikten ileri yetişkinliğe kadar çok uzun dönemleri kapsamaktadır. Bebeklikten ergenliğe kadar olan dönemde bağlanma güvenliğinin süreklilik gösterip göstermediğini araştıran Hamilton (2000), bebeklikteki bağlanmanın ergenlikteki bağlanma sınıflamasını belirlediğini gözlemlemiştir. Orta ergenlikten ileri ergenliğe kadar olan dönemi kapsayan bir başka araştırma da (Allen, McElhaney, Kuperminc, Jodl, 2004), bağlanmada belirli bir sürekliliğin söz konusu olduğunu fakat tahmin edilebilir değişimlerin de göz ardı edilmemesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

Paterson, Field ve Pryor (1994), ergenlik döneminde bulunan bireylerin anneleri, babaları ve arkadaşları ile kurdukları bağlanma ilişkisine yönelik algılarını inceledikleri araştırmada, erkeklere kıyasla kızların zaman ilerledikçe annelerinden daha çok destek aldıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca gerek kızlar, gerekse erkeklerin anne ile bağlanma ilişkisini, baba ile bağlanma ilişkilerine kıyasla daha nitelikli şekilde değerlendirdikleri görülmüştür. Benzer bir şekilde Trinke (1995) ve Trinke ve Bartholomew (1997) tarafından yapılan ve yetişkinlik döneminde bağlanma ilişkilerindeki hiyerarşinin

incelendiği araştırmalarda, bireylerin birincil bağlanma figürü olarak annelerini kabul ettikleri tespit edilmiştir.

Bağlanma alanında yapılan araştırmalardan bazılarında annenin eğitim düzeyi önemli bir değişken olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin Immele (2000), 151 kişiden elde ettiği veriler ile yaptığı analiz sonucunda, annenin eğitim düzeyi ile kayıtsız bağlanma arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Eğitim düzeyi düşük olan annelerin çocuklarında kayıtsız bağlanma geliştirme olasılığının arttığı görülmüştür.

McConnell ve Moss'un (2011) bağlanma türlerinin istikrarlılığını görmek amacıyla bu alanda yapılan araştırmaları değerlendirdikleri çalışma sonucunda, bireylerin güvensiz bağlanma örüntüsüne geçmelerine etki eden faktörler, olumsuz yaşam olaylarının yanı sıra anne eğitim düzeyinin ve çocuğa karşı duyarlılığının düşük olması şeklinde çıkmıştır. Benzer bir şekilde Egeland ve Farber'in (1984) 189 kişi ile yaptığı araştırmada, bağlanma örüntüsü güvensiz bağlanmaya geçiş yapacak şekilde değişen ve sabit kalan iki grup karşılaştırılmıştır. Bağlanma örüntüsü değişen kişilerin annelerinin eğitim düzeyi, bağlanma örüntüsünde değişiklik olmayan kişilerin annelerinin eğitim düzeyine göre daha düşük çıkmıştır.

Weisel ve Kamara'nın (2016) işitme engellilerin güvenli bağlanma düzeyi ile ilgili olarak yaptığı araştırmalara dair yaptığı değerlendirme çerçevesinde, işitme engelinin, bireyin güvensiz bağlanma geliştirmesini gerektirmediği ortaya konmuştur. Ayrıca iletişim kurma becerisi, annenin eğitim düzeyinin yüksek olması ve bireyin genel olarak iletişimi iyi kullanabilme yeteneği ile ilişkili olarak bireyin güvenli bağlanma geliştirebileceği belirtilmiştir.

Anababaların eğitim düzeyi ile bireyin güvenli bağlanma düzeyi arasında bir ilişki olduğunu ortaya koyan araştırmaların aksine Haltigan, Lambert, Seifer, Ekas, Bauer, Messinger (2012) tarafından yapılan araştırmada tam tersi bir bulgu elde edilmiştir. Araştırmacılar güvenli bağlanma düzeyi ile annenin eğitim düzeyi arasında herhangi bir ilişki tespit etmemiştir. Bu araştırmalardan da yola çıkarak annenin ve babanın eğitim düzeyi ile bağlanma arasındaki ilişkiye dair bulguların çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Anne ve baba eğitim düzeyinin bağlanma ilişkisi üzerindeki etkisinin yeni araştırmalarda incelenmesi faydalı olacaktır.

Bağlanma çalışmaları genel olarak anne ile ilişki üzerinde odaklanmaktadır. Anne ile çocuk arasında, annenin sunduğu bakım sonucunda gelişen bağlanma ilişkisinin incelendiği birçok araştırmanın yanı sıra annenin çalışması ya da ölümü, hastalığı dolayısıyla çocuğa başkasının baktığı durumlarda bağlanmanın nasıl olacağını inceleyen araştırmalar da mevcuttur. Bu çalışmalara ilişkili bulgulara göz atmakta fayda vardır.

Değişen toplum yapısı ile birlikte, bugün kadının istihdama daha çok katıldığı ve dolayısıyla çocuk bakım işini aileden birine, bakıcıya ya da bakım merkezlerine devrettiği görülmektedir. Eskisine oranla çok daha fazla kadın, çalıştığı için çocuğuna belli bir aya kadar bakıp sonrasında iş hayatına geri dönmekte ve çocuk da başka bir kişinin bakımı ile büyümektedir. Bunun sonucunda çocuk nasıl etkilenmektedir? Anne ile çocuğun daha az zaman geçirmesinin çocuğun gelişimini özellikle de bir yaşa kadar olan sürede olumsuz etkileyeceğine dair endişelerin yer aldığı birçok araştırma vardır. Bu durumun, çocuğun gerek sosyo-duygusal, gerekse bilişsel gelişimine olumsuz etkilerini inceleyen araştırmalara sıkça rastlanmaktadır.

Annenin istihdamı ile çocuğu ile geçirdiği zaman arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların (Ahnert ve Lamb, 2003; Benware, 2013; Huston ve Aronson, 2005; vardığı sonuç, genel olarak annelerin çalışarak geçirdiği süreyi, çalışmadıkları zamanlarda çocuklarıyla daha etkili bir şekilde zaman geçirerek telafi ettiği doğrultusundadır. Özellikle anne-çocuk zamanının niteliği üzerinde duran uzmanlar, anababanın çocuğa daha çok ilgi gösterdiği, onunla daha çok etkileşime geçtiği, ihtiyaçlarına ağırlıklı olarak cevap verdiği sürenin, kaybedilen zamanın olumsuz etkilerini hafiflettiğini, hatta ortadan bile kaldırabildiğini söylemektedir. Buna destek olarak birçok araştırma da, çalışan annelerin çalışmayanlara göre çocukları ile daha nitelikli zaman geçirdiğini tespit etmiştir. Ahnert ve Lamb (2003), annelerin çocuktan uzakta kaldıkları saatleri onunla yoğun bir şekilde etkileşime girerek telafi etmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Benware'in (2013) yaptığı araştırma sonucunda da ebeveynlerin çocukla geçirdiği süre ile çocuk ile kurulan bağlanma ilişkisi arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamıştır. Huston ve Aronson'un (2005) 1.364 aileyi kapsayan araştırmalarının sonucunda, çalışan annelerin çalışmayan anneler ile karşılaştırıldığında çocuk ile geçirilen zaman açısından çok az bir fark olduğu ortaya konmuştur. Dahası oran bazında yapılan değerlendirme sonucunda çalışan annelerin (%58), çalışmayan annelere göre (%48), toplam zamanının çok daha fazla kısmını

çocuklarıyla geçirdiği görülmüştür. Ayrıca bu araştırmada annelerin çocuğuyla daha çok vakit geçirmek amacıyla kendilerine ve ev işlerine ayıracağı zamandan ödün verdikleri belirtilmiştir. Yani haftaiçi kaybedilen zamanı anneler hafta sonunda telafi etmişlerdir. Buradan yola çıkılarak annenin çalışmasının belki de götürüsünden çok getirisi olduğu söylenebilir. Annenin üretkenliğini hissetmesi, sosyal hayatından kopmaması ve ekonomik anlamda daha iyi bir durumda olması gibi farklı faktörler, annenin kendini daha iyi hissetmesine ve sonuçta çocuğuyla daha nitelikli zaman geçirmesine yol açıyor olabilir.

Çocuk-anne ve çocuk-bakıcı/kreş öğretmeni ilişkisi arasındaki farkları inceleyen de çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu iki ilişki arasındaki bağlanma üslubu arasındaki benzerlikler, iki ilişkinin değişik boyutları arasındaki farklar, cinsiyet etkisi, grup etkisi gibi çok farklı değerlendirmelere rastlanabilir. Ahnert ve Lamb (2003), kreş öğretmeni ve çocuk arasındaki bağlanmanın anne ile olan bağlanmadan daha az güvenli olacağı olasılığı üzerinde durmuştur. Ayrıca cinsiyetin de etkili olduğunu, kreş öğretmenleri kadın olduğu için kız çocuklarının erkeklere göre güvenli bağlanma geliştirme olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Fakat Ahnert, Pinquart ve Lamb'in (2006) 1977 makale üzerinde çalışarak yaptığı meta analiz sonucunda, çocukların anne ile duydukları güven ile bakıcı/ kreş öğretmeni ile duydukları güven arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bunu da çocukların yetişkinlerle bağlanma kurarken birbiriyle ilişkili içsel çalışan modeller geliştirmesi ile açıklamışlardır.

Yaşanan toplumsal değişimler bağlanma çalışmalarına da yön vermiş, babanın eskisi gibi ailenin eve para getiren figürü olmaktan çıkması, kadının istihdama katılması ve çocuk bakımının anne ve baba arasında paylaşılmaya başlanması gibi değişimlerle birlikte baba da bağlanma araştırmalarına konu olmuştur. 20. yüzyılda, modern dünyanın "katılımcı" babasından, bir "ortak-ebeveyn" (co-parent) olan baba figürüne geçiş yaşanmıştır (Cabrera, Tamis-LeMonda, Bradley, Hofferth ve Lamb, 2000). Babanın ev ve çocuk bakımı gibi işlere katılması, aile içindeki rolünü bir hayli değiştirmiş ve baba, çocuk için eskisinden çok farklı bir yer edinmiştir. Baba katılımı genel olarak ulaşılabilirlik ve sorumluluk boyutlarında algılanır. Lamb, Pleck, Charnov ve Lavine (1985), en önemli boyutun sorumluluk olduğunu ve bunun, çocuğun maddi bakımını sağlamanın yanı sıra sıcaklık, şefkat ve duyarlılık çerçevesinde şekillendiğini belirtmektedir.

Bağlanma kuramı babayı güvenilir bir oyun arkadaşı ve temel bağlanma figürüne kıyasla yardımcı ve ikincil bir bağlanma figürü olarak görür (Grossman, ve ark., 2002). Bowlby'ye göre baba, anneye göre ikincil öneme sahiptir. Ayrıca Bowlby, bir çocuğun ileride duygusal bağ kurabilme kapasitesini etkileyen iki değişkenden bahseder. Bunlardan ilki, ebeveynin çocuğa ne kadar güvenli bir üs sunduğudur, ikincisi ise bu üsten ayrılıp keşfetme konusunda onu ne kadar yüreklendirdiğidir. İşte babalık odağında değerlendirildiği zaman bu, babanın çocuğu keşfetmeye eğilimli tarafını desteklemesi açısından önemli ve gizli bir rolü olduğuna işaret eder.

Baba-çocuk ilişkisi çerçevesinde yapılan araştırmalar bilişsel gelişim, duygusal ve cinsel gelişim, sosyal yeterlilik, duygu düzenleme ve kontrolü, okul başarısı, akademik başarı, suç işleme eğilimi ve duygusal stres yaşama gibi farklı değişkenler ile ilgilenmiştir. Bu konuda yapılan araştırmalardan çıkan önemli bir sonuç annelerin daha çok çocuğun beslenmesi, altının alınması, banyo yaptırılması gibi fiziksel ihtiyaçları ile ilgili iken, babanın çocukla oyun oynayarak bağ kurduğu ve daha çok bir oyun arkadaşı olarak görüldüğüdür. Grossman ve arkadaşlarının (2002) yaptığı 16 yıllık boylamsal çalışma da bunları destekler niteliktedir. Babanın ilk yılda bebeğin bakımına katılması ile çocuk-baba bağlanması arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Tam tersine annenin ilk yıldaki duyarlılığı ile anne-çocuk bağlanması arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yine babaların aksine, annenin bağlanma temsili ile çocuğu 24 aylıkken oyunda gösterdiği duyarlılık arasında ilişki bulunmamıştır. Buna benzer araştırma sonuçlarından da yola çıkarak, anne-çocuk ilişkisinde bakım nasıl bir yere sahipse, baba-çocuk ilişkisinde de oyun ve babanın oyun esnasında gösterdiği duyarlılığın benzer bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Baba-çocuk ilişkisini inceleyen araştırmalarda, bu bağlanma ilişkisinin anne-çocuk bağlanması ile paralellik gösterip göstermediğine de bakılmıştır. Fakat çeşitli sonuçların bulguları arasında farklılıklar vardır ve kesin bir yargıya varılamamıştır. Van Ijzendoorn ve De Wolff'un (1997) yaptığı bir meta analizde de aynı sorun ele alınmıştır. Anne ve baba ile geliştirilen bağlanma ilişkisi arasında benzerliğin bulunmadığı çalışmalara atıfta bulunularak, bebek bağlanma güvenliğinin aile sistemindeki ilişkiler arasında genel ve tek bir portre çizmediği, dolayısıyla da bebeğin güvenli bağlanmaya sahip olmasının bebeğe özgü olmaktan ziyade ilişkiye özgü/bağlı olduğu vurgulanmıştır. Bunun aksine, Lamb (1978), anne ve baba ile bağlanma konusunda farklılaşmanın söz konusu olup olmadığını ele aldığı araştırmasında, bir ebeveyn ile

güvenli bağlanan çocukların diğeriyle de güvenli, biriyle güvensiz bağlanan çocukların diğeriyle de güvensiz bağlandığını tespit etmiştir. Söz konusu araştırmada özellikle de güvenli bağlanma söz konusu olduğunda, iki ebeveyn ile çocuğun bağlanması arasında paralellik göze çarpmaktadır. Anne-çocuk ve baba-çocuk ilişkisi arasında benzerlik bulunup bulunmadığını ileride yapılacak araştırmalar daha ayrıntılı bir şekilde ele alabilir.

Anne-bebek bağlanması araştırmaları ile benzer bir şekilde, baba-çocuk bağlanmasını inceleyen bazı araştırmalar da ebeveyn duyarlılığı etkeni üzerinde durmuştur. Daha önce konusu geçen çeşitli etkenlerde olduğu gibi duyarlılık da farklı araştırmalarda farklı sonuçların elde edildiği değişkenlerden biridir. Van Ijzendoorn ve De Wolff (1997) yaptığı meta analizden yola çıkarak, 8 araştırmada babanın duyarlılığı ile baba-çocuk bağlanmasının niteliği arasında bir ilişki bulunduğunu ifade etmiştir. Fakat bunun tam aksine herhangi bir ilişkinin bulunmadığı birçok araştırma da mevcuttur. Braungart- Rieker, Garwood, Powers ve Wang'ın (2001) 105 aile üzerinde yaptıkları ve 3 yılı kapsayan boylamsal araştırmada, babanın duyarlılığı değil de, annenin duyarlılığı, ele alınan dört farklı değişkenle ilişkili çıkmıştır. Yani annesi daha duyarlı olan bebeklerin daha pozitif duygulanım, daha az negatif duygulanım, daha çok öz-düzenleme ve daha çok ebeveyn odaklı duygu düzenleme sergilediği görülmüştür. Fakat babası daha duyarlı olan bebeklerin daha çok ebeveyn odaklı duygu düzenleme gösterse de pozitif ve negatif duygulanım ile öz düzenleme etkenleri açısından bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Ayrıca duyarlılık ve bağlanma örüntüsü arasında, sadece annelerde bir ilişki çıkmıştır. Güvensiz bağlanma gösteren bebeklerin anneleri, güvenli bağlanmaya sahip bebeklerin annelerine göre çok daha az duyarlılık gösterirken babaların duyarlılığı ile baba-çocuk bağlanması arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ebeveyn duyarlılığı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalar yapılarak söz konusu ilişkiye dair daha net bilgiler elde etmek mümkün olacaktır.

Baba ile çocuk arasında gelişen bağlanma ilişkisini ele alan çalışmalara bakıldığında, babanın eğitim düzeyinin çok fazla ele alınan bir değişken olmadığı söylenebilir. Yine de babanın eğitim düzeyinin bireyin güvenli bağlanma geliştirme aşamasında önemli olduğunu ortaya koyan araştırmalar vardır. Örneğin Groh (2007) mizaç ve güvenli bağlanma düzeyinin yetkinliği yordama gücünü incelediği araştırmasında, sadece annenin değil babanın da eğitim düzeyi ile güvenli bağlanma arasındaki ilişkiye değinmiştir. Yapılan analiz sonucunda, güvenli bağlanma düzeyinin

cinsiyete göre farklılaşmazken ebeveynlerin eğitim düzeyine göre değiştiği ortaya konmuştur. Üniversite ve üzerinde eğitim almış olan ebeveynlere sahip olmanın, lise ve altında eğitim almış ebeveynlere sahip olanlara kıyasla, bireyin güvenli bağlanma düzeyini arttırdığı belirlenmiştir.

Türkiye’de bağlanma ile ilgili yapılan araştırmalar mevcuttur ancak yurtdışında yapılan araştırmalar ile kıyaslandığında sayıca oldukça sınırlıdır. Ayrıca bağlanma konusunda yapılan boylamsal çalışmalara çok fazla rastlanmamaktadır. Yapılan araştırmalar da genel olarak lise ve üniversite öğrencileri ile sınırlı kalmaktadır. Yine de son dönemde bağlanma konusuna ilginin arttığını ve araştırma sayısında bir artış olduğunu da söylemek mümkündür. Türkiye’de bağlanma üzerine yapılan araştırmalardan bazılarında değinmekte fayda vardır.

Morsünbül (2005) ergenlik döneminde kimlik statülerini bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelediği çalışmasında kimlik statülerinin bağlanma stilleri açısından farklılaştığını görmüştür. Askıya alınmış kimlik statüsü boyutunda, saplantılı bağlanma stiline sahip kişilerin güvenli bağlanma stiline sahip kişilerden askıya alınmış kimlik statüsü boyutunda daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerin de askıya alınmış kimlik statüsü boyutunda yüksek puan aldığı saptanmıştır. Kızların başarılı kimlik statüsü puanı erkeklerinkinden yüksek, erkeklerin dağınık kimlik statüsü puanı kızların puanından yüksek çıkmıştır. Lisede okuyan öğrencilerin ipotekli kimlik statüsü puanları üniversitede okuyanlardan, lisede okuyan öğrencilerin de dağınık kimlik statüsü puanları üniversitede okuyanlardan yüksek bulunmuştur.

Bayraktar, Sayıl ve Kumru’nun (2009) lise öğrencileri ve üniversiteli gençler üzerinde yaptıkları araştırmada, bağlanma, empati ve psikolojik uyum arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuç olarak, anababaya bağlanmanın her iki cinsiyette de benlik saygısını arttırdığı görülmüştür fakat kız ergenlerde akrana bağlanma ile uyum arasında bir ilişki bulunmamıştır. Yine kız ergenlerde ebeveyne bağlanma empatik olmayı yordamıştır. Her iki grupta da akrana bağlanma ile empati arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Benlik saygısıyla ilişkili değişkenler açısından erkeklerde olumlu ya da saldırgan davranışlarla birlikte ebeveyn ve akrana bağlanma öne çıkmıştır. Kızlarda ise ebeveyne bağlanmayla birlikte psikolojik uyumlarının önemli bir boyutu olan saldırganlık ön plana çıkmıştır.

Kurt (2010) tarafından 686 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada, kişinin anababasından algıladığı psikolojik kontrol ile psikososyal işlevselliği arasındaki ilişkide anababaya ve akrana güvenli bağlanmasının rolü incelenmiştir. Algılanan kontrol ile gencin yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkinin kısmen anababaya ve akrana bağlanma ile açıklanabileceği belirtilmiştir. Erkekler için olmasa da kızlar için algılanan kontrol ile yalnızlık arasındaki ilişkinin kısmen akrana güvenli bağlanma ile açıklanabileceği ifade edilmiştir.

Kuzucu (2011), babalık rolünün çocuk gelişimine etkisini ele aldığı makalesinde baba katılımının, sadece çocuk açısından değil babanın kendisi ve anne açısından da çok önemli etkileri olduğunu vurgulamıştır. Çocuğun problem çözme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunan, sözel ve akademik başarısını olumlu etkileyen baba katılımı, çocuğun psiko-sosyal uyumunu geliştirmektedir ve baba özellikle erkek çocuğuna rol model olarak cinsiyet rolünün gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Babalar, bağımsızlık ve başarıyı daha çok vurguladıkları için çocuğun sosyal gelişimine de katkıda bulunur. Baba katılımının, sadece çocuk için değil, babanın kendisini için de getirileri önemlidir. Babanın üretkenliğinin artması, sorumluluk almayı daha iyi öğrenmesi ve cinsiyet rol algısının daha esnek hale gelmesi Kuzucu'nun saydığı birkaç örnektir. Anne açısından ise annenin yükünü hafifletmesi, kariyerinde ilerleme fırsatı sunması, ruh sağlığına ve kocasına bakışını olumlu etkilemesi gibi katkıları vardır.

Akhan'ın (2014) 383 hemşirelik bölümü öğrencisinin bağlanma stillerinin belirlenmesine yönelik yaptığı araştırmada, anne eğitimi ile bağlanma örüntüsü arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma çerçevesinde yapılan analiz sonucunda anne eğitimi azaldığında korkulu bağlanma stiline, arttığında ise kayıtsız bağlanma stiline olduğu saptanmıştır. Buna karşın babanın eğitim düzeyinin çocuğun bağlanma stili üzerinde herhangi bir etki oluşturmadığı ortaya konmuştur.

Baytemir (2014) ergenlikte anababaya ve akrana bağlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide kişilerarası yeterliğin aracılığını incelediği araştırmasında, kişilerarası yeterliğin beş boyutundan ilişki başlatma, gücünü ortaya koyma ve çatışma çözme boyutlarının ebeveyne ve akrana bağlanma ile öznel iyi oluş arasında kısmi aracılık ettiği bulunmuştur.

2.2. Benlik Kurgusuna İlişkin Kuramlar

Benlik, kişinin kendini ve diğerleri ile olan ilişkisini algılaması ve bunlara atfettiği değerleri ifade eder, yani kendi ile ilgili farkındalığı yansıtır. Başka bir ifadeyle benlik kavramı kişinin kendisi hakkında bildikleri, başkalarının kişiye ilişkin görüşlerinden kişiye yansıyanlar ve kişinin kendine ilişkin değerlendirmelerinden elde edilir (Özen ve Gülaçtı, 2010). Bu kavram sosyal psikoloji alanındaki çalışmalarda genel olarak benlik kurgusu şeklinde ele alınır. Kültürün bireye yansımaları şeklinde değerlendirilebilecek benlik kurgusu, kültürün ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir. Kültür, Bronfenbrenner'in ekolojik sistemler kuramında makrosistem olarak ele alınır ve çocuğu çevreleyen inanç sistemleri, bilgi kaynakları, gelenekler, yaşam tarzları, yaşamdaki fırsatlar ve tercihleri temsil eder. Bireyler yaşadıkları kültür bağlamında farklı benlik kurguları geliştirebilirler. Örneğin Japon kültüründe yaşayan bireylerin sahip oldukları bakış açısı ile Fransız kültüründe yaşayan bireylerin bakış açılarının çok farklı olması şaşırtıcı değildir çünkü farklı kültürlerde yetişen bireyler kendilerini ve davranışlarını farklı şekillerde algırlar. Kısacası farklı kültürden bireyler, farklı benlik kavramlarına sahiptirler (Ercan, 2008).

En önde gelen kültürel sınıflamalardan biri Geert Hofstede'e aittir. Kültürü bir insan grubunu diğerinden ayıran toplu zihinsel programlama şeklinde tanımlayan Hofstede (1980a), dünyadaki 40 ülkeden topladığı verilere dayanarak birçok ampirik çalışmaya ilham kaynağı olmuş bir sınıflama yapmıştır. Hofstede (1980b), ele aldığı kırk ülkeyi dört boyutta sınıflandırma yoluna gitmiştir: (1) güç mesafesi; (2) belirsizlikten kaçınma; (3) erilik, dişilik; (4) bireycilik- toplulukçuluk.

Güç mesafesi, bir toplumun kurum ve kuruluşların sahip olduğu gücün eşit olmayan bir şekilde bölüştürüldüğünü kabul etme düzeyidir. Toplumun daha güçsüz üyelerinin değerlerine olduğu kadar daha güçlü üyelerinin değerlerine de yansır. Örneğin güç mesafesinin az olduğu ülkelerde, eşitsizlik en alt düzeydedir; toplumun bütün üyeleri birbirine bağlıdır; herkesin eşit haklara sahip olması gerekir ve üstler aynen alttakiler gibidir. Tam tersine güç mesafesinin fazla olduğu ülkelerde, herkesin hak ettiği yerde bulunduğu bu dünyada bir eşitsizlik sırası olmalıdır ve üsttekiler ile alttakiler koruma altına alınmalıdır. Ayrıca çok az kişi bağımsız olmalı, insanların çoğu birbirine bağımlı olmalıdır. Üsttekiler, alttaki insanları "başkaları" olarak görür ve üsttekilere ulaşmak mümkün değildir. Hofstede'in (1980b) yaptığı analizler sonucunda Türkiye, güç mesafesinin fazla olduğu ülkeler arasında bulunmuştur.

İkinci boyut olan belirsizlikten kaçınma, bir toplumun belirsiz durumlarda ne kadar tehdit hissettiği ve daha üst düzey kariyer tutarlılığı sunarak, daha resmi kurallar koyarak, aykırı davranış ve düşünceleri hoş görmeyerek ne kadar bu gibi belirsiz durumların önüne geçmeye çalıştığı ile ifade edilir. Belirsizlikten kaçınmanın zayıf olduğu ülkelerde, hayattaki belirsizlikler daha kolay kabul edilir; dolayısıyla stres düzeyi daha düşüktür. Zaman rahat bir şekilde geçirilebilir ve çok çalışmak iyi bir nitelik olarak değerlendirilmez. Tam tersine güçlü bir belirsizlikten kaçınma eğilimi gösteren ülkelerde, hayatın içindeki belirsizlikler, sürekli olarak savaşılmaması gereken bir tehdit olarak algılanır. Dolayısıyla yaşanan stres üst düzeydedir. Bir işi en kısa sürede halletmenin gerekliliği düşüncesi egemendir ve sıkı çalışmak en önde gelen erdemlerden biri olarak değerlendirilir. Hofstede'in yaptığı analizler sonucunda Türkiye, belirsizlikten kaçma eğiliminin yüksek olduğu ülkeler arasında bulunmuştur.

Üçüncü boyut, erillik-dişiliktir. Erillik, toplumdaki baskın değerlerin eril yani iddialı olma, para veya nesnelere sahip olma ve diğerlerini pek önemsememe şeklinde olmasıdır. Bu değerlere “eril” denir çünkü hemen hemen her toplumda erkekler bu değerler söz konusu olduğunda daha yüksek puanlar almıştır. İlginç olan bir konu, bir ülke ne kadar eril hale gelirse, erkekler ve kadınların değerleri arasındaki uçurum o kadar artmaktadır. Erillik özelliklerin baskın olduğu ülkelerde, toplumdaki cinsiyet rolleri çok açık bir biçimde ayrıştırılabilir; para ve nesnelere önem taşır; insanlar çalışmak için yaşarlar ve erkekliğin abartılı şekilde yaşanması teşvik edilir. Hofstede'in yaptığı analizler sonucunda Türkiye, dişilik özelliklerinin baskın olduğu ülkeler arasında bulunmuştur.

Dördüncü boyut, bireycilik ve toplulukçuluğu kapsar. Bireycilik, insanların sadece kendileri ve en yakın aile üyelerini gözettiği gevşek bağlarla dokunmuş bir sosyal çerçeve olarak tanımlanırken, toplulukçuluk, insanların içeriden ve dışarıdan olan gruplar arasında ayırım yaptığı, içerideki grubun onları gözetmesini bekledikleri ve karşılığında bu gruplara bağlılık duyma sorumluluğu hissettikleri sıkı bağlarla örülmüş bir sosyal çerçeve olarak tanımlanır. Şekil 2'de bu boyuta ilişkin ayrıntılı açıklamalar yer almaktadır.

Toplulukçu	Bireyci
Toplumda insanlar, onlara bağlı kalmanın karşılığında onları koruyan geniş aileler ya da topluluklar içinde doğarlar.	Toplumda, bireylerden kendine ve kendi çekirdek ailesine bakması beklenir.
“Biz” bilinci ağır basar.	“Ben” bilinci ağır basar.
Kimlik, sosyal sisteme dayanır.	Kimlik, bireye dayanır.
Birey kurum ve kuruluşlara karşı duygusal bağımlılık geliştirir.	Bireyin kurum ve kuruluşlardan duygusal olarak bağımsızlaşması söz konusudur.
Kurumlara katılmak bir erdemdir.	Kurumlara katılmak çıkarıcılık olarak görülür.
Kurumlara dahil olmak vurgulanır; ideal olan üye olmaktır.	Bireysel girişimcilik ve başarı vurgulanır; ideal olan lider olmaktır.
Özel hayat, kurumlar tarafından ihlal edilmiştir; düşünceler de önceden belirlenmiştir.	Herkesin özel hayat ve düşünce hakkı vardır.
Uzmanlık, düzen, görev ve güvenlik kurum ya da ait olunan topluluk tarafından sağlanır.	Özerklik, çeşitlilik, zevk ve bireysel mali güvenlik sistemde aranan öğelerdir.
Arkadaşlıklar istikrarlı sosyal ilişkiler şeklinde belirlenmiştir fakat bu ilişkilerde saygınlığa ihtiyaç vardır.	Özel arkadaşlıklara ihtiyaç duyulur.
Grup kararlarına duyulan inanç yüksektir.	Bireysel kararlara duyulan inanç yüksektir.
Değer standartları iç ve dış gruplarda farklılık gösterir.	Değer standartları tüm gruplar için aynıdır.

Şekil 2. Hofstede'e göre Bireycilik ve Toplulukçuluk (1980b)

Hofstede, çeşitli ülkelerden elde ettiği verilere dayanarak yaptığı analizler sonucunda Türkiye'nin toplulukçu bir ülke olduğunu tespit etmiştir.

Hofstede'in ele aldığı, kültürün bireycilik ve toplulukçuluk boyutundan yola çıkarak, ülkelerdeki bu eğilimlerin insanların benlik kurgularını etkilediğini söyleyebiliriz. Benlik kavramı, tek bir benlik şeması şeklinde düzenlenen benliğe ilişkin bilgilerin toplamıdır (Markus, 1977). Benlik ve benlik kurguları, uzun yıllardır

araştırmacıları kendine çekmektedir ve araştırmalar genel olarak bireycilik ve toplulukçuluk kutupları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kültürde bireyci ya da toplulukçu değerlerin baskın olmasına göre benlik kurguları farklılaşmaktadır.

Hofstede, sonraki dönemlerde bu dört boyuta iki boyut daha eklemiştir. Bunlardan ilki, uzun dönem odaklı yönelim- kısa dönem odaklı yönelimdir (Hofstede ve Minkov, 2010). Kısa dönem odaklı yönelim boyutunda yer alan ülkeler geleneklerini sürdürme yanlısıdır ve toplumsal değişimlere şüphe ile yaklaşır. Uzun dönem odaklı yönelim boyutunda yer alan toplumlar ise modern eğitim ile birlikte gelişimi teşvik eder ve geleceğe yönelik olarak hazırlanma konusunu vurgular. Diğer boyut ise hoşgörme-sınırlama boyutlarıdır (Minkov ve Hofstede, 2011) ve toplumların bireylerin hayatın zevklerine yönelik temel gereksinimlerini karşılamasına izin verme derecesini ifade eder. Sınırlama boyutunda yer alan toplumlar katı sosyal normlara sahipken hoşgörme boyutundaki toplumlar üyelerinin hayatın tadını çıkarmaya yönelik eylemlerini olumlu bir şekilde değerlendirir.

2.2.1. İkili Benlik Kurgusu Modeli

Benlik kurgularına ilişkin açıklamalar daha çok bağımsız ve karşılıklı bağımlı benlik kurgusu kavramları üzerinden yürümektedir. Yaptıkları iki kutuplu sınıflama ile birçok araştırmaya ilham veren Hazel Rose Markus ve Shinobu Kitayama (1991), özellikle Amerika başta olmak üzere Batı kültürlerinde gözlemlenen bağımsızlık kültüründe baskın olan bağımsız benlik kurgusunda, bireylerin diğerlerinden farklı olma ve ayrışma çabası ile bireyselliğinin ön planda olduğunu vurgular. Bağımsız olma hedefinin ağır bastığı kültürlerde, bireyin davranışları, başkalarının duygu, düşünce ve eylemlerinden ziyade, bireyin kendi duygu, düşünce ve eylemleri ile ilişkili olarak şekillenir. Özellikle kişinin kendi potansiyelinin geliştirilmesi ve kendini gerçekleştirme üzerinde durulan kültürün bir yansıması olarak bu kültürlerde yetişen bireylerin, özerklik ve bağımsızlık vurgusunun daha yoğun olduğu ve dolayısıyla bağımsız benlik kurgusu geliştirme olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir.

Japonya ve Asya ülkeleri gibi birçok Batılı olmayan toplumda gözlemlendiği ileri sürülen karşılıklı bağımlı benlik kurgusunda ise başkaları ile uyumlu olmak ve onlara bağlı olmak temel öneme sahiptir. Karşılıklı bağımlılığı yaşamak, kişinin kendisini kapsayıcı bir sosyal ilişki içerisinde görmesi ve davranışlarını da diğerleri ile olan ilişkilerinin bağlamında değerlendirmesi şeklinde olur. Bağımlı benlik kurgusu,

ancak uygun bir sosyal ilişki bağlamında anlam kazanır. Dolayısıyla bağımsız benlik kurgusunun aksine, birey kendini sosyal bağlamdan ayrışık görmez; tam tersine diğerleri ile daha bağlantılı ve daha az ayrışık olarak değerlendirir. Aynen Japonya’da olduğu gibi, kişinin var oluşu, içinde bulunduğu toplumsal çevre bağlamında anlam kazanır ve Japonlar, ancak diğerleri ile birlikte anlam kazandıklarını düşünürler (Lebra, 1976). Karşılıklı bağımlı benlik kurgusuna sahip bireylerin, diğerlerine bir şekilde uyum gösterdikleri ve ilişkilerin birer parçası olma yoluna gittikleri görülmektedir.

Bağımsız benlik kurgusu söz konusu olduğunda, diğer kişilerin, sadece sosyal karşılaştırma ve benliği teyit etme bakımından önem taşıdığını söyleyebiliriz. Tam tersine karşılıklı bağımlı benlik kurgusunda, diğerleri, bireyin kendini bağlı hissettiği ortamın, durumun ya da bağlamın ayrılmaz bir parçasıdır (Markus ve Kitayama, 1991). Yani karşılıklı bağımlı benlik kurgusunda, diğer insanlar aktif ve sürekli olarak katılım gösterirler. Hızla sanayileşmesine rağmen Çin kültüründe bile, hala insanların bireysel istekleri ve nitelikleri doğrultusunda değil de, içinde buldukları toplumun, yani diğer insanların beklentileri doğrultusunda hareket etme eğilimi gösterdiği ortaya konmuştur (Bond, 1986). Zaten Çin’in geleneksel değerleri de, diğerleri ile ilişki kurmayı ve diğerlerine karşı nazik davranmayı öngörür.

Markus ve Kitayama (1991) karşılıklı bağımlı benlik kurgusuna sahip bireylerin diğerlerine ve sosyal etkileşim bağlamına dikkat etme eğiliminde olduğunu ileri sürmüştür. Araştırmaların sonucunda karşılıklı bağımlı benlik kurgusunda sınıflandırılan bireylerin kendilerini, ilişkiler, grup üyelikleri ve sosyal kimlikler de dahil olmak üzere sosyal bağlamları çerçevesinde tanımlama eğilimi gösterdikleri yönündeki varsayım ağırlık kazanmıştır. Yapılan araştırmalar toplulukçu kültürlerden gelen bireylerin bireyciliğin ağır bastığı kültürlerden gelen bireylere oranla daha sosyal, toplulukçu ve grup odaklı benlik tanımı yaptıklarını göstermiştir (Cross, Hardin ve Gerçek-Swing, 2011).

Markus ve Kitayama, bağımsız benlik ile karşılıklı bağımlı benlik kurgularının sonuçlarını Şekil 3 ile özetlemektedir:

Karşılaştırılan Özellik	Bağımsız Benlik Kurgusu	Karşılıklı Bağımlı Benlik Kurgusu
Tanım	Sosyal bağlamdan ayrışık	Sosyal bağlam ile ilişkili
Yapı	Sınırlandırılmış, üniter, sabit	Esnek, değişken
Önemli Özellikler	İçsel, bireysel (yetenekler, düşünceler, duygular)	Dışsal, ortak (statüler, roller, ilişkiler)
Görevler	Biricik olmak Kendini ifade etmek İçsel niteliklerini yerine getirmek Bireysel hedefleri ön plana çıkarmak Söylemek istediğini doğrudan söylemek, “aklındakini söylemek”	Ait olmak, uyum sağlamak Kendi yerini doldurmak Uygun eylemde bulunmak Diğerlerinin hedeflerini teşvik etmek Dolaylı olmak, “başkasının aklındakini okumak”
Diğerlerinin Rolü	Öz-değerlendirme: diğerleri, sosyal karşılaştırma yapma açısından önemlidir; karşıdaki kişiden değerlendirme alma	Öz-tanımlama: belirli bağlamlarda diğerleri ile kurulan ilişkiler benliği tanımlar
Öz-saygının Dayanağı	Kendini ifade etme yeteneği, bireysel niteliklerin onaylanması	Uyum sağlama, kendini kısıtlama ve sosyal bağlam ile uyumu sürdürme yeteneği

Bireyin kendine saygı duyması, öncelikli olarak Batılı bir fenomen olabilir ve belki de öz-saygı kavramı, *self-satisfaction* (*kendinden memnun olma*) ile ya da bireyin kültürel olarak dikte edilen görevi yerine getirmesini ifade eden başka bir terim ile değiştirilmelidir.

Şekil 3. Karşılıklı bağımlı ve bağımsız benlik kurgusu arasındaki temel farkların özeti (Markus ve Kitayama, 1991)

Markus ve Kitayama'nın (1991) ortaya koyduğu ikili benlik kurgusu söz konusu olduğunda, en önemli farkın benliğin tanımında diğerlerine atfedilen rolde olduğu göze çarpmaktadır. Gerek karşılıklı bağımlı benlik kurgusu, gerekse bağımsız benlik kurgusunda bireyi çevreleyen sosyal bağlam büyük önem taşır fakat karşılıklı bağımlı

benlik kurgusunda, diğeri benliğin sınırları içerisindeki çünkü diğeri ile kurulan ilişkiler belirli bağlamlarda benliği tanımlayan niteliklerin tam da kendisidir (Markus, Kitayama, 1991). Bu tür bir benlik kurgusunda, birey sosyal bağlam içerisindeki yeriyile bir bütün halini alır, dolayısıyla davranışlarını onlara göre düzenler. Başkalarına uyma davranışı olumlu duygular doğuracağı için de içsel olarak güdüleyicidir. Buradan hareketle kişinin davranışlarını ve yaşantılarını düzenlerken kendinden ziyade başkalarını esas aldığı söylenebilir. Bağımsız benlik kurgusunda ise diğeri kişinin kendini tanımlama aşamasında daha az merkezi bir role sahiptir. Sosyal karşılaştırma için ya da karşıdan bir değerlendirme almak açısından önemli olsalar da, başkaları olmadan da benlik bütüncül ve özerk bir yapıya sahiptir. Bağımsız benlik kurgusunu tanımlayan nitelikler, kişinin kendi nitelikleri, yetenekleri, arzuları ve dürtüleridir. Bağımsız benlik kurgusuna sahip birisi, eylemlerinin biricik üreticisi olarak aktör rolü üzerine vurgu yapar; dolayısıyla çevresi üzerinde olduğu kadar duyguları, düşünceleri ve diğeriye yönelttiği davranışları üzerinde de kontrol sahibidir. Bu gibi eylemler olumlu ego odaklı duyguları ortaya çıkarmaları ve olumsuz duyguları azaltmaları açısından içsel olarak güdüleyicidir. Ayrıca öz-saygı duygusunun da temelini oluştururlar.

Markus ve Kitayama'nın (1991) yanı sıra Singelis (1994), Triandis (1989) gibi kuramcılar, aslında bireylerin hem bağımsız hem de karşılıklı bağımlı benlik kurgusuna sahip olduğunu fakat bireyde bunlardan hangisinin ağırlıklı olarak gelişeceği konusunda kültürel bağlamın belirleyici olacağını ileri sürmüşlerdir. Yani Amerikan kültürü bireyde bağımsız benlik kurgusunun gelişmesine zemin hazırlarken, Çin, Japon kültürleri bireylerde karşılıklı bağımlı benlik kurgusunun gelişmesini tetikleyecektir.

2.2.2. Dörtlü Benlik Kurgusu Modeli

Birbirinin karşıtı olarak öne çıkan benlik kurgularına ilişkin bahsi geçen bakış açısına karşı çıkan Kağıtçıbaşı'nın (2010), öz-belirleme kuramı (Ryan ve Deci, 2000) ve bağlanma kuramı (Bowlby, 1969/2012) ile benzer olacak şekilde, özerklik ve ilişkiselliği temel gereksinimler olarak ele aldığı görülmektedir. Kağıtçıbaşı (2005) özerklik ve ilişkiselliğin bir arada bulunabileceğini ve özerkliğin sadece batı toplumlarında bulunan bir özellik olmadığını vurgular.

Kağıtçıbaşı (2005) üç tür aile etkileşim modelinden bahseder: bağımlılık modeli, bağımsızlık modeli ve duygusal ya da psikolojik bağlılık modeli. Bu üç model, aile

özelliklerinin farklı kombinasyonlarını içermektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Bununla birlikte bu modeller, benlik gelişimi ile çok yakından ilişkilidir ve Kağıtçıbaşı'nın kuramında birer insan modeli olarak değerlendirilmektedir.

İlk model, X kalıbı olarak öne çıkar ve çocukların aileye itaatinin önemli görüldüğü ve dolayısıyla özerkliğinin teşvik edilmediği geleneksel aile modelidir. Özellikle ataerkil kültürün baskın, aile bağlarının sıkı olduğu geleneksel ve ağırlıklı olarak kırsal toplumlarda gözlenir. Kağıtçıbaşı (1985), bu modele giren ailelerin genel olarak geniş aile özelliği gösterdiğini belirtmiştir. Özellikle ev işleri, tarımsal üretim, çocuk bakımı gibi işlerin paylaşılması söz konusu olduğu için aile diğer akrabalarla (başka ailelerle) karşılıklı bir bağımlılık içindedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Kağıtçıbaşı, bu tip aile modelinde genç yetişkinlerin yaşlı anne babalar için büyük önem taşıdığını belirtir çünkü yaşlılık döneminde ciddi bir maddi destek sunarlar. Özellikle erkek evlatların önem taşıdığı ataerkil kültürün baskın olduğu bu tip aile modelinde kadının statüsü erkek evlat doğurdukça artmaktadır. Bu tip aile modelinde, önce çocuğun anne babaya bağımlı olması, sonra da yaşlanan anne babanın çocuğa bağımlı olması söz konusudur. Bu bağımlılık da yetkeci yetiştirme yöntemi ile sağlanır. İlişkisel benlik, bu tip aile modelinde gelişmektedir. Kağıtçıbaşı (2010), ilişkisel benliğin gelişimine yol açan sosyalleşmenin nedeni olarak, ailenin devamlılığının nesiller arası bağımlılığı gerektirmesi şeklinde açıklar.

İkinci model, Z kalıbı olarak öne çıkar ve özellikle Amerika olmak üzere Batının sanayileşmiş dünyasında sıkça görülen modeldir; çocukların bağımsız ve kendi kendine yetecek şekilde yetiştirilmesini kapsar. Çocukların özerk olmaları teşvik edilir ve bu, aile için kesinlikle bir tehlike olarak görülmez. Ayrışıklık ve bireyciliğin ön planda olduğu bağımsızlık modelinden bahsettiğimizde hemen akla Batı'nın bireyci çekirdek ailesi gelir. Bağımlılık modelindeki tam tersine, bu modelde nesiller birbirinden ayrılmıştır ve hem duygusal hem maddi kaynak yatırımı yaşlı nesle değil, çocuğa yönelmiştir (Kağıtçıbaşı, 2010). Bağımlılık modelinin aksine, çekirdek aile yapısından bahsedilir ve erkek çocuk tercihi azalır. Bu modelde çocuğun ekonomik değerinden ziyade psikolojik değeri ön plandadır. Kağıtçıbaşı, buradaki sosyalleşme değerlerinin ve aile etkileşiminin, bağımsız, ayrışık, belirgin sınırları olan bir benlik gelişimini doğurduğundan bahseder. Çocuk yetiştirmede denetime daha az yer verilir ve bağımlılık modelindeki yetkeci ana baba davranışı, yerini serbestliğe yönelik ana baba davranışına

bırakır (Kağıtçıbaşı, 2010). Bağımsızlık ve kendine güven gibi öğelerin baskın olduğu bu aile tipinde çocuk artık yaşlılık güvencesi olarak görülmemektedir.

Psikolojik bağıllık içeren ve Y kalıbı şeklinde öne çıkan üçüncü modelde ise hem özerklik, hem ilişkisellik ön plandadır. Artık çocuğun ailenin gelirine katkıda bulunması önem arz etmediği için özerkliği desteklenmektedir. Özerklik teşvik edilse de, hedef çocuğun aileden ayrışması değildir. İlişkisellik devam eder. Yani özerklik ve ilişkisellik bir arada bulunur. İlişkisellik kültürüne sahip gelişmiş ve kentleşmiş bölgelerde daha yaygın olarak görülmesi, daha çok bu bölgelerde yaşanan sosyal ve ekonomik değişimlerle alakalıdır. İlişkisel kültür süregeldiği için, aile diğer ailelere (akrabalara) doğru karmaşık bir biçimde genişlemiş durumdadır (Kağıtçıbaşı, 2010). Aile ilişkileri genişlese de paylaşılan etkinliklerin geleneksel bağımlılık modelindekinden çok farklı olduğu açıktır. Kağıtçıbaşı (2010) bu ailede ebeveynler ile çocuklar arasındaki bağımlılığa ilişkin olarak, çocukların artan masraflarıyla ve azalan ekonomik değeriyle birlikte, psikolojik değerlerinin ön plana çıktığını belirtir. Dolayısıyla çocuk yapma nedeni, çocuğun sağladığı psikolojik doyumla sınırlıdır. Bu modelde bireyin önemli olmasının yanı sıra ailesine bağıllık da bir o kadar önem taşır. Bireyin önemli olmasının bir sonucu, çocuk yetiştirmede özerkliğin söz konusu olmasıdır. Aileye bağıllığın bir sonucu olarak da, anababa denetimi devam etmektedir. Özerk-ilişkisel benlik kurgusu şeklinde ifade edilen bu benlik kurgusunda çocuğun ebeveyne yakınlığı sürdürmesi önem kaybetmezken özerkliği de teşvik edilir çünkü işlevseldir.

Benliği, kişinin kendini nasıl algıladığı, yani kendisiyle ilgili farkındalığı bağlamında ele alan Kağıtçıbaşı'nın (2005, 2010), özerk-ilişkisel benliği psikolojik/duygusal bağlı aile modelinde ortaya çıktığı şekliyle yukarıda ele alınmıştır. Başka bir kuramsal yol izlenerek de özerk-ilişkisel benliğe ulaşmanın mümkün olduğunu belirten Kağıtçıbaşı, yetkinlik ve kişiler arası mesafe boyutları ile iki temel ihtiyaç olan özerklik ve ilişkisellik boyutlarında benlik tiplerini ele almıştır. Bu boyutlar göz önünde bulundurulduğunda ortaya dörtlü bir yapının çıktığını belirten Kağıtçıbaşı'nın (2005) benlik kurgularına ilişkin modeli şu şekilde özetlenebilir. Kağıtçıbaşı'nın modelinde yer alan dört benlik kurgusu, özerk, ilişkisellik, bağımlı-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik kurgularıdır. Özerk benlik kurgusu, özerkliğin yüksek, ilişkiselliğin düşük olmasını ifade ederken ilişkisellik benlik kurgusu ilişkiselliğin yüksek, özerkliğin düşük olmasını ifade eder. Kağıtçıbaşı'nın (2005) patolojik bir durumu ifade edebileceğini belirttiği

bağımlı-ayrık benlik kurgusunda hem özerklik, hem ilişkisellik düzeyi düşükken, sağlıklı benlik kurgusu olan özerk-ilişkisel benlik kurgusunda yüksek düzey özerklik ve ilişkisellik söz konusudur. Bir başka deyişle, Kağıtçıbaşı bireyin sağlıklı gelişimi için özerklik ve ilişkiselliğin birlikte olması gerektiğini belirtmiştir.

Kağıtçıbaşı, bireylerde özerklik ve ilişkiselliğin bir arada bulunabileceğini söyleyen tek kuramcı değildir. Özellikle son dönemde benlik ile ilgili yapılan çalışmalarda (örn., Brewer ve Gardner, 1996; Kashima ve Hardie, 2000), karşılıklı bağımlı ve bağımsız benlik kurgularını içeren ikili yapıdan ziyade bireyci, toplulukçu ve ilişkisellik benlik kurguları şeklinde şekillenen üçlü bir yapının benimsendiği görülmektedir. Karşılıklı bağımlı benlik kurgusu söz konusu olduğunda grup yönelimli ve ilişki yönelimli olmak üzere iki farklı benlik kurgusunun ortaya çıktığı görülmektedir. Bireycilik ve toplulukçuluk boyutlarına ilişkisellik boyutu da eklenmiştir. Ercan'ın (2008) da belirttiği gibi, bu üçlü model diğer modellere kıyasla daha kapsamlı bir kuramsal çerçeve sunması açısından önemlidir. İki kutuplu modeli esas alan çalışmalardan gelen sonuçların güvenilir sonuçlar vermemesi sebebiyle bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk şeklinde üçlü bir modelin kabul edilmesi tutarlı bulgular elde etme aşamasında daha faydalı gibi görünmektedir. Buradan hareketle, bu çalışmada bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk boyutları, Ercan'ın (2008) çalışmasında benimsediği tanımlar odağında ele alınmaktadır. Bireycilik boyutu, bireyi başkalarından farklı, kendine özgü biricik özellikleriyle yansıtan, ilişkisellik boyutu, bireyin yakın çevresindeki diğer bireylerle ilişkisini ve özdeşimini içeren ve toplulukçuluk boyutu, birey ve topluluk arasındaki sembolik değerleri yansıtan boyut olarak değerlendirilmektedir.

2.2.3. Benlik Kurguları ile İlgili Araştırmalar

Benlik kurguları ile ilgili olarak alanyazında yapılan çalışmalar çoğunlukla benlik kurguları ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi ele alır. Bunların yanı sıra üniversiteye uyum ve benlik kurguları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalar da bulunmaktadır.

Cinsiyet ve benlik kurguları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar Batı kültürleri ile Doğu Asya kültürlerini birbirlerinden ayıran bireycilik ve toplulukçuluk yaklaşımlarının yanı sıra aynı kültür içinde bile kadınlar ve erkeklerin benlik kurguları arasında farklılıklar olabileceğini göstermiştir. Örneğin Batı toplumlarındaki kadınların erkekler ile karşılaştırıldığında diğerleri ile kurulan yakın ilişkiler bağlamında

kendilerini tanımlama eğilimi gösterebildiklerini ortaya koyan bazı araştırmalar vardır (Gilligan, 1982; Jordan ve Surrey, 1986; Sampson, 1988; Stewart ve Lykes, 1985). Erkeklerin ise tam tersine, kendilerini ilişkilerden ayırık olarak tanımladıkları görülmüştür. Yani yapılan bazı araştırmalar, kadınların daha çok ilişkiye dayalı karşılıklı benlik kurgusu, erkeklerin ise daha çok topluluğa dayalı karşılıklı bağımlı benlik kurgusu geliştirme olasılığını vurgulamıştır (Gabriel ve Gardner, 1999). Araştırmacılar cinsiyetler arasında gözlemlenen benlik kurgusu farklılıklarını kadın ve erkeğin toplumdaki farklı toplumsal cinsiyet rolleri ile açıklamışlardır. Erkeklerin genel olarak maddi geçimi sağlama rolü ile kadınlarla geleneksel olarak özdeşleştirilen besleme ve aileyi sürdürme rollerinin, kadın ve erkeklerde farklı benlik kurguları gelişmesine katkıda bulunduğu düşünülmektedir (Kashima, Yumagushi, Kim, Choi, Gefland ve Yuki, 1995).

Cross ve Madson (1997), daha çok bireycilikle özdeşleştirilen Amerikan kültüründe bireyci bakış açısının kadınlardan ziyade erkekleri daha iyi tanımlayabileceğini belirtmiştir. Buna gerekçe olarak da Amerika'nın sosyal, kurumsal ve kültürel ortamının erkeklerde özerklik ve bağımsızlığı teşvik ederken kadınlarda başkalarıyla ilişkili olma ve karşılıklı bağımlılığı teşvik etmesini göstermişlerdir. Sonuç olarak erkeklerde bağımsız benlik kurgusu, kadınlarda ise karşılıklı bağımlı benlik kurgusu ortaya çıkmaktadır. Fakat unutulmamalıdır ki son dönemde kadınlara güçlü, yetkili, bağımsız ve öfkeli olma yönünde daha çok fırsat sunulmaktadır (Cross ve Madson, 1997). Erkeklerle özdeşleştirilen askeriyede bile kadınların daha çok yer aldığı, iş dünyasında da üst kadrolarda kadınlara daha çok rastlandığı görülmektedir. Benzer bir şekilde, erkekler de eskiye göre bebek bakımı gibi besleme ve büyütme işlerine daha çok katılmaktadır. Bu yüzden erkek ve kadınlara atfedilen özellikler ve sonuçta geliştirdikleri benlik kurgularında değişimler yaşanıyor gibi gözükmektedir.

Cross ve Madson'ın kuramsallaştırmasına bir destek niteliğindeki araştırma, Li (2002) tarafından yapılan ve Çin ile Kanada örneklerinin karşılaştırıldığı analizi kapsar. Markus ve Kitayama'nın (1991) aile ile olan ilişkilerde batı kültürlerinin doğu kültürlerine kıyasla daha ağırlıklı olarak bağımsız benlik kurgusunu desteklediği yönündeki kuramsallaştırmasına destek niteliğinde olan bu araştırmada, cinsiyetin ortaya çıkardığı farklılaşma sadece en iyi arkadaş boyutunda ortaya çıkmıştır. Kanadalı erkeklerin, Kanadalı kadınlara göre en iyi arkadaşlarıyla daha bağımsız bir ilişki kurdukları görülmüştür. Fakat cinsiyet bazında yapılan değerlendirmede, yakın

arkadaşlar boyutunda herhangi bir farklılaşma görülmemiştir. Ayrıca Kashima ve arkadaşlarının (1995) beş ülkede yaptığı araştırma sonucunda ortaya çıkardığı ve erkeklerin kadınlara göre arkadaşları ile daha bağlı oldukları yönündeki bulgu ile benzer bir biçimde bu araştırmada da Çin örneğinde erkeklerin kadınlara oranla arkadaşlarına daha bağlı oldukları ortaya konmuştur.

Cross ve Madson'ın benlik kurgularının cinsiyete göre farklılaştığı yönündeki iddiasına bir başka destek de Clancy ve Dollinger'in (1993) çoğunluğu Kafkasyalı olan 201 kişi üzerinde yaptığı araştırmasından gelmiştir. Bu araştırmada erkek ve kadınlardan kendilerini belirli resimleri seçerek tanımlamaları istenmiştir. Sonuç olarak kadınların, erkekler ile kıyaslandığında, başkalarıyla çekindikleri resimleri ve daha da yüksek olasılıkla aile üyeleriyle çekindikleri resimleri seçme eğilimi gösterdikleri ortaya konmuştur. Kadınların seçtiği resimler, insanların birbirlerine dokundukları, gülümsedikleri ve genel olarak da ailelerinden birilerinin olduğu resimlerdir. Kısacası bu araştırma, daha önceden kadınların kendilerini daha sosyal bir bağlamda tanımlarken erkeklerin diğerlerinden ayrışık olmayı vurgulayan kendilerine ilişkin tanımları tercih ettiklerini ortaya koyan diğer sözlü araştırmalara destek sunan görsel bir araştırma olmuştur.

Yine benzer bir araştırma Guimond, Chatard, Martinot, Crisp ve Redersdorff (2006) tarafından yapılmıştır. Dört alt araştırmadan oluşan bu çalışmada (ilk ikisi Fransa'da, diğer ikisi İngiltere'de yapılmıştır) ilk olarak kadınların erkeklere oranla daha ilişkisel bir benlik kurgusuna sahip oldukları ortaya konmuştur. Fakat bunun, daha çok kadınlara ilişkin kalıp yargılarla (yani kadınların erkeklere göre diğerleriyle ilişki kurma konusunda daha eğilimli olduğu düşüncesi) alakalı olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Kadınlar daha ilişkisel bir benlik kurgusu geliştirir çünkü kendi iç gruplarına (kadınlar) dair algıları, erkeklere oranla daha ilişkisel oldukları yönündedir. Bu çalışma kapsamında yapılan ve yöntemin farklılaştırılarak bir kontrol, iki deney grubu belirlenen ikinci araştırmada, kadınların genellikle karşılaştırma yaparken standart olarak ele aldıkları grubun erkekler olduğu görülmüştür. Erkeklerin ise kendilerini tanımlarken, diğer erkekler ile karşılaştırma yaptıkları ortaya konmuştur. Yani kadınlar için benlik değerlendirmeleri, gruplar arası karşılaştırma, erkekler içinse grup içi karşılaştırma yoluyla yapılıyor gibi görünmektedir. Üçüncü araştırma da, Fransa'dan farklı bir kültür olmasına rağmen, benzer sonuçlar ortaya koymuştur.

Sonuncu araştırma sonucunda benlik kurgularında cinsiyetin farklılaştırıcı etkisinin sosyal bağlama dayalı olarak değiştiği belirtilmiştir.

Benlik kurgularında cinsiyet etkisinin olup olmadığını irdeleyen Gabriel ve Gardner (1999) ise Amerikan kültürü odaklı çalışmalarında farklı bulgularla karşılaşmıştır. Günlük okuma aktivitesi sonucunda, kadınların ilişkisel öğeleri daha iyi ayırt ettikleri, erkeklerin ise toplulukçu öğeleri daha iyi akıllarında tuttukları görülmüştür. Ayrıca kadınların arkadaşları için kendi kişisel arzularını bir kenara bırakma olasılıklarının daha yüksek olduğu, erkeklerin ise kişisel arzularından ancak bir grup için vazgeçebileceği görülmüştür. Benzer şekilde Baumeister ve Sommer (1997) de, kadınların ilişkilerinin daha çok ikili birliktelikler şeklinde olduğunu, erkeklerin ilişkilerinin ise daha büyük bir gruba ve topluluğa yönelik olduğunu ortaya koymuşlardır. Yani bu kuramcılar, Cross ve Madson'ın aksine, erkeklerin bağımsız benlik kurgusuna sahip olmadığını öne sürmüşler ve ikili olmasa bile bir grup ile ilişkileri odağında hareket etme eğilimi gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bu bulguları destekleyen benzer araştırmalar, erkeklerin, grupların sunduğu toplulukçu kimliğe daha çok önem verdiğini göstermiştir (Seeley, Gardner, Pennington ve Gabriel, 2003).

Bu araştırmalardan yola çıkıldığında karşılıklı bağımlı benlik kurgusunun iki alt öğeden oluşabileceği vurgulanmıştır: ilişkisel öğe ve topluluk ya da grup odaklı öğe (Brewer ve Gardner, 1996). İlişkisel-bağımlı benlik kurgusu, insanların kendilerini bazı yakın ilişkileri (örneğin anne olmak) çerçevesinde tanımlamasını temsil ederken, grup odaklı- bağımlı benlik kurgusu kişinin kimliğini belirli gruplara (örneğin bir futbol kulübü) üyeliği üzerinden tanımlaması şeklinde olur. Dolayısıyla Brewer ve Gardner'in kuramsallaştırmasında ilişkisel tip daha çok kadınlarda öne çıkarken, grup odaklı benlik kurgusu erkeklerde daha ağırlıklı olarak göze çarpmaktadır.

Karşılıklı bağımlı benlik kurgusunda olduğu düşünülen bu iki farklı eğilim (ilişkisel ve grup odaklı) çok yaygın bir şekilde ele alınmamıştır. Birçok araştırmada karşılıklı bağımlı benlik kurgusu kavramından söz edilirken yakın ilişkilerden ve grup üyelikleri açısından bir ayırım yapılmamıştır. Bu şekilde bir ayırım üzerinden ilerleyen araştırmalarda da (Brewer ve Chen, 2007; Yuki, Maddux, Brewer ve Takemura, 2005) ilişkisel-bağımlı benlik kurgusu ile grup odaklı-bağımlı benlik kurgusu arasındaki sınırın nerede olduğuna ilişkin net bir resim ortaya çıkmamıştır. O yüzden yapılan

araştırmalarda genellikle karşılıklı bağımlı ve bağımsız benlik kurgularının sonuçları üzerinde durulduğu göze çarpmaktadır.

Guimond ve arkadaşlarının (2007) yaptığı araştırmada da kültürün kadınlar ve erkeklerde nasıl benzerlikler ve farklılıklara yol açabileceği görülmüştür. Araştırma sonucunda cinsiyete ilişkin kalıp yargıların farklı kültürlerde bile benzer olduğu, esas değişen şeyin kadınlarla erkeklerin kendilerini tanımlamak amacıyla bu kalıp yargıları kullanma dereceleri olduğu ortaya konmuştur. Malezya'nın karşılıklı bağımlı benlik kurgusunun en güçlü olduğu, Amerika'nın ise bağımsız benlik kurgusunun en güçlü olduğu ülke olduğunu tespit eden bu araştırma sonucunda, Kashima ve arkadaşlarının (1995) iddia ettiğinin aksine ilişkisel-bağımlı benlik kurgusundaki cinsiyet farklılaşmalarının ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiği ifade edilmiştir. Bunda etkili olan faktörün de sosyal karşılaştırma olduğu belirtilmiştir. İlişkisel benlik kurgusundaki cinsiyete dayalı farklılıkların, bireylerin kendilerini diğer cinsiyetten olan kişiler ile karşılaştırdığında ortaya çıktığı, kişilerin kendini kendi cinsiyetinden olan grup üyeleri ile karşılaştırdığında ise cinsiyete dayalı herhangi bir farklılaşmanın göze çarpmadığı görülmüştür.

2. 3. Üniversiteye Uyum

Günümüzde uyum ile ilgili çok farklı tanımlar bulunmaktadır. Creek (1997), uyumu, bireyin günlük hayatın getirdiği zorluklar ile başa çıkma süreci olarak tanımlar. Good (1945) ise bireyin kendisi ve çevresi arasında uyumlu bir ilişki oluşturmak amacıyla davranışını değiştirdiği süreç olarak ifade eder. Psikanalitik bakış açısına göre uyum tutarlı bir benliğin geliştirilmesi sürecidir ve gelişimsel görevlerin başarılı bir şekilde yerine getirilmesini kapsar (Coe, 1972). Öğrenme bakış açısına göre değerlendirildiğinde, dış çevre ile olan ilişkide verilen tepkiler ve etkileşim aşamasında edinilen alışkanlıklar uyumu oluşturur. Yani uyum, çevresel uyaranlara tepki vermeyi öğrenme sürecidir (Coe, 1972).

Uyum hayatın her aşamasında gerekli olabilmektedir ve üniversiteye başlangıç aşamasında da öne çıkar. Üniversite yaşamı ile birlikte birey birçok zorlukla karşı karşıya kalabilir. Özellikle ilk yılda, bireyin aile bağlarını yeniden değerlendirmesi, bağımsızlaşma aşamasında büyük adımlar atması, karşı cinsle ilişkiler kurması, yeni arkadaşlıklar kurup bunları sürdürmesi gibi konular ön plandadır. Bazı öğrenciler bu konularda başarılı olurken, bazıları sorunlar yaşayıp üniversiteye uyma konusunda ciddi

sıkıntı çekebilirler. Bunda yeni girdikleri ortamın yanı sıra içinde buldukları dönemin de etkisi vardır. Ergenlik yıllarının sonlarına denk gelen bu dönem yetişkinlik dönemine bir hazırlık niteliği taşır. Arnett (2004) 18-25 yaş arasını kapsayan bu dönemi beliren yetişkinlik diye adlandırmıştır. Değişim ve keşfin yoğun olarak yaşandığı bu dönem, tam olarak ergenliğin özelliklerinin sona ermediği fakat yetişkinlik özelliklerinin kısmen ortaya çıktığı bir dönem olması açısından önemlidir. Bu dönemde bireyler devamlı olarak kendini tanımlama ve kimlik arayışı içerisinde kim oldukları ve ileride kim olmak istedikleri sorusuna cevap ararlar (Sağınç, 2011). Yoğun değişimlerin yaşandığı bu dönemde, bireyin yeni girdiği üniversite ortamının beraberinde getirdiği bir dizi uyum sorunu ile başa çıkması beklenmektedir.

2.3.1. Üniversiteye Uyum ile İlgili Kuramsal Altyapı

Üniversiteye uyum denildiğinde lisedekinden çok farklılaşan akademik gereksinimlere ayak uydurma çabasının yanı sıra, yeni ortamdaki arkadaşlar, akademisyenler ve üniversite çalışanları ile sosyal olarak ilişki kurma gereksinimi akla gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında üniversite uyumu sadece akademik boyutu olmayan, toplumsal ve duygusal bir tarafı da olan çok yönlü bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Üniversiteye başlamış bir öğrenci, akademik takvimi takip etme, yeni bir sosyal dünyaya uyum sağlama, belirli saatlerde kalkıp derse gitme, dersleri düzenli olarak takip etme ve ödevleri, projeleri ana baba desteği olmaksızın yapmayı içeren yeni bir düzen içine girer. Bunların yanı sıra, artık akranlar ve karşı cinsle kurduğu ilişkiler de lisedekinden çok farklı bir hal almıştır. Lisede nispeten daha istikrarsız bir yapı sergileyen karşılıklı ilişkiler, üniversiteye gelindiğinde daha tutarlı ve düzenli bir hal alır. Bu sebeplerden ötürü üniversiteye uyum tek bir boyuttan ibaret olmayan, tam tersine içinde üniversite ortamına uyum, akademik uyum, duygusal uyum, kişisel uyum, karşı cinslerle ilişkiler ve sosyal uyumu barındıran çok yönlü bir kavram olarak karşımıza çıkar.

Üniversite uyumunu ele alan kuramlar Gelişim Kuramları ve Üniversitenin Etkisi Modeli şeklinde iki kategoride ele alınabilir. Gelişim Kuramları çerçevesinde ele alınan psikososyal kuramların en öne çıkan temsilcilerinden olan Arthur W. Chickering (1969) temel olarak kimlik gelişimi üzerinde durur ve bunu, kimlik gelişimine katkıda bulunan yedi gelişim vektörü ile açıklar. Bunlar yetkinliği geliştirmek, duyguları yönetmek, özerkleşme ve karşılıklı bağımlılığa doğru ilerlemek, olgun kişilerarası ilişkiler geliştirmek, kimlik oluşturmak, hedef oluşturmak ve bütünlüğü sağlamaktır. Bu

sıra çok katı olmasa da her bir vektör, ondan sonra gelen vektörü destekler ve geliştirir. Bireylerin üniversiteye uyum sağlama aşamasında da, duygu, düşünce ve inançlar ile ilgili olan ödev ya da aşamalar olarak tanımlayabileceğimiz bu vektörler önemli bir katkıda bulunmaktadır.

Yetkinliği geliştirmek, bireyin bilişsel, fiziksel ve kişilerarası alanda kendini geliştirmesi ile ilgilidir. Duyguların yönetilmesi, bireyin duyguların farkına varması, kabul etmesi ve ifade etmesini içerir. Özerkleşme ve karşılıklı bağımlılığa doğru ilerleme, bireyin hem kendini bir birey olarak görmesini hem de toplumda yaşadığı kişiler ile sosyal anlamda ilişkili olduğunu fark etmesini kapsar. Bu öge, Kağıtçıbaşı'nın (2005) kuramındaki özerk-ilişkisel benlik kurgusu ile yakından ilişkilidir. Olgun kişilerarası ilişkiler geliştirme, başkalarını ve farklılıkları kabul etme ile ilgilidir. Kimlik oluşturmak, bundan önceki evrelerin bütünleştirilmesini kapsar ve bireyin kim olduğuna dair bir görüşü olması ve bu anlamda bir istikrara kavuşarak öz-saygı geliştirmesi anlamına gelir. Hedef oluşturmak bireyin geleceğe yönelik beklentileri ile ilişkilidir ve hayatta bir amaca sahip olması anlamına gelir. Son olarak bütünlüğün sağlanması, bireyin düşünceleri ve eylemlerini uyumlu hale getirmesi ile ilgilidir. Bu yedi gelişim ilkesi, gerek kimlik gelişimi gerekse üniversiteye uyum boyutunda çok önemli bir role sahiptir. Üniversiteye yeni başlayan bir öğrencinin bu ilkeleri bütünleştirmesi uyum aşamasında çok faydalı olacaktır.

Üniversitenin Etkisi Modeli çerçevesinde ele alınan kuramlara bakıldığında, daha ağırlıklı olarak öğrencilerin içinde buldukları ortam ve bağlamın öncelik sahibi olduğu görülebilir (Pascarella ve Terenzini, 1991). Bu bağlamda ele alınabilecek kuramcılardan Vincent Tinto, okul terki konusundaki modeli ile tanınmıştır. Tinto (1988) üniversiteye yeni başlayan bir öğrencinin geçtiği aşamaları ortaya koymuştur. Bunlar ayrılma, üniversiteye geçiş ve üniversiteye uyumdur. Ayrılma aşamasında, öğrencilerden eskiden gittikleri lise ya da oturdukları yer gibi geçmişe ilişkin topluluklarından sıyrılması beklenmektedir. Ancak bunu yapabilirlerse içine girecekleri yeni ortama uyum sağlamaları mümkün olacaktır. Üniversiteye geçiş aşaması, Tinto'nun (1988) kuramsallaştırmasında da bir ara dönem olarak yerini alır ve kişi ne tamamen geçmiş topluluğundan kopabilmiştir ne de tamamen içine girdiği yeni topluluğa aittir. Üçüncü aşamada, birey artık eski değer, düşünce ve inanışlarından uzaklaşmıştır ve bireyden yeni topluluğu olan üniversite ortamının tam ve bütünleşik bir

parçası olması beklenir. Bunu başaramayan öğrenciler ise üniversitenin sosyal ve entelektüel dünyasına uyum sağlayamadığı için üniversiteyi bırakabilir.

Tinto (1975) üniversite uyumunu açıklarken, özellikle bireyin özellikleri üzerinde durur. Okula devam etme söz konusu olduğunda, öğrencinin özelliklerinin belirleyici faktör olduğunu belirten Tinto, beş değişken üzerinde durur. Bunlar kişinin üniversiteye girmeden önceki özellikleri, hedefe bağlılık, kurumsal yaşantılar, akademik ve sosyal uyum, bağlılık ve sonuçlardır. Kişinin üniversiteye girmeden önceki özelliklerinden kasıt, anababasının eğitim düzeyi ile bunun akademik ve sosyal sistem içerisinde öğrencinin resmi ya da gayriresmi kurumsal yaşantıları üzerindeki etkisidir. Yapılan bazı araştırmalar (Choy, 2001; Nuñez ve Cuccaro-Alamin, 1998; Terenzini, Springer, Yeager, Pascarella ve Nora, 1996; York-Anderson ve Bowman, 1991) bireyin akademik anlamda hazırlanmış olması ile anababasının eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin anababalarının eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuklarını üniversite eğitimi alma ve üniversiteyi bitirip bir diploma sahibi olma konusunda teşvik etme olasılığı artmaktadır. Tam tersine anababanın üniversite ve üniversiteyi bitirince elde edilen kazanımlara ilişkin bilgisinin yeterli olmaması durumunda bu, öğrencilerin yüksek eğitime devam etme konusundaki istekliliğinin azalmasına yol açmaktadır. Benzer bir şekilde ana babanın üniversite eğitimi konusunda öğrenciyi teşvik etmesi de kişinin dersleri takibi söz konusu olduğunda önemli bir belirleyici faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Thayer, 2000). Kısacası ebeveynler, ergenlik rollerinden yavaş yavaş sıyrılarak yetişkinliğe geçiş yapan bireylerin üniversite yaşamına alışması konusunda etkili olabilmektedirler. Bu aşamada anababaların kendilerinin eğitim alıp almamış olmaları etkili bir faktör olabilmektedir.

Tinto'nun (1975) kuramsal yapısında, akademik uyum, kişinin derslerden aldığı notlar, genel başarısını gösteren not ortalaması, kişisel gelişim düzeyi, akademik anlamda kendine duyduğu güven ve okuduğu alana ilişkin duygularının yanı sıra öğrencilik rolü ile ne derece özdeşleşmiş olduğunu ifade eder. Sosyal uyum dediğimiz zaman, sahip olunan arkadaşların sayısı, içinde bulunulan gruplar, akademisyenlerle kurulan iletişim ile genel olarak bireyin üniversitede olmaktan zevk duyup duymaması durumu akla gelir.

Baker ve Siryk (1984), başarılı bir şekilde üniversiteye uyum sağlamayı, akademik gereksinimleri karşılamak, diğer öğrenciler, fakülte üyeleri ve üniversite

personeli ile sosyal olarak bütünleşmek, kampüsteki aktivitelere katılmak, kendi psikolojik ve fiziksel iyi oluşunu korumak ve üniversiteye bağlı olmak şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım, üniversiteye uyumun çok boyutlu yapısını yansıtmaktadır. Bu bağlamda Baker ve Siryk, üniversite uyumunu dört farklı boyutta ele almıştır: akademik uyum, sosyal uyum, bireysel/ duygusal uyum ve amaca/ kuruma bağlılık. Akademik uyum, bireyin üniversite tecrübesine ilişkin akademik taleplere bireyin nasıl cevap verdiği ile ilgilidir. Sosyal uyum, bireyin üniversitedeki kişilerarası ilişkiler ve sosyal zorluklarla başa çıkma becerisini kapsar. Bireysel/ duygusal uyum, bireyin yeni ortamda yaşadığı genel stres veya bunun somatik belirtileri ile başa çıkmada başarılı olup olmadığına yöneliktir. Amaca/ kuruma bağlılık ise bireyin üniversite kurumuna ilişkin duyguları, memnuniyeti ve kurumla birey arasında kurulan bağ ile ilgilidir.

Baker ve Siryk'in belirlediği boyutlar üniversiteye uyum ile ilgili yapılan çalışmalarda sıkça ele alınmaktadır. Türkçe alanyazında ise Aladağ, Kağnıcı, Tuna ve Tezer'in (2003) yaptığı bir çalışmada üniversite yaşamına uyum altı farklı boyutta ele alınmıştır. Bunlardan ilki üniversite ortamına uyumdur. Bu boyut, bireyin üniversite ortamında bulunduğu zamanlarda genel olarak kendini nasıl hissettiği, üniversitedeki etkinliklere, kulüplere, toplantılara katılıp katılmadığı, üniversiteye gelen diğer öğrencilere ve onların kültürlerine kendini yakın hissedip hissetmediği ile ilgilidir. Ülkemizde birçok genç farklı bir şehirde üniversiteye gitmektedir ve bu da uyum sürecini zorlaştıran unsurlardan biridir. Üniversitenin bulunduğu şehri öğrenmek ve oraya alışmak da bu alt boyut ile yakından ilgilidir. Kampüste kişinin rahat olup olmaması, öğrenci işleri gibi farklı birimleri bilip bilmemesi gibi üniversiteye ilişkin genel duygu ve düşünceler bu alt boyut kapsamında ele alınır.

Aladağ ve arkadaşlarının (2003) ele aldığı ikinci boyut, duygusal uyumdur. Duygusal uyum, bireyin yaşadığı gerginlik, moral bozukluğu, kendini suçlama gibi durumların yanı sıra duygularını karşısındakine anlatma ve karşısındakine hayır deme becerisi ile başkalarıyla olan ilişkileri bitirebilme yeteneğini kapsar. Bu boyut, üniversiteye uyum sağlama aşamasında öğrencinin psikolojik iyi oluşunun yüksek olması, zorlayıcı şartlar karşısında sakin kalabilmesi ve duygularını kontrol edebiliyor olması ile ilişkilidir. Üçüncü boyut, kişisel uyumdur ve bireyin kendisine ilişkin algısına odaklanır. Kişinin kendini olduğu gibi kabul edip etmediğini, kendini değerli bulup bulmadığını, kendini sevip sevmediği gibi konular bu alt boyutun kapsamındadır. Dördüncü boyut, üniversite yaşamında girilen yeni ortamda gelişen yeni ilişkilerin

önemini vurgulayan karşı cinsle ilişkiler alt boyuttur ve bireyin romantik ilişkileri ile ilgilidir. Bireyin karşı cinsle ilişki kurma ve bu ilişkiyi sürdürme becerisi, başkalarıyla yakınlaşma yeteneği ve ilişkisinde yaşadığı cinselliğe ilişkin algısı bu boyutun kapsamında ele alınır.

Beşinci boyut akademik uyumdur. Üniversiteye gelindiğinde öğrencinin takip etmesi gereken dersler lisedekine göre zorlaşır, yapması gereken daha fazla ödev vardır ve lisedekine kıyasla rekabet daha çetindir. Başka bir deyişle liseden üniversiteye geçiş, yeni akademik beklentilere sahip olmanın ötesinde yeni akademik alışkanlıkların edinilmesini gerektirir (Pascarella ve Terenzini, 1991). Akademik uyum, sosyal uyum ile birlikte belki de bu alanda yapılan araştırmalarda en çok ele alınan boyutlardan biridir ve bireyin üniversitede öğrenme konusunda ne kadar güdülenmiş olduğu ile ilgilidir. Bununla birlikte bireyin derslerde ve sınavlardaki başarısı, üniversitede verilen eğitime ilişkin görüşleri ve ders sırasında sınıftaki davranışları da akademik uyum kapsamında değerlendirilir.

Altıncı boyut, sosyal uyumdur. Gerdes and Mallinckrodt (1994), sosyal uyumu öğrencilerin kampüsteki topluluk ile bütünleşme, destek ağları oluşturabilme ve üniversite hayatının getirdiği yeni özgürlükleri tartışabilme süreci olarak tanımlar. Sosyal uyum, bireyin arkadaş edinme, arkadaşlarıyla geçinme ve aile içinde verimli iletişim kurabilme becerisini kapsar. Farklı bir sosyal ortama adım atan öğrenciler, üniversitede yeni insanlarla tanışır ve yeni arkadaşlıklar kurarlar. Akranlarla, karşı cinsle, akademisyenlerle ve üniversitede çalışan personel ile ilişki kuran ergenler için bu, bazen stresli bir duruma dönüşebilir. Sosyal anlamda üniversiteye uyum sağlama konusunda zorluk çeken öğrencilerin, yalnızlık duygusunu yoğun bir şekilde yaşama ve kaygı sahibi olma olasılığı yüksektir (Mounts, Valentiner, Anderson ve Boswell, 2006).

2.3.2. Üniversiteye Uyum ile İlgili Araştırmalar

Yabancı alanyazında üniversite uyumu ile ilgili yapılmış çok sayıda araştırma göze çarpmaktadır. Bu araştırmalarda cinsiyet, ikamet edilen yer, benlik kurguları gibi etkenler öne çıkmaktadır. Bu etkenleri ayrıntılı incelemek üniversiteye uyum konusundaki farklı değişkenlerin etkisini görmek açısından önemlidir.

Üniversiteye uyum ile ilgili yapılan araştırmalardan bazılarında ele alınan değişkenlerden biri, üniversiteye başlayan kişinin yaşadığı yerdir. Ülkemizde de olduğu gibi bazen öğrenciler farklı bir şehirdeki üniversitede okumaya gidebilmektedir.

Dolayısıyla üniversite yaşamına başlamak, onlar için hem okul hayatlarının hem de ev hayatlarının değişmesi anlamına gelebilmektedir. Bazı öğrenciler ise aynı şehirdeki üniversiteye gittikleri için aileleri ile yaşamaya devam etmektedir. Bu iki farklı durumda üniversiteye uyumun değişiklik gösterebileceği düşünülmektedir. Al-Qaisy (2010) de yaptığı araştırmada, üniversite eğitimi için şehir değiştiren öğrencilerle, aynı şehirde kalıp ailesiyle yaşamaya devam eden öğrencileri karşılaştırmış ve sonuçta şehir değiştirmenin üniversite uyumunun incelenen tüm boyutlarında olumsuz bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, yeni bir ortama uyumu gerektiren üniversite yaşamının zorluklarına bir de yeni bir şehirde yaşamının ve oraya alışmanın zorluklarının eklenmesi ile açıklanabilir. Üniversiteye uyum, başlı başına içinde türlü zorlukları barındırırken, buna bir de şehir değişikliğinin eklenmesi üniversitenin ilk yılında birey için daha zorlayıcı olabilmektedir.

Aile yanında olmanın, birey açısından, yeni bir ev ya da yurt hayatının zorlukları ile başa çıkma sıkıntısından bireyi kurtarması gibi çeşitli olumlu tarafları bulunmaktadır. Diğer taraftan üniversiteye giden diğer öğrencilerle aynı yaşam alanını paylaşmama ve üniversitenin o canlı ve sıcak ortamının içinde çok fazla yer alamamadan kaynaklanan bazı olumsuz tarafları olduğu da düşünülebilir. Çağlar (1989) tarafından üniversite öğrencilerinin üniversitede yaşadıkları sorunlar ile ilgili yapılan bir araştırma sonucunda, aileden ayrı yaşayan öğrencilerin üniversite yaşamının getirdiği ekonomik, akademik ve bireysel zorluklarla başa çıkmada daha çok zorlandıkları ortaya konmuştur. Benzer bir şekilde Zubaroglu ve Şayan'ın (1997) yaptığı çalışma sonucunda da, üniversitede ailesi ile yaşamayan öğrencilerin depresyon gibi psikolojik bozukluklara yakalanma yaygınlığının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmalardan yola çıkılarak, ailenin üniversite yaşamında bireye sunduğu sosyal desteğin eksikliğinin uyum sorunlarına yol açabileceği söylenebilir.

Ülkemizde üniversitelerin kendi yurtlarının olduğu ve öğrencilerin büyük kısmının kampüs dışındaki yurtlar yerine kampüs içinde yer alan üniversitenin kendi yurtlarını tercih ettiği göz önünde bulundurulduğunda, yurtların üniversiteye uyum konusunda çok önemli bir yer oluşturduğunu belirtmek gerekir. Öğrenci yurtları, üniversite öğrencilerine yatacak yer sunmanın ötesinde bir işleve sahiptir. Bunlar, bireyin kimliğini şekillendirmeye devam ettiği ve bu anlamda büyük öneme sahip olan yetişkinlik dönemine geçişte, kimliğinin şekillenmesine katkıda bulunacak akranları ile tanışma, aynı odayı paylaşma, odanın temizliği gibi getirdiği bazı sorumlulukları

yüklenme ve yakın ilişkiler geliştirerek dertlerini ve mutluluklarını paylaşma şeklinde ifade edilebilir. Üniversite yurtları, kendi öğrencilerinin barınma ihtiyacına cevap vermenin ötesinde aynı üniversitenin üyeleri olan ve dolayısıyla yaşadıkları sorunların benzerlik göstermesi beklenen öğrencilere ortak paylaşım alanı sunması açısından oldukça faydalıdır. Devlet yurtları tercih edildiğinde ise bunlar çoğu zaman üniversiteye yakın olmakta ve bu sayede öğrenci üniversitenin ortamından çok fazla uzaklaşmamış olmaktadır.

Türkiye’de yurttan kalmanın üniversiteye uyum üzerindeki etkisini inceleyen çok fazla araştırma yoktur. Albayrak-Kaymak (1997) Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin rehberlik ve psikolojik danışma gereksinimlerini ele aldıkları çalışmada, yurttan kalan öğrencilerin sosyal destek, motivasyon gücü, düşük düzeyde özgüven gibi uyumlu ilişkili sorunlarının diğer öğrencilere kıyasla daha fazla olduğunu ortaya koymuşlardır.

Öğrencilerin üniversite yaşamında tercih ettiği barınma yöntemlerinden biri de, arkadaşları ile kirayı bölüşerek bir ev kiralamaktır. Ersoy ve Arpacı (2003) tarafından öğrencilerin barınma sorunlarına yönelik olarak yapılmış bir çalışmada, öğrencilerin diğer öğrencilerle bir ev kiralarak birlikte kalma tercihlerinde en büyük etmenin, ev kirasının uygun olması ve evin okula yakınlığı, öğrencilerin rahat ders çalışma olanaklarını bulması ve özgür olma hissi olduğu belirlenmiştir. Yurt ile kıyaslandığında daha fazla zorluğu beraberinde getiren öğrenci evleri, bireylere temizlik ve yemek yapma sorumluluklarını yüklemesinin yanı sıra onların faturaların, eve alınan malzemelerin bedelinin ve kiranın bölüşülmesi gibi ekonomik konularda daha çok planlama yapmalarını gerektirmektedir.

Öğrenci evleri, üniversiteye uyum aşamasında önemli bir faktör olabilmektedir. Bülbül ve Acar-Güvendir (2014) tarafından yapılan araştırma sonucunda, üniversite öğrenimlerinin ilk yılında ailesinin yanında kalmayıp öğrenci evinde kalan öğrencilerin, akran grubu ilişkilerinin diğerlerine göre daha olumsuz olduğu ortaya konmuştur. Bu da üniversiteye uyum düzeylerini olumsuz bir biçimde etkilemiştir.

Üniversite yıllarında bazı öğrenciler yurtları ya da öğrenci evlerini tercih ederken bazı öğrenciler aileleri ile aynı şehirdeki üniversiteyi seçtikleri için aile ile yaşamaya devam ederler. Bu öğrenciler de kampüste ders sonrası zaman geçirme fırsatına sahiptir fakat yurttan kalan öğrenciler ile aralarında önemli bazı farklar vardır. Ailesiyle yaşamaya devam eden öğrenciler, kaldıkları yer ile ilgili kiranın ve aylık

faturaların ödenmesi ve mutfak masraflarının görülmesi gibi sorumlulukları yüklenmezler. Bunu, genellikle onlar yerine anababaları üstlenmeye devam eder. Bunun karşılığında, derslere düzenli bir şekilde gitmeleri, sınavlarda başarılı olmaları, üniversite ortamındaki arkadaşları ve akademisyenler ile uyumlu ilişkiler geliştirmeleri ve sonunda mezun olmaları, ayrıca ders bitiminde anne babanın uygun gördüğü saatlerde eve gelmeleri, uygun gördüğü kişilerle görüşmeleri beklenebilir. Yurtta kalan öğrenci ise kendi parasını yeni barınma yerinin getirdiği harcama kalemlerine bölüştürmek, yiyecek ve içecek maddelerini temin etmek ve yemek hazırlamak, kıyafetlerini yıkamak gibi sorumlulukları çoğu zaman yalnız başına üstlenir. Ayrıca öğrenci yurdunun açık olduğu saatlerde giriş çıkış yapabilecektir, dolayısıyla zaman sınırlaması konusunda evde kalan öğrencilere kıyasla daha rahat olabilir. Ayrıca üniversite ortamından çok uzaklaşmadığı için arkadaşlarıyla, evde ailesi ile kalan öğrencilere kıyasla daha çok zaman geçirme olanağına sahip olabilir. Söz konusu durumlardan dolayı, üniversitenin sosyal ortamından uzaklaşmayan yurt öğrencisi ile ailesiyle yaşayan öğrenci arasında üniversiteye uyum düzeyinde farklılıklar olması beklenebilir.

Türkiye’de yapılmış aile ile yaşayan öğrencilerle yurtta yaşayanları farklı açılardan ele alan araştırmaların sayısı çok değildir. Üniversiteye uyum değişkeni ile ilişkisini inceleyen araştırma sayısı ise yok denecek kadar azdır. Bu araştırma çerçevesinde Ankara Üniversitesi’nde okuyan öğrenciler araştırma grubunu oluşturduğu için ailesi ile yaşamaya devam eden öğrenciler ile ailesi ile yaşamayan öğrenciler arasında üniversite uyumu söz konusu olduğunda farklılık olacağı düşünülmektedir. Türkçe alanyazında ve yabancı alanyazında yapılan ve üniversitede okurken yurtta kalan öğrencilerle ailesi ile birlikte yaşayan öğrencilerin ele alındığı bazı araştırmalara kısaca değinmekte fayda vardır.

Çelik’in (1991) 866 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin barınma şekillerinin başarı düzeylerine etkisi incelenmiştir. Yılsonu başarı not ortalamaları esas alınarak yapılan bu araştırmada yurtlarda kalan öğrencilerin diğerlerine kıyasla daha başarılı olduğu ortaya konmuştur. Yani öğrencinin üniversitede başarılı olması için en uygun barınma yönteminin, resmi öğrenci yurdu olduğu bulunmuştur.

Arlı (2013), barınma yerinin üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal gelişim ile akademik başarı üzerine etkisini incelediği araştırmasında, Kocaeli Üniversitesi Karamürsel Meslek Yüksekokulu'nda okuyan öğrencilerle çalışmıştır. Araştırma sonuçlarından en önemlisi, ailesinden uzakta eğitim gören katılımcıların, bu durumun kendilerine güveni arttırdığını ve kendi ayakları üzerinde durabilme yeterliğini kazandırdığını belirtmesidir. Ayrıca aileden uzakta yaşadıkları dönemde, daha paylaşımcı olmayı öğrendiklerini belirten öğrenciler arkadaşlığın ve değer vermenin önemini bu dönemde daha iyi anladıklarını belirtmiştir. Araştırma sonucunda aileden uzakta olmanın başlıca getirilerinden ikisinin, harcamalarını yönetmeyi öğrenmek ve aile ekonomisinin önemini anlamak olduğu ortaya çıkmıştır. Kısacası bu araştırmaya katılan öğrenciler, aileden uzakta yaşamaya ilişkin olarak olumlu bir algıya sahiptirler.

Graff ve Cooley'in (1970) 305 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmadan ise ilginç bir sonuç çıkmıştır. Öğrencilerin ikamet yeri, birinci dönemin sonunda alınan notlar üzerinden ölçülen akademik başarılarının yordayıcısı olmamasına rağmen üniversiteye uyumlarını etkileyen güçlü bir değişken olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle kampüste kalan öğrencilerin zihinsel anlamda daha sağlıklı oldukları ve müfredata daha iyi uyum sağladıkları görülmüştür. Ayrıca diğer öğrencilerle daha fazla iç içe olmanın getirdiği bir durum olarak değerlendirilebilecek şekilde başkalarına karşı daha duyarlı oldukları görülmüştür.

Blimling (1989) ise alanda yapılan araştırmalardan yola çıkarak yaptığı meta analizinde, yurttan yaşayan öğrencilerle ailesiyle yaşayan öğrenciler arasında akademik başarı boyutunda anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığını değerlendirmiştir. Yurttan yaşamının müfredat dışı etkinliklere katılmaya etkisini ele alan çalışmalara dair yaptığı analiz sonucunda ise yurttan kalan katılımcıların ailesiyle yaşayanlara kıyasla daha fazla etkinliğe katıldığı sonucuna varmıştır. Yurttan kalmanın kişisel gelişime etkisini inceleyen araştırmalardan yola çıkarak vardığı sonuç ise yurttan kalan bireylerin daha hızlı bir şekilde büyüdükleri ve olgunlaştıkları, yetişkinliğe geçişlerinin de daha hızlı olduğu yönündedir.

Üniversiteye uyumu ele alan ve cinsiyet etkisine odaklanan araştırmalar söz konusu olduğunda net bir sonucun ortaya çıkmadığını söylemek mümkündür. Enochs ve Roland'ın (2006) üniversitenin ilk yılında okuyan 511 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmada cinsiyet ve bireyin ikamet ettiği yerin üniversite uyumuna etkisi

incelenmiştir. Sonuçta erkeklerin kız öğrencilere kıyasla genel olarak uyum düzeylerinin daha iyi olduğu görülmüştür. Tam tersine bazı araştırma bulguları kadınların erkeklere kıyasla üniversiteye uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu doğrultusundadır. Örneğin Lubker (2006) lisede koşu ile uğraşan ve üniversiteye geçiş yapan öğrenciler üzerinde yaptığı bir araştırmasında kızların erkeklere kıyasla akademik uyum düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Bülbül ve Acar-Güvendir'in (2014) araştırmasından çıkan sonuçlar da kızların üniversiteye uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu yönündedir.

Bazı araştırmalar ise cinsiyetin uyum üzerinde anlamlı bir farka yol açmadığına dair bulgulara sahiptir. Örneğin Aktaş'ın (1997) üniversiteye uyum ile farklı değişkenler arasındaki ilişkiyi incelediği boylamsal araştırmasında cinsiyetin, kişisel, sosyal ve genel uyum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Leong, Bonz ve Zachar da (1997) üniversitede ilk yılı olan 161 öğrenci ile yaptıkları araştırmada cinsiyetin üniversiteye uyum üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığını belirtmişlerdir. Karahan, Sarıdoğan, Özkamalı ve Dicle'nin (2005) yanı sıra Aladağ-Bayrak ve Bülbül'ün (2013) araştırma bulguları da erkekler ve kızlar arasında üniversiteye uyum söz konusu olduğunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı yönündedir.

Kısacası şimdiye kadar yapılan ve cinsiyetin üniversiteye uyumu yordayıp yordamadığını ölçmeyi hedefleyen araştırmaların bulgularına bakıldığında, bu konuda farklılıklar göze çarpmaktadır. İkamet edilen yer ve cinsiyet faktörlerinin yanı sıra üniversite uyumu ile atılganlık düzeyi, sosyal destek, gelir düzeyi, vb. gibi faktörler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını inceleyen araştırmalar da mevcuttur.

Karahan ve arkadaşlarının (2005) Meslek Yüksekokulu öğrencisi olan 416 kişi üzerinde yaptığı araştırmasında üniversite uyumu ile atılganlık düzeyi, denetim odağı, fakülte türü ve cinsiyet gibi farklı değişkenler arasındaki ilişki ele alınmıştır. Atılganlık düzeyi ile üniversiteye uyum düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İç denetimli öğrencilerin dış denetimli olanlara oranla üniversiteye daha iyi düzeyde uyum gösterdikleri görülmüştür. Üniversiteye uyum düzeyleri en yüksek olan fakülteler, Eğitim Bilimleri Fakültesi ile Mühendislik Fakültesi çıkmıştır.

Wang, Chen, Zhao ve Xu (2006) tarafından üniversite birinci sınıfta okuyan 311 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada, SED, kişinin yaşadığı yer gibi değişkenlerin yanı sıra başa çıkma stratejileri ve sosyal destek gibi değişkenler ele alınmıştır. Sonuç olarak,

tek çocuk olanların, başka şehirden gelenlerin, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olanların ve ailesinde aksan olmayanların üniversiteye uyum düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, başa çıkma becerileri ve sosyal destek ile üniversite uyumu arasında anlamlı düzeyde ilişki tespit edilmiştir.

Aladağ Bayrak ve Bülbül'ün (2013) dört Meslek Yüksekokulu'nda okuyan 460 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada üniversite uyumu ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki ele alınmıştır. Ailenin gelir düzeyi yükseldikçe öğrencinin üniversiteye uyumu yükselmiştir. Okul türü de üniversite uyumu üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. "Akademik Entelektüel Gelişim" boyutunda Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür.

Bülbül ve Acar-Güvendir'in (2014) Trakya Üniversitesi'nde okuyan 849 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada üniversite uyumu ile çeşitli değişkenler (yaş, cinsiyet, bölüm, vs.) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın önemli bulgularından biri, üniversite öncesinde iyi bir eğitim aldığını düşünen öğrencilerin akademik uyumlarının yüksek çıkmasıdır. Ayrıca üniversiteye gelmeden önce üniversite hakkında ön araştırma yapmanın öğrencilerin akademik ve sosyal uyum düzeylerine olumlu etki yaptığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kızların, örgütsel ve amaçsal bağlılık düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. 17-19 yaş aralığındaki öğrencilerin uyum düzeyi diğerlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla ülkemizde lise sonrası üniversiteye başlanan yaş aralığı olan 17-19, öğrencilerin okula uyum sağlamasında önemli bir paya sahip görünmektedir. Üniversiteye geçiş sürecinde ailesinin yanında kalmayan bireylerin üniversite uyum düzeyleri daha düşük çıkmıştır. Son olarak üniversite öğrenimine devam etmekten memnun olmayan, ailede tek çocuk olan ve Anadolu lisesi mezunu olan öğrencilerin yükseköğretim yaşamına uyum düzeylerinin düşük olduğu ortaya konmuştur.

Bağlanma ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda araştırma (Larose ve Boivin, 1998; Rice, FitzGerald, Whaley ve Gibbs, 1995; Vivona, 2000) mevcuttur. Bunlardan Rice, Fitzgerald, Whaley ve Gibbs (1995) tarafından 223 kişi üzerinde yapılan araştırma, iki alt çalışmadan oluşmuştur. İlkinde birinci sınıfta olan öğrencilerle üst sınıflarda olan öğrencilerden bağlanma, ayrışma ve üniversite uyumlarına ilişkin olarak öz-bildirime dayalı bilgiler alınmıştır. İkinci çalışmada, öğrenciler birinci ve üçüncü sınıfta olmak üzere bazı anketleri cevaplamıştır ve bu

doğrultuda bağlanma, ayrışma ve üniversite ölçümleri alınmıştır. Sonuç olarak, gerek erkeklerde, gerekse kadınlarda bağlanma stillerinde zaman içerisinde bir istikrarın söz konusu olduğu görülmüştür. Ayrıca güvenli bağlanmaya sahip olmak ile aileden bağımsızlaşmak arasında negatif yönde ilişki olduğu; güvenli bağlanma ile üniversite uyumu arasında ise pozitif yönde ilişki olduğu ortaya konmuştur. Kısacası bu araştırma da, bağlanmanın ileri ergenlik dönemindeki gelişim ve uyum düzeyine ciddi düzeyde etki ettiğini göstermesi açısından diğer birçok araştırma ile benzeşmektedir.

Holmbeck ve Wandrei (1993) tarafından 286 1. Sınıf öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada, üniversitede geçirilen ilk yılda öğrencilerin uyum düzeylerini yordayan faktörler incelenmiştir. Aile ile ilgili değişkenlere bakıldığında, aile bağlılığının üniversite uyumu düzeyini belirlemede çok önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Özellikle değişime uyum sağlama ve çevresini kontrol edebilme gibi kişilikle ilgili göstergelerin de uyum üzerinde etkili olduğu ortaya konmaktadır.

Lapsley ve Edgerton (2002) tarafından 156 genç yetişkin üzerinde yapılan çalışmada, güvenli bağlanmaya sahip genç yetişkinlerin sosyal ve duygusal anlamda üniversiteye daha iyi uyum sağladığı ortaya konmuştur. Benzer şekilde korkulu ve saplantılı bağlanmaya sahip gençlerdeki üniversite uyumu daha düşük bulunmuştur. Anne baba ile güvenli bağlanma düzeyi ile üniversiteye uyum düzeyi arasındaki pozitif ilişki Lapsley, Rice ve Fitzgerald (1990) tarafından yapılan ve 130 birinci sınıf öğrencisi ile daha üst sınıflarda okuyan 123 kişinin karşılaştırıldığı araştırma sonucunda da tekrar ortaya konmuştur.

Fanti (2005) çoğunluğu Afrika kökenli Amerikalı gençler üzerinde gerçekleştirdiği boylamsal çalışması sonucunda, özellikle anne ile yakın olmanın bireyin üniversiteye uyumunu kolaylaştırdığını bulmuştur. Özellikle ilk yıllarında gençlerin destek bulmak için annelerine başvurdukları görülmüştür. Dolayısıyla bu araştırma sonucunda, anne ile kurulan bağın, özellikle geçiş dönemlerinde, babalar ile kurulana kıyasla daha etkili görüldüğü söylenebilir.

Larose ve Boivin'in (1998) bağlanma, sosyal destek beklentileri ve üniversiteye geçiş sürecindeki sosyo-duygusal uyum arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırma, 298 ergeni kapsar ve üniversitede ailesi ile yaşayan öğrenciler ve yaşamayanlar şeklinde iki grubun karşılaştırılması esasına dayanır. Bu boylamsal çalışmada öğrencilerle önce lisenin sonunda, sonra da üniversitedeki ilk dönemin sonunda görüşülmüştür. En öne

çıkan bulgulardan biri, bağlanmanın iki ölçüm döneminde de istikrar göstermesidir. Ayrıca üniversiteyi ailesinden ayrı okuyanların, sosyal destek algısının düştüğü ve yalnızlık ile sosyal kaygı gibi duyguları daha fazla hissettikleri görülmüştür. En önemlisi ise lisenin sonunda ergenlerin ana babalarına ilişkin algıladıkları bağlanma düzeylerinin, üniversiteye geçiş döneminde destek ve sosyo-duygusal uyum beklentilerine olumlu bir yönde etki ettiği ortaya konmuştur.

Vivona (2000), 159 kişi üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada ileri ergenlik döneminde bulunan gençlerin bağlanma stilleri ile üniversiteye uyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuç olarak, güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin güvenli bağlananlar ile karşılaştırıldığında daha yüksek düzeyde depresyon ve kaygı sergilediğini ortaya koymuştur. Erkekler için olmasa da kadınlar için, güvensiz bağlanmaya sahip olmak ile üniversiteye uyum düzeyi ve yakınlık kurma düzeyindeki azalma arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bireyin anababası ile oluşturduğu bağlanma ilişkisinin, ileri ergenlik dönemindeki gelişim ve uyumuna etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mattanah, Hancock ve Brand (2004) tarafından 404 kişi üzerinde yapılan araştırmada, gerek kadınlar gerekse erkekler için güvenli bağlanma ile üniversite uyumu arasında olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Güvenli bağlanma stiline sahip olmanın bireyleşme sürecini kolaylaştıracağını ortaya koyan bu araştırma, sonuçta üniversiteye uyumun da daha iyi düzeyde olacağını göstermesi açısından önemlidir.

Türkçe alanyazında Aslan ve Güven'in (2010) bağlanma ve uyum arasındaki ilişkide ayrışma-bireyleşmenin aracılığını incelediği araştırma dikkat çekmektedir. İki aşamalı bir model kullanılarak yapılan araştırma sonucunda, anne ve babaya bağlanma ile uyum arasındaki ilişkide ayrışma-bireyleşmenin aracılık rolü kabul edilmiştir. Bu, özellikle uyum sorunu yaşayan gençlerde bağlanma stillerine odaklanarak sorunun çözülmeye çalışılabileceğini göstermesi açısından psikolojik danışmanlara yol gösterici olabilir.

Yine Kocayörük'ün (2010) 282 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada bağlanma ve uyum değişkenleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Yapılan analiz sonucunda, yeterliliğin anneye bağlanma ve uyum arasında kısmen aracılık rolü üstlendiği; anneye bağlanma ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye ise tam olarak aracılık ettiği ortaya konmuştur. Kocayörük'ün yaptığı araştırma, annelerin babalara

göre ergenlik döneminde destek arama konusunda daha çok tercih edildiklerini göstermesi açısından da önemlidir. Gerek psikolojik iyi oluş gerekse uyum söz konusu olduğunda annelerin güvenli üs olarak görülmesi araştırmanın ortaya koyduğu bulgulardandır.

Benlik kurguları ve üniversite uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği az sayıda araştırma mevcuttur. Bunlardan Rahat ve İlhan (2016) tarafından yapılan ve başa çıkma üslupları, sosyal destek, ilişkisel benlik kurgusu ve dayanıklılık arasındaki ilişkinin ele alındığı araştırma sonucunda, ilişkisel benlik kurgusunun üniversiteye uyumu yordadığı tespit edilmiştir. Ayrıca algılanan sosyal destek, başa çıkma üslupları ve dayanıklılık da üniversite yaşamına uyum üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkiye sahiptir.

Wang (2009) tarafından Amerika'da öğrenim gören Çinli üniversite öğrencilerinin kültürlerarası uyum düzeylerinin ele alındığı araştırmada, bireyci benlik kurgusuna sahip bireylerin psikolojik ve sosyo-kültürel uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmacı bunu Çinli öğrencilerden özerklik düzeyi yüksek olanların, bağımsızlığın teşvik edildiği Amerikan kültürüne uyum sağlamalarının daha kolay olabilmesi şeklinde açıklamıştır. Cross'un (1995) yaptığı benzer bir araştırmada, Amerika'da üniversitede okuyan Doğu Asyalı öğrencilerin bağımsız benlik düzeylerinin, Amerikalı öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumu ise araştırmacı, Amerika'da eğitim görmeyi tercih eden bireylerin bağımsız benlik kurgusu düzeylerinin, kendi kültüründeki diğer Doğu Asyalılara göre daha yüksek olma olasılığı ile açıklamıştır. Bu araştırmadan çıkan diğer bir önemli bulgu ise karşılıklı benlik kurgusu düzeyi yüksek olan Doğu Asyalı öğrencilerin, düşük olan bireylere kıyasla Amerika'daki öğrenimleri sırasında daha çok uyum zorlukları çekmesidir. Cross, bunu Doğu Asyalı öğrencilerin, kendi kültürlerinde ağır basan karşılıklı bağımlı benlik öğelerinin, bireycilik eğiliminin yaygın olarak görüldüğü Amerikan kültürü karşısında sarsılması ile açıklamaktadır.

Ingman (1999) tarafından Amerika'da öğrenim gören üniversite öğrencilerinin uyum düzeyleri üzerinde yapılan bir araştırma sonucunda, Amerika'da öğrenim gören Çinli ve Amerikalı üniversite öğrencilerinin sosyal uyum düzeyleri üzerinde durulmuştur. Araştırma sonucunda Çinli öğrencilerin Amerikalı öğrencilere göre karşılıklı bağımlı benlik düzeylerinin daha yüksek, sosyal uyum düzeylerinin ise daha düşük olduğu görülmüştür. Bu bulgu, toplulukçu kültürlerden bireyci bir kültürde

eğitim almak üzere gelen bireylerin ilk aşamada yaşayacağı sosyal uyum zorluğunu göstermesi açısından önemlidir. Choi (2002) ise 170 Kore kökenli Amerikalı üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada, toplulukçuluk ile üniversiteye uyum arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu ortaya koymuştur ve bu bulgu, beklentilerle uyumludur.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama aşamasında kullanılan araç ve teknikler ile verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, araştırma grubunu oluşturan ve üniversite birinci sınıfta okuyan öğrencilerin anneye, babaya ve akranlarına güvenli bağlanma düzeyi ve ilişkisel, toplulukçu ve bireyci benlik kurguları ile üniversiteye uyumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, bireylerin üniversiteye uyumlarının cinsiyet, aile ile yaşama durumu, anneye, babaya ve akrana güvenli bağlanma düzeyi, yaşadıkları şehir, benlik kurguları ile anne ve babalarının eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin güvenli bağlanma düzeylerinin anne ve babanın eğitim durumuna göre değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir ve güvenli bağlanma puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Son olarak benlik tiplerinde cinsiyete dayalı bir farklılaşmanın olup olmadığına bakılmıştır. Benlik tiplerine ilişkin bireyci, toplulukçu ve ilişkisel şeklinde bir sınıflandırma yapılmış ve üniversiteye uyum ile arasındaki ilişki bu şekilde ele alınmıştır.

3.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde birinci sınıfta okuyan, yaşları 17 ile 20 arasında değişen 183'ü kız, 69'u erkek olmak üzere toplam 252 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin cinsiyete ve bölümlere göre dağılımı Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1

Araştırma Grubunun Cinsiyete ve Bölümlere Göre Dağılımı

Bölüm	Cinsiyet	
	Kız	Erkek
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	17	18
Sınıf Öğretmenliği	39	8
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	35	4
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	25	22
Okul Öncesi Öğretmenliği	47	6
Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	20	11
TOPLAM	183	69

Çizelge 1'e göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilere göre daha fazladır. Bu durum araştırmanın çalışma grubunun Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğrencilerinden oluşması ve bu programlarda kız öğrenci sayısının daha çok olması ile açıklanabilir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, veri toplamak amacıyla Ebeveyne ve Akrana Bağlanma Ölçeği (EABÖ), İlişkisel-Toplulukçu-Bireyci Benlik Ölçeği (İTBBÖ) ve Üniversite Yaşamı Ölçeği kullanılmıştır. Bunların yanı sıra öğrencilerden kişisel bilgilerine yönelik olarak bir form doldurmaları istenmiştir. Aşağıdaki bölümde kullanılan ölçekler tek tek tanıtılmaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu formda katılımcılara cinsiyet, yaş, okuduğu bölüm, üniversiteye başlamadan önce yaşadığı şehir ile ilgili bilgilerin yanı sıra kiminle kaldıkları ve anne ve babasının eğitim düzeyleri sorulmuştur. Katılımcıların bu maddelere verdikleri cevaplar sonucunda, söz konusu demografik değişkenler ile güvenli bağlanma düzeyleri, benlik tipleri ve üniversiteye uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir. Toplam 8 maddeden oluşan Kişisel Bilgi Formu'nun bir örneği Ek 1'de verilmiştir.

3.3.2. Ebeveyne ve Akrana Bağlanma Ölçeği- EABÖ (Inventory of Parent and Peer Attachment; IPPA)

Armsden ve Greenberg (1987) tarafından geliştirilen Ebeveyne ve Akrana Bağlanma Ölçeğinin, Raja, McGee ve Stanton (1992) tarafından kısa formu oluşturulmuştur. Bu ölçek, anababaya ve akrana bağlanmayı ölçen iki alt ölçeği kapsamaktadır. Bu iki ölçek 12'şer madde içerir (Örnek: “Annem başka biri olsun isterdim” ve “Kim olduğumu daha iyi anlamamda babam bana yol gösterir” ve “Kızgın olduğumda arkadaşlarım anlayışlı olmaya çalışır”). Anababa ve Akrana Bağlanma Ölçeği, Asla (1) ile Daima (7) seçeneklerinden oluşan 7’li Likert Tipi bir ölçektir. Katılımcılar tarafından hem anne ve baba hem de akranlar için yanıtlanmıştır. Böylelikle, toplam bağlanma puanı, anne, baba ve akranlar için ayrı ayrı hesaplanabilmektedir.

Ebeveyne ve Akrana Bağlanma Ölçeği, Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal (2005) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda, iç tutarlık katsayısı yüksek bulunmuştur (Cronbach α : anne için=.88, baba için:.90). Ayrıca yapılan faktör analizleri sonucunda, ölçeğin orjinalinde ortaya çıkan Güven, İletişim ve Yabancılaşma alt boyutlarının Türk örnekleminde ortaya çıkmadığı ortaya konmuştur (Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal, 2005; Löker, 1999; Kumru, 2002). Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireyin güvenli bağlanma düzeyinin yüksek, düşük puanlar ise güvenli bağlanma düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Bu ölçeğin bir örneği Ek 2’de verilmiştir.

3.3.3. İlişkisel-Toplulukçu-Bireyci Benlik Ölçeği- İTBBÖ (Relational, Individual and Collective Self Aspects (RIC) Scale)

Ölçek, Kashima ve Hardie (2000) tarafından geliştirilmiştir ve bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Her biri 9’ar maddeden oluşan (Toplamda 27 madde) üç alt ölçekten oluşmaktadır (Örnek: “Hayattaki en önemli şeyin kişisel dürüstlüğe sahip olmak/kendime karşı dürüst olmak olduğunu düşünüyorum”, “Çocuklarıma arkadaşlarına karşı ilgili ve onların gereksinimlerine karşı duyarlı olmalarını öğrettirdim” ve “Kendimi grubumun iyi bir üyesi olarak görürüm”). Ölçek yedili Likert tipindedir (1=Kesinlikle katılmıyorum, 7=Tamamen katılıyorum). Bu üç alt ölçekten alınan puanlar, bireyin benlik yönelimine

ilişkin bilgi vermektedir. İlişkisel Toplulukçu Bireyci Benlik Ölçeği'nin bir örneği Ek 3'te verilmektedir.

Ölçeğin güvenilirliğine yönelik olarak yapılan analizlerde Cronbach Alpha değerleri bireycilik alt ölçeği için .72, ilişkisellik alt ölçeği için .81 ve toplulukçuluk alt ölçeği için .78 olarak hesaplanmıştır (Kashima ve Hardie, 2000).

İlişkisel Toplulukçu Bireyci Benlik Ölçeği, Ercan (2011) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmasının sonucunda, alt ölçeklerin güvenilirliğine yönelik Cronbach Alpha değerleri bireycilik alt ölçeği için .73, ilişkisellik alt ölçeği için .68 ve toplulukçuluk alt ölçeği için .77 olarak hesaplanmıştır. İlişkisel Toplulukçu Bireyci Benlik Ölçeği'ne yönelik olarak yapılan analizde ise Cronbach Alpha değeri .86 olarak bulunmuştur.

3.3.4. Üniversite Yaşamı Ölçeği

Üniversite Yaşamı Ölçeği, Aladağ ve ark. tarafından 2003 yılında geliştirilmiş ve geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek toplam 48 maddeden oluşmaktadır (Örnek: “Üniversite öğrencisi olmaktan memnun değilim” ve “Öğretmenlerimle ilişkilerimden memnun değilim”) ve maddeleri Bana Hiç Uygun Değil (1) ile Bana Tamamen Uygun (7) seçeneklerinden oluşan 7'li Likert tipi bir ölçektir.

Ölçeğin altı alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar, üniversite ortamına uyum, akademik uyum, sosyal uyum, karşı cinsle ilişkiler, duygusal uyum ve kişisel uyumdur. Ölçeğin bir örneği Ek 4'te verilmiştir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür. Ölçeğin tümüne ilişkin iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alfa) .91 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan yüksek puanlar bireyin üniversiteye uyum düzeyinin yüksek olduğuna, düşük puanlar ise uyumsuzluğa işaret etmektedir. Ölçeğin bir örneği Ek 4'te verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyne ve Akrana Bağlanma Ölçeği, İlişkisel- Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği ve Üniversite Yaşamı Ölçeği araştırmacının kendisi tarafından Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'ne devam etmekte olan birinci sınıf öğrencilerine birinci dönemin sonunda uygulanmıştır. Uygulama öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı ve ölçekler ile ilgili kısaca bilgi verilmiştir.

Araştırmaya katılma konusunda gönüllü olan adaylara ölçekler verilmiştir. Onayları alınan katılımcıların formları doldurmaları, 20 dakika ile 45 dakika arasında değişiklik göstermiştir.

Ölçeklerin içerdiği maddelerin sayıca fazla olması nedeniyle gönüllü katılımcıların sayısında sıkıntı yaşanmıştır. 25 öğrenci başlangıçta formları alarak araştırmaya katılma konusunda gönüllü olmuş, fakat ilk birkaç formu doldurduktan sonra sıkılarak araştırmayı yarıda bırakmıştır. Bu kişilerin formları analize dahil edilememiştir.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma sorularına yönelik analizlere geçilmeden önce veri seti düzenlenmiş ve analizlerin doğru biçimde yapılabilmesi için kontrol edilmesi gereken varsayımlar test edilmiştir. Buna göre araştırmadaki veri setinde kayıp değerlerin olup olmadığı kontrol edilmiştir. Sadece bir verinin kayıp olduğu görüldüğünden kayıp değerlere yönelik herhangi bir işlem yapılmamıştır. Sonrasında veri setindeki uç değerler kontrol edilmiştir. Bu kapsamda, bağımlı değişkenlere ait puanlar z puanına çevrilmiştir. z puanına çevrilen bu değerlerden -3 ile +3 aralığının dışına çıkan değerler dağılımın normalliğini etkileyeceğinden bu aralığın dışına çıkan dokuz kişiye ait veri analiz dışı bırakılmıştır. Bununla birlikte, çok değişkenli uç değerler için, mahanabolis uzaklıkları belirlenmiştir. Bu değerlerden, kritik değeri ($\chi^2 = 26.22$, $p = .05$) altı kişinin verisi geçtiğinden, bu kişilerin verisi de veri setinden çıkarılmıştır. Böylelikle toplam 10 kız öğrencinin ve 5 erkek öğrencinin verisi veri setinden çıkarılmıştır.

Birinci araştırma sorusu test etmek için standart çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Çoklu regresyon analizinde bir bağımlı değişken ile birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkileri ortaya çıkaran bir model ortaya konur ve böylece bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimi matematiksel bir model ile açıklanır (Can, 2013). Çoklu regresyon analizinde bağımsız değişkenlerin modele alınma sırası bir amaca dayandırılmaktadır. Bu araştırmada bağımsız değişkenlerin hepsi modele alınmıştır. Bu nedenle birinci araştırma problemi için standart çoklu regresyon kullanılmıştır. Çoklu regresyon için varsayımların sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilmiş ve aşağıda raporlaştırılmıştır.

Tek değişkenli normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığını incelemek için değişkenlerin dağılımına ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş, bu

değerlerin çarpıklık ve basıklık katsayılarının -4 ile +4 değerleri arasında olup olmadığına (Kalaycı, 2014) bakılmıştır. Bu bağlamda, hiçbir değer bu değeri aşmadığı tespit edilmiştir. Çoklu normalligi incelemek için ise Bartlett testi yapılmıştır. Buna göre çok değişkenli normallığın sağlandığı görülmüştür ($p < .05$)

Tekli doğrusal bağlantılılık, değişkenler arasında yüksek korelasyon ($r \geq 0.80$) olması durumunda söz konusu olur (Mertler ve Vannatta, 2005). Teklik bağlantılılığı kontrol etmek için Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Pearson Korelasyon katsayısının hesaplanmasıyla iki değişken arasında anlamlı bir ilişki var mıdır sorusunun cevabı alınır (Kalaycı, 2014). Elde edilen değerler incelendiğinde tekli doğrusal bağlantılılığın olmadığı görülmüştür. Çoklu doğrusal bağlantı için ise değişkenlere ait tolerans ve varyans büyütme faktörleri incelenmiştir. Çoklu doğrusal bağlantı (i) tolerans değerinin .10'dan daha düşük; (ii) varyans büyütme faktörünün (VIF) 10'dan yüksek olduğunda söz konusu olur (Mertler ve Vannatta, 2005). Buna göre, araştırmadaki değişkenler arasında çoklu bağlantılılık durumuna bakıldığında; tolerans değerleri .34 ile .76 ($> .10$) arasında; varyans büyütme faktörü (VIF) değerleri 1.17 ile 2.85 (< 10) arasında bulunmuştur. Böylece, değişkenler arasında çoklu bağlantılılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çoklu regresyon modelinde tahmin edilen değerler ile gözlenen değerler arasındaki farkların normal olup olmadığı saçılma diyagramları kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen ve Ek 5'te verilen diyagrama göre noktaların sıfırın etrafında rastgele dağıldığı görülebildiğinden (Field, 2005), farkların normal dağılım gösterdiği belirtilebilir.

Özet olarak çoklu regresyon yapılabilmesi için tüm varsayımlar karşılanmıştır. Birinci araştırma sorusunda ele alınan süreksiz yordayıcı değişkenler (cinsiyet, yaşanılan şehir, aile ile birlikte yaşama, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi) kukla (dummy) değişken olarak analize alınmıştır. Başka bir ifadeyle kız olma 0, erkek olma 1; Ankara'da yaşamış olma 0, Ankara dışından gelmiş olma 1; aile ile birlikte yaşama 0, aileden ayrı yaşama 1; annenin ilköğretim ve altı düzeyde eğitim görmesi (ilkokul veya ortaokul eğitimi) 0, ilköğretim üstünde eğitim görmesi (lise üniversite veya daha üst düzey eğitim) 1; babanın lise altı düzeyde eğitim görmesi 0, lise ve üstünde eğitim görmesi 1 olarak girilmiştir. Burada annelerin ve babaların eğitim düzeyi ile ilgili farklı ifadelerin kullanılma sebebi, araştırmaya dahil edilen öğrencilerin

annelerinin eğitim düzeyinin genel anlamda çok düşük çıkmasıdır. Bu yüzden annelerin eğitim düzeyi, ilköğretim ve altı ile ilköğretim üstü olarak ikiye ayrılmıştır. Sürekli yordayıcı değişkenler (bağlanma ve benlik kurguları değişkenleri) ise analize herhangi bir işlem geçirilmeden alınmıştır.

İkinci araştırma sorusunda bağımlı değişkene (anneye bağlanma) ait puanların bağımsız değişkene ait her bir düzey (ilköğretim ve altı öğrenim görmüş anne sahip olma-ilköğretim üstü öğrenim görmüş anne sahip olma) üzerinde normal dağılıp dağılmadığı, $N_{ilköğretim\ ve\ altı}=150$ ve $N_{ilköğretim\ üstü}=87$, araştırma grubu 30'dan büyük olduğu için Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Testin sonuçlarına göre iki düzeyde de öğrencilerin bağımlı değişkenden aldıkları puanların normal dağılmadığı görülmüştür ($p=.00 < .05$). Bu nedenle ikinci araştırma sorusunda Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Mann Whitney U Testi, ilişkisiz iki grubun puanlarının sıra sayıları dikkate alınmasıyla analizi gerçekleştirir (Büyüköztürk, 2012). Bu test bağımsız örnekler için uygulanan t-testlerinin parametrik olmayan alternatifidir (Kalaycı, 2014). Bir diğer deyişle, t-testinde iki grubun ortalamalarının karşılaştırılması hedeflenirken, Mann-Whitney U testinde grupların medyanları karşılaştırılır. Buradan hareketle Mann-Whitney U testi kullanılarak anneye bağlanma puanı açısından annenin eğitim düzeyine göre farklılığın olup olmadığı incelemeye alınmıştır.

Üçüncü araştırma sorusunda bağımlı değişkene (babaya bağlanma) ait puanların bağımsız değişkene ait her bir düzey (lise altı öğrenim görmüş babaya sahip olma-lise ve üstü öğrenim görmüş babaya sahip olma) üzerinde normal dağılıp dağılmadığı, $N_{lise\ altı}=114$ ve $N_{lise\ ve\ üstü}=123$, araştırma grubu 30'dan büyük olduğu için Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Testin sonuçlarına göre lise ve üstünde öğrenim görmüş babaya sahip öğrencilerin bağımlı değişkenden aldıkları puanların normal dağılmadığı görülmüştür ($p=.00 < .05$). Bu nedenle üçüncü araştırma sorusunda da bağımlı değişken için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Böylelikle babaya bağlanma puanı açısından babanın eğitim düzeyine göre farklılığın olup olmadığı incelemeye alınmıştır.

Dördüncü araştırma sorusunda bağımlı değişkenlere (anneye, babaya ve akrana bağlanma) ait puanların bağımsız değişkene ait her bir düzey (kız-erkek) üzerinde normal dağılıp dağılmadığı, $N_{kız}=173$ ve $N_{erkek}=64$, araştırma grubu 30'dan büyük olduğu için Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Testin sonuçlarına göre kız

öğrencilerin bağımlı değişkenlerden aldıkları puanların normal dağılmadığı görülmüştür ($p=.00 < .05$). Bu nedenle dördüncü araştırma sorusunda da her bir bağımlı değişken için ayrı ayrı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Böylelikle her bir bağımlı değişken açısından cinsiyete göre farklılığın olup olmadığı incelemeye alınmıştır. Mann Whitney U Testi parametrik olmayan bir testtir. Veri seti gerekli varsayımı sağlamadığından ayrı ayrı parametrik olmayan bir test ile araştırma problemleri test edilmiştir. Aynı veri seti üzerinde ayrı ayrı testler ile sınama yaptığımızdan dolayı hatalı sonuçlar almamak için Bonferroni düzeltmesi yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesi anlamlılık düzeyinin grup sayısına bölümüyle elde edilmektedir (Vialatte ve Cichocki, 2008). Bu kapsamda anlamlılık düzeyi Bonferroni düzeltmesi ile grup sayısı 2 olduğu için $0.05/2 = 0.025$ olarak belirlenmiştir. Bu anlamlılık düzeyine göre yapılan analizler değerlendirilmiştir.

Beşinci araştırma sorusunda bağımlı değişkenlere (bireyci-ilişkisel-toplulukçu benlik kurgusu puanları) ait puanların bağımsız değişkene ait her bir düzey (kız-erkek) üzerinde normal dağılıp dağılmadığı, $N_{kız}=173$ ve $N_{erkek}=64$, grup 30'dan büyük olduğu için Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Testin sonuçlarına göre kız öğrencilerin bağımlı değişkenlerden aldıkları puanların normal dağılmadığı görülmüştür ($p=.00 < .05$). Bu nedenle beşinci araştırma sorusunda da her bir bağımlı değişken için ayrı ayrı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Böylelikle her bir bağımlı değişken açısından cinsiyete göre farklılığın olup olmadığı incelemeye alınmıştır. Bu araştırma sorusunda da Bonferroni düzeltmesi yapılmış, yani anlamlılık düzeyi .025 olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın sorularına yönelik cevapların verilmesi hedeflenmiştir.

4.1. Bulgular

4.1.1. Üniversiteye uyum ile anneye, babaya ve akrana bağlanma, benlik kurguları, yaşanılan şehir, cinsiyet ve aile ile yaşama durumu, annenin ve babanın eğitim durumu arasındaki ilişkiye dair bulgular

Araştırmanın ilk sorusu “Üniversite uyumunu anneye güvenli bağlanma düzeyi, babaya güvenli bağlanma düzeyi, akrana güvenli bağlanma düzeyi, benlik kurguları, yaşanılan şehir, cinsiyet, aile ile yaşama durumu, annenin ve babanın eğitim düzeyi yordamakta mıdır?” şeklinde düzenlenmiştir ve buna ilişkin bulgular Çizelge 2’de verilmiştir.

Öncelikli olarak Çizelge 2’de öğrencilerin sürekli bağımsız değişkenlere ilişkin puanlarının betimsel istatistikleri verilmiştir.

Çizelge 2

Öğrencilerin Sürekli Bağımsız Değişkenlere İlişkin Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Bağımsız değişkenler	\bar{X}	S
Anneye bağlanma	64.99	13.73
Babaya bağlanma	59.67	15.57
Akrana bağlanma	63.88	13.10
Bireyci benlik kurgusu	50.79	8.75
İlişkisel benlik kurgusu	49.18	10.82
Toplulukçu benlik kurgusu	45.56	11.15

Çizelge 2'ye göre öğrenciler bireyci benlik kurguları puanları açısından daha benzerlik gösterirken, öğrencilerin en fazla, babaya bağlanma açısından farklılık gösterdiği standart sapma değerlerinden yola çıkılarak belirtilebilir.

Çizelge 3'te öğrencilerin üniversite uyumuna yönelik çoklu regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 3

Öğrencilerin Üniversite Uyumuna Yönelik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	B	Standart hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	44.35	18.06	-	2.45	.01	-	-
Anneye bağlanma	.91	.24	.264	3.84	.00	.62	.25
Babaya bağlanma	-.002	.18	-.001	-.01	.99	.49	-.001
Akrana bağlanma	1.40	.22	.389	6.40	.00	.69	.39
Bireyci benlik kurgusu	.15	.29	.028	.52	.60	-.16	.03
İlişkisel benlik kurgusu	1.20	.30	.275	3.99	.00	.57	.26
Toplulukçu benlik kurgusu	-.63	.29	-.149	-2.14	.03	.16	-.14
Cinsiyet	10.01	4.67	.095	2.14	.03	-.14	.14
Yaşanılan şehir	-13.85	5.59	-.141	-2.48	.01	-.31	-.16
Aile ile yaşama durumu	.044	5.21	.000	.01	.99	-.14	.001
Annenin eğitim düzeyi	6.51	4.55	.067	1.43	.15	.18	.09
Babanın eğitim düzeyi	6.46	4.40	.069	1.47	.14	.34	.10
R= .79 $R^2 = .63$ $F_{(11-224)}=34.61$ $p=.00$							

Çizelge 3'te görüldüğü üzere, anneye bağlanma değişkeni ile üniversiteye uyum değişkeni arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin ($r =0.62$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişkinin $r =0.25$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Babaya bağlanma değişkeni ile üniversiteye uyum değişkeni arasında ise pozitif ve zayıf düzeyde bir ilişki ($r =0.49$) vardır. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişki $r =-0.001$ olarak hesaplanmıştır. Akrana bağlanma değişkeni ile üniversiteye uyum değişkeni arasında ise pozitif ve orta düzeyde bir ilişki ($r =0.69$) bulunmaktadır. Ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişki $r =0.39$ olarak hesaplanmıştır.

Bireyci benlik kurgusu değişkeni ile üniversiteye uyum değişkeni arasında negatif ve çok zayıf düzeyde bir ilişkinin ($r =-.16$) olduğu, ancak diğer değişkenler

kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişkinin $r = .03$ olarak hesaplandığı görülmektedir. İlişkisel benlik kurgusu değişkeni ile üniversiteye uyum değişkeni arasında ise pozitif ve orta düzeyde bir ilişki ($r = .57$) vardır. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişki $r = .26$ olarak hesaplanmıştır. Toplulukçu benlik kurgusu değişkeni ile üniversiteye uyum değişkeni arasında ise pozitif ve çok zayıf düzeyde bir ilişki ($r = .16$) bulunmaktadır. Ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişki $r = -.14$ olarak hesaplanmıştır.

Cinsiyet değişkeni (erkek olma) ile üniversiteye uyum değişkeni arasında ise negatif ve çok zayıf düzeyde bir ilişkinin ($r = -.14$) bulunduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişkinin $r = .14$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Yaşanılan şehir değişkeni (Ankara dışından gelme) ile üniversiteye uyum değişkeni arasında ise negatif ve zayıf düzeyde bir ilişki ($r = -.31$) vardır. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişki $r = -.16$ olarak hesaplanmıştır. Aile ile yaşama durumu (Aile yanında kalmama) değişkeni ile üniversiteye uyum değişkeni arasında ise negatif ve çok zayıf düzeyde bir ilişki ($r = -.14$) bulunmaktadır. Ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişki $r = .001$ olarak hesaplanmıştır.

Annenin eğitim düzeyi değişkeni (ilköğretim üstü eğitim görmüş olma) ile üniversiteye uyum değişkeni arasında ise pozitif ve çok zayıf düzeyde bir ilişkinin ($r = .18$) bulunduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişkinin $r = .09$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Babanın eğitim düzeyi değişkeni (lise ve üstü eğitim görmüş olma) ile üniversiteye uyum değişkeni arasında ise pozitif ve zayıf düzeyde bir ilişkinin ($r = .34$) bulunduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu iki değişken arasındaki ilişkinin $r = .10$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

Bu sonuçlarla birlikte, regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise anneye bağlanma, akrana bağlanma, ilişkisel benlik kurgusu, toplulukçu benlik kurgusu, cinsiyet, yaşanılan şehir değişkenlerinin anlamlı olarak üniversiteye uyum için yordayıcı değişken oldukları görülmektedir. Babaya bağlanma, bireyci benlik kurgusu, aile ile yaşama durumu, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi değişkenlerinin ise t-testi sonuçları anlamlı değildir. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, anlamlı yordayıcı değişkenlerin üniversiteye

uyum üzerindeki önem sırası; akrana bağlanma, ilişkisel benlik kurgusu, anneye bağlanma, toplulukçu benlik kurgusu, yaşanılan şehir ve cinsiyettir. Çizelge 4.2'ye göre, çoklu regresyona dahil tüm bağımsız değişkenler, öğrencilerin üniversiteye uyum puanlarındaki toplam varyansın yaklaşık %63'ünü açıklamaktadır ($R = .79$ $R^2 = .63$ ve $p < .05$). Çoklu Regresyon analizine göre anlamlı çıkan regresyon eşitliği şu şekildedir ($F_{(11-224)} = 34.61$, $p < .05$) :

$$\begin{aligned} \text{Üniversite uyum} = & (\text{Anneye bağlanma} * .91) + (\text{Babaya bağlanma} * -.002) + \\ & (\text{Akrana bağlanma} * 1.40) + (\text{Bireyci benlik kurgusu} * .15) + \\ & (\text{İlişkisel benlik kurgusu} * 1.20) + (\text{Toplulukçu benlik kurgusu} * -.63) \\ & + (\text{Cinsiyet} * 10.01) + (\text{Yaşanılan şehir} * -13.85) + (\text{Aile ile} \\ & \text{yaşama} * .044) + (\text{Anne eğitim düzeyi} * 6.51) + (\text{Baba eğitim} \\ & \text{düzeyi} * 6.46) + 44.35 \end{aligned}$$

Regresyon analizinden elde edilen bulgulara bakıldığında;

- a) Akrana güvenli bağlanma düzeyi yüksek olan,
- b) İlişkisel benlik kurgusu düzeyi yüksek olan,
- c) Anneye güvenli bağlanma düzeyi yüksek olan,
- d) Toplulukçu benlik kurgusu düzeyi yüksek olan,
- e) Üniversiteye başlamadan önce de Ankara'da ikamet eden,
- f) Kız öğrencilerin üniversiteye uyum düzeylerinin diğerlerininkinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.2 Öğrencilerin anneye bağlanma puanlarının annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgular

Çizelge 4'te anne eğitim düzeyine göre anneye bağlanma puanlarının Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4

Anne Eğitim Düzeyine Göre Anneye Bağlanma Puanlarının Mann Whitney U Test Sonuçları

Eğitim düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İlköğretim ve altı	150	115.99	17398.00	6073.00	.37
İlköğretim üstü	87	124.20	10805.00		

Çizelge 4'e göre anne eğitim düzeyine göre anneye bağlanma puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. ($U=6073.00$, $p>.05$). Başka bir ifadeyle, eğitim düzeyi farklı olan annelere sahip öğrencilerin annelerine güvenli bağlanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir fark bulunamamıştır.

4.1. 3. Öğrencilerin babaya bağlanma puanlarının babaların eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgular

Çizelge 5'te baba eğitim düzeyine göre babaya bağlanma puanlarının Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 5

Baba Eğitim Düzeyine Göre Babaya Bağlanma Puanlarının Mann Whitney U Test Sonuçları

Eğitim düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Lise altı	114	103.30	11776.50	5221.50	.001
Lise ve üstü	123	133.55	16426.50		

Çizelge 5'e göre babanın eğitim düzeyine göre babaya bağlanma puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($U=5221.50$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, lise ve üstü öğrenim görmüş babaya sahip öğrencilerin, lise altı öğrenim görmüş babaya sahip öğrencilere göre daha fazla babalarına bağlandıkları görülmektedir.

4.1.4. Öğrencilerin anneye, babaya ve akrana bağlanma puanlarının öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulgular

Çizelge 6, 7 ve 8'de cinsiyete göre sırasıyla anneye, babaya ve akrana bağlanma puanlarının Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 6

Cinsiyete Göre Anneye Bağlanma Puanlarının Mann Whitney U Test Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	173	128.38	22209.00	3914.00	.001
Erkek	64	93.66	5994.00		

Çizelge 6'ya göre cinsiyete göre anneye bağlanma puanları bakımından anlamlı bir farklılık vardır. (U=3914.00, $p<.025$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kızların anneye bağlanma düzeyleri erkeklerinkine göre daha yüksektir.

Çizelge 7

Cinsiyete Göre Babaya Bağlanma Puanlarının Mann Whitney U Test Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	173	124.97	21620.50	4502.50	.027
Erkek	64	102.85	6582.50		

Çizelge 7'ye göre cinsiyete göre babaya bağlanma puanları bakımından anlamlı bir farklılık yoktur (U=4502.50, $p>.025$). Başka bir ifadeyle, kız ve erkek öğrencilerin babalarına bağlanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Çizelge 8

Cinsiyete Göre Akarana Bağlanma Puanlarının Mann Whitney U Test Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kız	173	132.92	22995.00	3128.00	.00
Erkek	64	81.38	5208.00		

Çizelge 8'e göre cinsiyete göre akrana bağlanma puanları bakımından anlamlı bir farklılık vardır. (U=3128.00, $p<.025$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kızların erkeklere kıyasla akrana güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.5. Öğrencilerin bireyci-ilişkisel-toplulukçu benlik kurgusu puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığına dair bulgular

Çizelge 9, 10 ve 11’de cinsiyete göre sırasıyla bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik kurgu puanlarının Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Çizelge 9

Cinsiyete Göre Bireyci Benlik Kurgusu Puanlarının Mann Whitney U Test Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	173	122.50	21192.50	4930.50	0.196
Erkek	64	109.54	7010.50		

Çizelge 9’a göre cinsiyete göre bireyci benlik kurgusu puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=4930.50$, $p>.025$). Başka bir ifade ile kız öğrenciler ile erkek öğrenciler bireyci benlik kurgusu puanları açısından istatistiksel olarak birbirlerinden farklı değildir.

Çizelge 10

Cinsiyete Göre İlişkisel Benlik Kurgusu Puanlarının Mann Whitney U Test Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	173	122.20	21141.00	4982.00	.24
Erkek	64	110.34	7062.00		

Çizelge 10’a göre cinsiyete göre ilişkisel benlik kurgusu puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=4982.00$, $p>.025$). Başka bir ifade ile kız öğrenciler ile erkek öğrenciler ilişkisel benlik kurgusu puanları açısından istatistiksel olarak birbirlerinden farklı değildir.

Çizelge 11

Cinsiyete Göre Toplulukçu Benlik Kurgusu Puanlarının Mann Whitney U Test Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kız	173	122.16	21133.50	4989.50	.24
Erkek	64	110.46	7069.50		

Çizelge 11'e göre cinsiyete göre toplulukçu benlik kurgusu puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=4989.50$, $p>.025$). Başka bir ifade ile kız öğrenciler ile erkek öğrenciler toplulukçu benlik kurgusu puanları açısından istatistiksel olarak birbirlerinden farklı değildir.

4.2. Yorumlar

Bu bölümde, yapılan analizler sonucunda elde edilen bulguların yorumlanması ve daha önce yapılmış olan benzer araştırmaların bulguları ile ilişkilendirilerek tartışılması hedeflenmektedir. Aşağıda sırasıyla araştırma sorularına yönelik bulgular ile ilgili yorumlar ele alınmaktadır.

4.2.1. Üniversiteye uyum ile bağlanma arasındaki ilişkiye dair bulguların yorumlanması

Bulgulara genel olarak bakıldığında, anneye, babaya ve akrana bağlanma değişkenleri ile üniversiteye uyum değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik yapılan analiz sonucunda üniversiteye uyumu en iyi akrana güvenli bağlanma düzeyinin, sonra da anneye güvenli bağlanma düzeyinin yordadığı görülmektedir. Bu üç değişkenden üniversite uyumunu en iyi yordayan değişkenin akrana bağlanma olması, akranların ergenlikten yetişkinlik rollerine geçiş yaptığı dönemde birey için kritik role sahip olmasıyla ilişkilidir. Akran grubu, bireyin psikolojik ve psikososyal gelişiminde çok önemli bir rol oynar. Örneğin kimliğin gerçekleştirilmesinde akranlar, model türleri olarak işlev görür ve ergenlerin yetişkinlerden sağlayamayacakları geribildirimler verirler (Steinberg, 2007). Ayrıca akran grupları bireye, çeşitli rol ve kişilikleri denemesi için önemli bir fırsat sunar. Yetişkinlerin olmadığı ortamlarda, bireyin karar alma becerilerini geliştirmesinde de önemli bir role sahiptirler. Ergenlik döneminde akranların, bireyin okuldaki performansını etkilediğini gösteren araştırmalar (Carrell, Fullerton ve West, 2009; Epstein, 1983; Ryan, 2001) bulunmaktadır. Dolayısıyla akranlar dersteki davranışlar, okul ve derslere ilgi gösterme, başarılı olmak için çabalama gibi konularda ergenlik döneminde büyük etkiye sahip görünmektedir.

Akranların üniversiteye uyum aşamasında birincil sırada öneme sahip olması, ortak akademik kaygılara sahip ergenlerin, bu kaygıları çözmek üzere birlikte bazı aktivitelerde bulunarak yakınlaşması ile ilgili olabilir. Bu akademik desteğin yanı sıra akranlar, bireye yeni girdiği ve kendini yabancı hissettiği üniversite ortamında sosyal destek sunmaları açısından da önemlidir.

Brittain (1968) durumsal hipotezinde, ebeveynlerle akranların bireyin hayatındaki etkisinin o anda geçerli olan duruma göre değiştiğini belirtmiştir. Bazı alanlarda ebeveyn etkisi, bazı alanlarda ise akranların etkisinin geçerli olduğunu öne süren Brittain üniversite ve meslek seçimi gibi geleceğe yönelik alınan kararlarda ebeveynlerin etkisinin daha ağırlıklı olduğunu, boş zaman etkinlikleri ve arkadaş seçimi gibi o andaki yaşam koşullarına yönelik tercihlerde ise akranların daha öncelikli etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Üniversiteye uyum da kişinin o anda yaşadığı durumla ilgilidir ve bu bağlamda akranların daha baskın bir etkiye sahip olması beklentilerle uyumlu bir sonuçtur.

Akrana bağlanma düzeyinden sonra anneye güvenli bağlanma düzeyinin de üniversiteye uyum üzerinde etkili çıkması, Bowlby'nin (1969/2012, 1979) kuramıyla ilişkilidir. Bowlby'nin (1969/2012) kuramında, bebeğin ilk dönemde anne ile kurduğu ilişkinin güvene dayalı olarak gelişmesinin özellikle ergenliğin ilerleyen yıllarında kritik bir role sahip olduğu vurgulanmaktadır. Annesi ile geliştirdiği ilişkisinde kendine ilişkin "sevilmeye değer" şeklinde bir içsel model geliştiren bebek, bundan sonra başkaları ile olumlu ve destekleyici ilişkiler kurmayı bekleyecektir. Üniversiteye uyum aşaması da üniversite ortamında yeni arkadaşlar ve öğretmenler ile yeni ilişkiler geliştirmeyi gerektirmektedir. Kendilerini Yabancı Ortam Deneyi'ne benzer bir durumda bulan üniversite öğrencileri, annelerine anında ulaşamayacaklarını bilseler de onların acil bir ihtiyaç durumunda destek sağlayacaklarına dair güven duyarlarsa, üniversiteye uyum konusunda daha başarılı olurlar.

Anneye güvenli bağlanma düzeyi ile üniversiteye uyum arasındaki pozitif ilişkiyi gösteren araştırma bulguları, hem anne hem de babaya bağlanma düzeyinin üniversiteye uyumu yordadığını gösteren araştırmaların (Holmbeck, Wandrei, 1993; Lapsley, Edgerton, 2002; Lapsley, Rice, FitzGerald, 1990; Rice, FitzGerald, Whaley, Gibbs, 1995; Schultheiss, Blustein, 1994) bulguları ile farklılık göstermektedir. Fakat anneye güvenli bağlanmanın üniversiteye uyum değişkeni söz konusu olduğunda babaya güvenli bağlanma düzeyinin yüksek olması durumuna göre daha öncelikli öneme sahip olduğunu gösteren bazı araştırmaların (Fanti, 2005; Kocayörük, 2010; Paterson, Field, Pryor, 1994; Trinke, 1995; Trinke and Bartholomew, 1997) bulgularıyla tutarlıdır. Üniversitenin ilk yılı, aslında bireylerin ne tam anlamda ergenliğin özelliklerinden kurtuldukları ne de tam olarak yetişkinlik döneminin özelliklerini kazanabildikleri bir dönemdir. Bu dönemde bireylerin hayatında annelerinin etkisi

devam eder, onlarla olan etkileşimleri eskisi gibi olmasa da babalarla kurulan iletişime kıyasla anne ile kurulan iletişim daha derindir. Yapılan bazı araştırmalar da, ergenlerin babalarına kıyasla annelerine daha yakın hissettiklerini, anneleri ile daha yakın ilişkiler kurduğunu (Hosley ve Montemoyor, 1997) ve babaları ile ilişkilerinin kalitesini anneleriyle olan ilişkilerinin kalitesine oranla daha düşük bulduklarını (Paterson, Field ve Pryor, 1994) ortaya koymuştur. Bu bulgular ışığında değerlendirildiğinde, anneye bağlanma düzeyinin babaya bağlanma düzeyine oranla daha yüksek olması beklenebilecek bir sonuçtur. Bu bulgu, annenin, ergenlik döneminde bile bireye güven veren figür olma özelliğini sürdürdüğünü göstermesi açısından önemlidir ve Bowlby'nin kuramsallaştırmasında babadan çok anneye bağlanmayı ele alması durumu ile bağdaşmaktadır.

Söz konusu bulgu, Lamb'in (1978) çocuğun anne ve babaya bağlanması arasında benzerlik bulunduğunu ortaya koyan araştırması ile farklılık gösterir. Bu farklılık Lamb'in araştırma grubundan farklı olarak bu çalışmada ele alınan araştırma grubunun ergenlik döneminin sonlarında bulunmasıyla ilişkilendirilebilir. Ergenlikten yetişkinliğe geçiş yıllarına denk gelen dönemdeki üniversite öğrencileri için anne ve babanın yeri ayrı gibi görünmektedir. Dolayısıyla bireyin bu dönemde anne ile güvenli bağlanma düzeyi yüksek olsa da bu, baba ile bağlanma düzeyinin de yüksek olmasını gerektirmiyor gibi görünmektedir.

Babaya güvenli bağlanma düzeyinin üniversite uyumunu yordayıp yordamadığını görmek amacıyla yapılan regresyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Sağınç'ın (2011) yaptığı benzer bir çalışmada da, üniversite uyumunu, anneye güvenli bağlanma düzeyinin yordamakta iken babaya güvenli bağlanma düzeyinin yordamadığı ortaya konmuştur. Bu durum, toplulukçu niteliği ağır basan Türk toplumunda babanın daha çok işe gidip para kazanan bir figür olarak görülmesi (Öğüt, 1998) ve çocuklarla ilgilenme rolünü ise genellikle anneye yüklemesi ile açıklanabilir. Babaların daha çok ailenin ekonomik geçimini sağlayan, çocuklarına ahlaki eğitim veren ve belirli bir miras bırakan bir figür olarak görüldüğü geleneksel kültürlerde babalık denince, çocuklar ile yakın bir ilişkiden çok parasal ve otoriter bir figür akla gelir. Bu durumla uyumlu olacak şekilde, bir annenin görevi ise çocukları için güven ve sevgi barındıran bir ev ortamı sunmak şeklinde algılanabilir. Geleneksel toplumlardaki erkeklik rollerine ilişkin kalıpyargılar, çocukların babaları ile yakınlık içeren ilişkiler geliştirmesini engelleyebilir. Tam tersine kadınlara yönelik

toplumsal roller ile uyumlu olarak annelerin doğal bir süreç içerisinde çocuklarıyla yakın bir bağ geliştirmesi beklenir. Türkiye’de yapılan başka araştırmalar (örn. Saygılı ve Çankırılı, 2015) da babanın ahlak kurallarını öğreten, evin geçimini sağlayan ve cinsiyet rolü üstlenen bir figür olarak öne çıktığını göstermektedir. Ergenlik dönemi söz konusu olduğunda da babalar anneyi destekleyen bir figür olarak görülmektedir (Hortaçşu, Oral ve Yasak-Gültekin, 1991).

4.2.2. Üniversiteye uyum ve benlik kurguları arasındaki ilişkiye dair bulguların yorumlanması

Ercan’ın (2011) benlik kurgularına ilişkin olarak uyarladığı ölçeğin üç boyutunu oluşturan bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik tipine dair yaptığı sınıflamayı temel alan bu araştırmanın analizi sonucunda, üniversite uyumunu yordayan faktörler arasında ilişkisel ve toplulukçu benlik kurgusu bulunurken, bireyci benlik tipinin üniversiteye uyumu yordamadığı ortaya konmuştur. Bu bulgu beklentilerimiz ile uyumlu bir sonuçtur ve Sağınç’ın (2011) araştırmasının bulgularıyla benzemektedir. Üniversiteye uyum sürecinde gerek üniversitedeki arkadaşlar ile gerekse yurttan veya öğrenci evinde birlikte kaldığı kişiler ile uyumlu ilişkiler sürdürmek çok önemlidir. Bu açıdan bakıldığında bireyci benlik tipi puanları yüksek olan bireylere kıyasla, ilişkisel benlik kurgusu düzeyi yüksek bireylerin uyum sürecini daha kolay atlatalmaları şaşırtıcı değildir. Kağıtçıbaşı (1985) geleneksel toplumlarda, bireylerin benliklerini diğerleri ile kurdukları ve bağımlılık esasına dayanan bir ilişki üzerinden kurguladıklarını belirtmiştir. Başkaları ile birlikte olma esasına dayalı olarak gelişen ilişkisel benlik kurgusu düzeyinin yüksek olması, bireyin yeni girdiği ortamda kolayca arkadaş edinmesine, akademik personel ile daha etkili bir şekilde iletişim kurmasına ve içine girdiği üniversite ortamı ile daha kolay bütünleşmesine katkıda bulunacaktır. Chickering (1969), üniversiteye başlayan öğrencilerin psikososyal gelişimi için özerklikten karşılıklı bağımlılığa ilerlemenin çok önem taşıdığını belirtmiştir. Karşılıklı bağımlılığın ağır bastığı geleneksel toplumlarda ağırlıklı olarak gelişen ilişkisel benlik kurgusu, bu toplumlardan biri olan Türk toplumunda üniversiteye uyum söz konusu olduğunda olumlu bir etken olarak öne çıkmaktadır.

Toplulukçu benliğin ağırlık kazandığı kültürlerde bireylerin değer ve ihtiyaçlarını şekillendiren temel öge, içinde bulunulan topluluktur. Bireyin rolleri ve sorumlulukları da bu topluluğun beklentileri doğrultusunda şekillenir. Üniversite

döneminde bu topluluk, o dönemde öğrenciye sosyal destek sağlayan üniversitedeki arkadaşlar, öğretmenler, fakültede görevli bireyler ve yurt personelinden oluşur. Bu kişilerin beklentilerine uygun hareket etme eğiliminin yüksek olduğu toplulukçu benlik kurgusuna sahip bireylerin üniversiteye uyumu daha kolay olmaktadır. Dolayısıyla bireyin üniversiteye başladığı dönemde girdiği sosyal çerçevede duyduğu bağlılığın üniversiteye uyumunu kolaylaştırdığını söyleyebiliriz.

Geleneksel toplumlar ilişkisel ve toplulukçu benlik kurgularının gelişmesini desteklerken, bireyci özellikleri çok fazla teşvik etmemektedir. Bireyci özellikler çoğu zaman olumsuz değerlerle özdeşleşebilmektedir. Dolayısıyla böyle bir ortamda bireyci özellikler gösteren bireylerin üniversiteye uyumunun daha düşük olması şaşırtıcı bir sonuç değildir. Batı toplumlarında olumlu bir çağrışımı olan bireyciliğin, Türkiye’de üniversiteye uyum aşamasında olumsuz bir etken olarak ortaya çıkması sosyal ilişkilerde ilişkisel benliğin bir avantaj olduğunu ortaya koyan araştırmalarla (örn. Guisinger & Blatt, 1994) uyumlu bir sonuçtur. Dolayısıyla batı kültüründeki yaygın inancın aksine, farklı kültürlerde üniversiteye uyum aşamasında benlik kurgularının incelendiği araştırmalarda, bireyci benliğin olumsuz etkilere sahip olması gibi bir sonuç çıkabilir. Bu çalışmanın sonucunda da toplulukçu benlik tipi yeni girilen üniversite ortamına uyum söz konusu olduğunda olumlu bir etken olarak ortaya çıkmıştır. Üniversitenin, birey için yeni bir grup ile uyumu içerdiği göz önünde bulundurulduğunda, içinde yaşanan grup odağında benliğin tanımlandığı toplulukçu benlik tipi ile üniversiteye uyum arasında anlamlı bir ilişkinin çıkması hiç de şaşırtıcı değildir. Toplulukçu benlik tipinde üye olmak çok önemlidir, içinde bulunulan gruba aidiyet duygusu çok ağır basar (Hofstede, 1980b).

4.2.3. Üniversiteye uyum ile yaşanan şehir, cinsiyet ve aile ile yaşama durumu arasındaki ilişkiye dair bulguların yorumlanması

Bu araştırma sonucunda kişinin üniversiteye başlamadan önce oturduğu şehrin üniversiteye uyumu yordadığı tespit edilmiştir. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğrencilerini kapsayan bu araştırmada, üniversite öncesinde Ankara’dan başka bir şehirde ikamet eden öğrenciler ile Ankara’da ikamet edip üniversite eğitimi aldığı sırada şehir değiştirmek zorunda kalmayan öğrenciler karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak aynı şehirde üniversite okumanın, üniversiteye uyumu kolaylaştırdığı görülmüştür. Üniversiteye uyumun, birçok alanda uyumu beraberinde getirdiği düşünülürse en

azından bilinen bir şehirde yaşamaya devam eden bireylerin yeni bir şehre alışmak zorunda kalmamasının onlara avantaj sağlayacağı beklenebilir. Üniversite ortamının getirdiği zorluklar karşısında, daha önceden Ankara’da oturan öğrencilerin, başka şehirlerden gelen ve büyük olasılıkla Ankara’da çok fazla kişiyi tanımayan öğrenciler ile kıyaslandığında, yaşadığı sıkıntıları paylaşacak akranları vardır. Bu kişiler, muhtemelen yaşadıkları olumsuzlukların etkilerini hafifletecek arkadaşlıklara sahiplerdir ve karşılaştıkları sorunları hemen bu kişilerle paylaşabilme fırsatları vardır. Bunun yanı sıra bireyin iyi bildiği şehirde yaşamaya devam etmesi onun başka bir şehri tanımak zorunda olmaktan kurtarmaktadır. Başka bir şehirde okumak, beraberinde maddi zorlukları da getirebilir. Ailesi ile kaldığında birçok şeye para harcamak zorunda kalmayacak olan öğrenci, başka bir şehirde üniversite eğitimi için kalmak durumunda olduğu zaman yemek ve kalacak yer gibi fazladan ödemeler yapmak zorunda kalacaktır. Yeni bir şehirle birlikte gelen yeni harcamalar da üniversite uyumunu zorlaştıracaktır. Ankara’da oturan öğrenciler, üniversite eğitimleri dolayısıyla ailelerinden ayrı kalmak zorunda kalmamıştır. Fakat diğer şehirlerden gelen öğrenciler üniversite ile gelen zorluklara ek olarak, aileden ayrı kalma ve aile bireylerini özleme durumlarına alışmak zorunda kalmıştır. Tüm bu etkenler bireylerin üniversiteye uyum düzeyinin düşmesine neden olabilir.

Söz konusu bulgu, üniversite öğrenimi için, başka bir şehre gidip yerleşen öğrencilerin üniversiteye uyum aşamasında zorluk çektiklerini ve dolayısıyla aynı şehirde yaşamaya devam eden öğrencilere kıyasla akademik, sosyal ve duygusal uyum düzeylerinin daha düşük olduğunu ortaya koyan Al-Qaisy’nin (2010) araştırmasından çıkan bulgular ile benzerlik taşımaktadır.

Araştırmanın bir başka önemli bulgusu, kız öğrencilerin üniversiteye uyum düzeylerinin erkeklere kıyasla daha yüksek çıkmasıdır. Söz konusu araştırma bulguları, başka araştırmaların (Bülbül ve Acar-Güvendir, 2014; Strahan, 2003) bulguları ile benzerlik taşımaktadır. Kız öğrencilerin üniversiteye uyum düzeylerinin daha yüksek çıkması, kızların genel olarak ilişkilere erkeklere oranla daha çok önem vermesi ve üniversiteye uyum sürecinde gerek aileden gerekse akranlarından destek alma konusunda daha rahat olmaları ile açıklanabilir (Kenny ve Rice, 1995). Erkekler ise bu sürecin getirdiği zorluklarla, bireycilik özelliklerinin ağır basması dolayısıyla kendi başlarına başa çıkmaya çalışabilirler. Bu da, zor olan uyum sürecini daha da uzatabilir. Fakat üniversite ortamında geliştirilen yeni arkadaşlıklar, kız öğrencilere gerek dersler,

gerekse üniversitedeki ilişkiler konusunda yaşanan sıkıntılar karşısında bir rahatlama fırsatı sunar ve uyum sorunlarının erkeklere kıyasla daha kolay atlatılmasına olanak sağlar.

Ele alınan değişkenlerden aile ile birlikte yaşama durumunun üniversiteye uyum üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisinin çıkmaması beklentilerle ve birçok araştırmamanın (Graff ve Cooley, 1970; Murthaugh, Burns, ve Schuster 1999) bulgularıyla uyumlu bir sonuç değildir. Ankara’da yaşamaya devam eden öğrencilerin üniversiteye uyum düzeyi daha yüksek çıkmasına rağmen ailesi ile yaşayan öğrencilerin uyum düzeyleri yüksek çıkmamıştır. Bu iki bulgu birlikte ele alındığında, üniversiteye uyum aşamasında şehir değiştirme durumunun, birlikte yaşanan kişilere kıyasla daha önemli bir etken olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Üniversite eğitimi almak amacıyla başka bir şehre taşınan öğrenciler, o şehre tamamen yabancı olduğu için ihtiyaç duyduğu mekanların yerini yavaş yavaş öğrenecek ve bu öğrenme süreci de uyumu zora sokacaktır. Özerkleşme anlamında önemli bir süreç yaşayan ileri ergenlik dönemindeki öğrencilerin yaşadığı bireyler ise üniversiteye uyumu üzerinde anlamlı bir farklılaştırıcı etkiye sahip değildir. Günümüzde bireyler başkalarından destek almak isterlerse telefonla ya da bir araya gelerek bu destekten faydalanır. Bunun için aynı evde yaşama zorunluluğu söz konusu değildir.

4.2.4. Üniversiteye uyum ile anne ve babanın eğitim düzeyi arasındaki ilişkiye dair bulguların yorumlanması

Araştırma bulgularından görüldüğü üzere, yapılan analiz sonucunda gerek annenin gerekse babanın eğitim düzeyinin üniversiteye uyum üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olmadığı ortaya konmuştur. Bu batı alanyazınında yapılan bazı araştırmaların (Choy, 2001; Nuñez ve Cuccaro-Alamin, 1998; Terenzini ve ark., 1996; York-Anderson ve Bowman, 1991) bulguları ile çelişen bir sonuçtur. Batıda yapılan araştırmalarda anne babanın eğitim düzeyinin yükseldikçe üniversite eğitiminin önemini daha iyi anlaması ve çocuğunu üniversite eğitimi alma, üniversitedeki derslerin gerekliliklerini yerine getirerek zamanında mezun olma ve bu eğitim sayesinde bir iş sahibi olma konusunda desteklemesinin söz konusu olduğu ortaya konmuştur. Anne babaların beklentileri doğrultusunda bireyin başarılı olabilmesi için üniversiteye uyum düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir. Türk kültüründe anne babanın eğitim düzeyinin üniversite uyumuna etkisinin çıkmamış olması, üniversite eğitimine verilen

önemin giderek artması ve anne babanın eğitim düzeyi ne olursa olsun çocuğun bu eğitimi alması doğrultusunda desteklenmesi ile açıklanabilir. İş bulmanın zorlaştığına dair yaygın inançla birlikte anneler ve babaların, üniversiteye gitme konusunda çocuklarının arkasına durduğu göze çarpmaktadır ve bu durumun kendi eğitim düzeyleri ne olursa olsun değişiklik göstermediği öne çıkmaktadır. Bu bulgu, Türkiye’de artık üniversite eğitime verilen önemin birçok eğitim düzeyine sahip kişi tarafından arttığını göstermesi bakımından kaydadeğerdir.

4.2.5 Öğrencilerin anneye bağlanma puanlarının annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulguların yorumlanması

Bu araştırma çerçevesinde ele alınan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri çok düşük çıktığı için annelerin eğitim düzeyleri, İlköğretim ve altı eğitim alma ile İlköğretim üstü eğitim alma şeklinde iki gruba ayrılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bu iki gruptaki öğrencilerin annelerine güvenli bağlanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu araştırma bulgusu, Nwoke’nin (2013) 239 kişiyi kapsayan ve cinsiyetin, ebeveynlerin eğitim düzeyinin ve güvenli bağlanma düzeyinin ebeveyn ile ergenin yaşadığı çatışmalara etkisini incelediği araştırmasının bulgularıyla benzerdir. Gerek cinsiyet gerek ebeveynlerin eğitim düzeyi ile bağlanma arasında herhangi bir ilişkinin ortaya çıkmadığı bu araştırma bulguları, bizim araştırmamızın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca söz konusu bulgu Haltigan ve arkadaşlarının (2012) araştırma bulgusu ile de benzerlik taşımaktadır.

Ergenler ve aileleri arasındaki etkileşimde, anne ile babaya kıyasla daha fazla yakınlık içeren bir ilişki kurulduğu görülmektedir. Ergenler genellikle anneyi, gerek birlikte zaman geçirmek, gerekse başı sıkıştığında derdini paylaşarak onun fikirlerini almak amacıyla daha sık tercih etmektedir. Dolayısıyla anneler, çocuklarının yaşamı ile daha fazla ilgilenmektedir (Updegraff, McHale, Crouter ve Kupanoff, 2001). Anne ile ergen arasındaki ilişkinin, sık sık tartışmalar yaşansa bile çok fazla duygusal yoğunluk içerdiği söylenebilir (Larson ve Richards, 1994) ve anne ile kurulan bağlanma ilişkisi, annenin eğitim düzeyi ne olursa olsun yoğunluğunda dalgalanmalar olsa bile belirli bir çizgide devam eder.

Annelerin eğitim düzeyleri ile bireylerin güvenli bağlanma düzeyi arasında herhangi bir ilişkinin çıkmaması, toplulukçu özellikler sergileyen Türk kültürü ile

yakından ilişkilidir. Türk kültüründe annelerin doğal olarak çocuğun bakımını üstlenmesi beklenir ve çocuğun hayatındaki yerinin annenin aldığı eğitim düzeyinden bağımsız olarak derin olacağı düşünülür. Anneliğin kutsal ve zor bir görev olduğu şeklindeki inancın egemen olduğu Türk kültüründe okuryazar olmayan annelerden eğitim düzeyi çok yüksek olan annelere kadar tüm anneler, kültürün getirdiği bir etkiyle de çocuklarının hayatında en önemli figür olarak ortaya çıkarlar. Türkiye'nin yanı sıra Çin, Tayvan gibi toplulukçu kültürlerle bakıldığında, babaların çocuk bakımına katılımında bir artış görülmektedir. Eski dönemlere kıyasla babalar, çocukları ile daha fazla şey paylaşmaktadır. Yine de anneler ile karşılaştırıldığında, babaların çocuklarının hayatındaki yeri ve çocukları ile geliştirdikleri bağlanma ilişkileri daha sınırlı kalmaktadır (Ho, Chen, Tran ve Ko, 2010; Kim ve Fong, 2013). Toplulukçu Türk kültüründe annelik, eğitim düzeyine bakılmaksızın bir kadının iyi bir şekilde yerine getirmesi gereken görevi olarak görülür. Türkiye'de baskın olan toplumsal yapının cinsiyet rollerine ilişkin beklentileri doğrultusunda, kadınların annelik görevini uygun bir şekilde yerine getirmesi beklenmektedir. Böyle bir kültür içinde, cinsiyetine ilişkin rollerle büyüyen bir kadın, eğitim düzeyi ne olursa olsun, çocukları ile toplumun beklentileri ile uyumlu bir ilişki geliştirmeye çalışmaktadır.

4.2.6. Öğrencilerin babaya bağlanma puanlarının babaların eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulguların yorumlanması

Araştırmanın bir diğer sorusu, baba ile güvenli bağlanma düzeyi ile babaların eğitim düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmeye yöneliktir. Araştırma grubundaki öğrencilerin babaları, lise düzeyinin altında eğitim görmüş olanlar ve lise ve üstü düzeyde eğitim almış olanlar şeklinde iki grupta ele alınmıştır. Babaya güvenli bağlanma düzeyinin babanın eğitim durumuna göre değişiklik gösterdiği görülmüştür. Lise ve üstü düzeyde eğitim almış babaya sahip olan öğrencilerin babalarına güvenli bağlanma düzeyleri de daha yüksek çıkmıştır. Yani babalarının eğitim düzeyi arttıkça, çocukların güvenli bağlanma düzeyleri artmaktadır.

Annelerin eğitim düzeyine ilişkin bulguların tam tersine, babaların eğitim düzeylerinin bireylerin güvenli bağlanma düzeyini etkilediğine dair bulgu, yine toplulukçu kültürünün etkisi ile açıklanabilir. Geleneksel Türk kültüründe babalar, çocuklarının bakımı ile çok yakından ilgili değildir ve annelere kıyasla çocukların

hayatında genel anlamda ikincil bir role sahiptir. Fakat son dönemlerde, eğitim düzeyinin artması ile birlikte babalar da çocuk bakımına katılmış ve çocukla ilgili sorumlulukları daha fazla üstlenir hale gelmiştir. Baba katılımında belli oranda artış görülse de, bunun Türk kültüründe belirli bir kesim ile sınırlı kaldığı göze çarpmaktadır. Eğitimli babalar, babanın çocuğu ile ilgilenmesinin önemini daha çok farkında oldukları için çocuklarıyla daha fazla vakit geçirme ve onların hayatında daha çok paya sahip olma eğilimi gösterebilmektedir. Geleneksel değerlerin ağır bastığı eğitim düzeyi düşük babalarda ise hala çocuk ile ilgilenmek annenin birincil görevi gibi görülmekte ve dolayısıyla mevcut baba-çocuk etkileşimi ile babaya güvenli bağlanma geliştirme düzeyi sınırlı kalabilmektedir. Kuzucu'nun (2011) da belirttiği gibi bazı durumlarda babalar çocuk bakımına katılmak istese bile bu, annenin görevi gibi görülmekte ve kadınlara özgü bir rol olarak algılanmaktadır. Bu da erkeklerin, kadınlara ilişkin toplumsal cinsiyet rolleri ile özdeşleşmelerini güçleştirmektedir.

4.2.7. Öğrencilerin anneye, babaya ve akarana bağlanma puanlarının öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına dair bulguların yorumlanması

Bu araştırmada anneye bağlanma düzeyinin cinsiyete dair farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış ve sonuç olarak kızların erkeklere kıyasla annelerine daha yüksek düzey güvenli bağlanmaya sahip oldukları görülmüştür. Bu daha önce yapılan bazı araştırmaların (Haigler, Day ve Marshall, 1995; Holmbeck ve Wandrei, 1993; Kenny ve Donaldson, 1991; Kenny ve Rice, 1995) bulguları ile tutarlıdır. Erkekler ile kıyaslandığında kızların kimlik gelişimi için bağlanmanın yerinin daha önemli olduğu belirtilmektedir (Benson, Harris ve Rogers, 1991). Kişiler ile geliştirilen ilişkiler kızlar için erkeklere oranla daha öncelikli bir yere sahiptir. Erkekler ise tam tersine başkalarından bağımsız bir birey olma konusuna vurgu yapar. Dolayısıyla erkeklere oranla kızların bağlanma düzeyinin yüksek olması beklentilerle uyumlu bir sonuçtur.

Rice ve Whaley (1994) üniversiteye uyum ve bağlanma arasındaki ilişkide cinsiyetin etkisine baktığı araştırmasında da benzer bir şekilde, erkeklere kıyasla kızlar için bağlanma düzeyinin üniversiteye uyumu daha iyi bir şekilde yordadığını ortaya koymuştur. Türkiye'de üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma (Aracı, 2007) sonucunda da, kız öğrencilerin gerek anneye gerekse babaya bağlanma düzeyleri erkeklere kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Hortaçsu'nun (1989) araştırmasında da,

hem erkek hem de kızların anneleri ile iletişimlerinin babalarına kıyasla daha yoğun olmasına rağmen, kız çocukların anneleri ile daha sık ve yoğun bir iletişim içerisinde olduğu belirlenmiştir. Roland (1988) doğu kültürlerinde, kız çocukların kültürü ve gelenekleri daha fazla içselleştirmesi dolayısıyla erkek çocuklarına kıyasla anne ile daha yakın bir ilişki geliştirdiklerini belirtmektedir. Roland'a göre, doğu kültürlerinde kız çocukları, erkeklere kıyasla annelerini incitmekten daha fazla kaçınırlar.

Bu araştırma sonucunda, erkekler ile kıyaslandığında kızların akranlarına bağlanma düzeyinin de daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu daha önce yapılan araştırma bulguları (Armsden, Greenberg, 1987; Haigler, Day ve Marshall, 1995; Güven, Aslan, 2010; Lapsley, Rice, FitzGerald, 1990; Rice, Fitzgerald, Whaley, Gibbs, 1995; Totan, 2008) ile tutarlı bir sonuçtur. Söz konusu bulgu, erkekler ile kıyaslandığında kızların akranları ile daha yüksek düzey bağlanma geliştirdiğini göstermektedir ve kadınların benlik kurgulamalarında arkadaşlarıyla kurdukları ilişkilerin kritik rolünü vurgulamaktadır. Saferstein, Neimeyer ve Hagans'ın (2005) araştırmasından çıkan bulgu da, ergenlik döneminde erkeklere kıyasla kızların yakın arkadaşlık ilişkisinde ele alınan duygusal bağlanma boyutunda daha yüksek puanlara sahip olduğu yönündedir. Kızlar, ergenlik döneminde akranları ile olan ilişkilerine daha çok önem veriyor gibi görünmektedir.

Kızların anneye ve akranlara güvenli bağlanma düzeyinin erkeklere kıyasla daha yüksek çıkmasına karşın, babaya güvenli bağlanma düzeyi söz konusu olduğunda cinsiyet açısından bir farklılık söz konusu olmadığı görülmüştür. Bu bulgu, ergenlik boyunca kızlar ve erkeklerde baba ile bağlanma düzeyinin değişimini inceleyen Paterson, Field ve Pryor'ın (1994) bulguları ile benzerlik içerir. Söz konusu araştırmacıların yaptığı analiz sonucunda, ergenliğin sonlarına yaklaşıldıkça gerek kızlar, gerekse erkeklerde babaya yakınlığın azaldığı görülmüştür ve bireyler babalarına karşı duygulanımlarının kalitesinin düştüğünü belirtmişlerdir. Ergenliğin sonlarında erkekler ve kızlar babalarını duygusal anlamda destek veren bir figür olarak görmemektedir. Bizim araştırmamızda da benzer şekilde, babaya bağlanma düzeyinde erkekler ve kızlar arasında bir fark yoktur.

4.2.8. Öğrencilerin bireyci-ilişkisel-toplulukçu benlik puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığına dair bulguların yorumlanması

Öğrencilerin bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik boyutlarına dair ortalamalara bakıldığında puanların bireycilik, ilişkisellik ve toplulukçuluk şeklinde sıralandığı görülebilir. Ayrıca bireyci benlik kurgusuna ait ortalamalarla ilişkisel benlik kurgusu puan ortalamalarının birbirine çok yakın olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla bu araştırma grubundan elde edilen benlik kurguları puanlarına bakıldığında, ilk sırada bireycilik ve ilişkiselliğin, ikinci sırada ise toplulukçuluğun olduğu söylenebilir. Ortaya çıkan bu sıralama, Ercan'ın (2008) araştırma grubundan çıkan sıralama ile uyumludur.

Benlik kurgularına ilişkin olarak ortaya çıkan bu bulgular, Markus ve Kitayama'nın (1991) bağımsızlık ve karşılıklı bağımlılık odağında yaptığı iki kutuplu sınıflama ile çelişmektedir. Ayrıca söz konusu bulgular Kağıtçıbaşı'nın (2010) özerk-ilişkisel benlik kurgusunu akla getirmektedir. Kağıtçıbaşı (2005), bireycilik ve ilişkiselliğin iki zıt kutup olmadığını ve bir arada bulunabileceğini öne sürmüştür. Benzer bir şekilde İmamoğlu (1998), gerek özerklik gerekse ilişkiselliğin benlik tanımında bir arada bulunabileceğini belirtmiştir.

Bulgularda, bireysel, ilişkisel ve toplulukçu benlik puanları dikkate alındığında cinsiyete göre anlamlı bir sonuç çıkmamıştır. Bu, alanyazında yapılan birçok araştırma sonucu ile çelişen bir bulgudur. Cross ve Madson (1997) benlik kurgularının cinsiyete göre değiştiğini gösteren çok fazla kanıt olduğunu belirtmiştir. Kadınların benlik tanımında, erkeklere kıyasla sosyal özelliklerin daha öncelikli bir önemi olduğu görülmektedir. Erkeklerin ise kendilerini güç ve öz-yeterlilik gibi kavramları çağrıştıran bağımsızlaşma odağında algıladığı ve özerklik duygusuna kadınlardan daha fazla önem verdiği ortaya konmuştur. Halbuki kadınlar başkaları ile ilişkili olmak ve onlara karşı duyarlılık gösterme konusunda erkeklere kıyasla daha titiz davranır (Josephs, Markus ve Tafarodi, 1992).

Benzer araştırmaların bulgularının tersine, bu araştırmada benlik tiplerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Bu sonuç, Öz-Belirleme Kuramı (Ryan ve Deci, 2000) çerçevesinde öne sürülen, özerkliğin ve ilişkiselliğin bir insanın temel gereksinimleri olduğu varsayımı ile uyumludur. Bu kuramda, hem erkek hem de kadınlarda ilişkisellik ve özerklik ile ilişkili unsurların var olması çok doğal bir şekilde

ele alınmaktadır. Dolayısıyla bu benlik kurguları söz konusu olduğunda, erkeklerin veya kadınların farklılaşmaması insanın aynı anda hem özerk olma hem de başkaları ile ilişkiler kurma ihtiyacının olabilmesi (Harter, 2005; Kağıtçıbaşı, 1996) ile ilgilidir.

Bu araştırma sonucunda, kadınların da en az erkekler kadar bireyci benlik geliştirdiği ve erkeklerin de en az kadınlar kadar ilişkisel benlik geliştirdiği ortaya konmuştur. Bu Türkiye’de son dönemde yaşanan toplumsal değişimlere paralel olarak ortaya çıkmış bir durumdur. Hofstede’in (2001) sınıflandırmasında bireycilik ve toplulukçuluk boyutlarının ortaya yakın bir yerinde yer alan fakat Batılılaşma hareketinin beraberinde getirdiği bireyci eğilimler ile birlikte bir geçiş toplumu olarak ele alınmaya başlayan (Ercan, 2013) Türk toplumunda yaşanan bu değişimler kadının toplumdaki konumunda da değişime yol açmıştır. Eskiden sadece çocukların bakımı ve evdeki işlerin idare edilmesi görevleri ile özdeşleşen Türk kadını, eğitim düzeyinin de artmasının bir sonucu olarak, iş hayatına daha çok katılmaya başlamıştır. Ercan’ın (2013) da belirttiği gibi Türkiye’de kadınlar, eğitim düzeyi yükseldikçe ve işgücüne katılımı arttıkça geleneksel değerlere daha az bağlı kalmakta ve özerk-ilişkisel bir yapıya doğru ilerlemektedir. Dolayısıyla eskiden erkekler, kadınlara göre daha özerk olarak değerlendirilirken, günümüzdeki Türk toplumunda kadının da benzer düzeyde özerklik gösterebileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmadan çıkan bir başka şaşırtıcı sonuç, erkeklerin de kadınlar kadar ilişkisel benlik kurgusuna sahip olabilmesidir. Bu bulgu, Cross ve Madson’un (1997) benlik kurgularındaki cinsiyetin etkisini vurguladığı kuramsallaştırması açısından uyumsuz bir sonuçtur. Aslında bu, tam da bu araştırmanın konusuna giren bireycilik ve toplulukçuluk eğilimlerinin ağır bastığı toplumların farklılaştığı bir ögeyi ön plana çıkarması açısından çok anlamlıdır. Batı toplumlarında, benlik kurguları söz konusu olduğunda cinsiyetin kritik bir rolü bulunduğunu ortaya koyan sayısız araştırma (Beyer, 1990; Feather, 1991; Ickes, Robertson, Tooke ve Teng, 1986; Josephs, Markus ve Tafarodi, 1992; McGuire ve McGuire, 1982; Yarmey, 1993) vardır. Bunun, batılı ülkelerde bireylerin gruplar arasında karşılaştırma yapmasının bir sonucu olduğu ileri sürülmektedir (Guimond ve ark., 2007). Bunun sonucunda batılı olmayan kültürlerle kıyasla cinsiyete dayalı olarak benlik kurgularında daha fazla farklılık ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın bulguları, benlik kurgularında cinsiyete bağlı olarak ortaya çıkan farklılaşmanın, sabit ve sürekli olmasından ziyade değişken ve bağlamsal olduğunu ileri süren Guimond ve arkadaşlarının (2007) iddialarına bir destek

niteliği taşımaktadır. Söz konusu araştırmacılar, bireylerin sosyal karşılaştırma yaparken, benliklerini tanımlama aşamasında kendi iç gruplarından hareket ederek kendilerini bir başka grubun üyeleri ile karşılaştırdıklarını (örn. erkeğin kadınlarla kendini karşılaştırması) belirtir. Dolayısıyla içinde bulunulan grubun özelliklerini kendi benliğine atfetme durumu ortaya çıkar. Tam tersine, kişi kendi içinde bulunduğu grup ile kendini karşılaştırdığında (örn. erkeğin diğer erkekler ile kendini karşılaştırması) iki cinsiyet arasında ortaya çıkan farklılıkların ortadan kalktığı görülebilir. Özetle, iki cinsiyet arasında karşılaştırma yapmak, farklılıkların artmasına; tek bir cinsiyetteki kendi içinde yapılan karşılaştırma ise bu farklılıkların azalmasına yol açabilir.

Bu bulgu, Williams ve Best'in (1990) geleneksel olmayan, modern ve gelişmiş toplumlarda, erkek ve kadınlar arasındaki farkların daha belirgin olduğu ve gelişmemiş ülkelere oranla psikolojik yapıları bakımından, erkek ve kadınların birbirinden daha ayrışık olduğu yönündeki tespitine bir destek oluşturmaktadır. Feingold (1994) da, cinsiyetin kişilik özelliklerine etkisi ile ilgili yapılan araştırmalara yönelik yaptığı meta analiz sonucunda, cinsiyet farklılıklarının çok anlamlı olmadığı sonucuna varmıştır. Yine Costa, Terracciano ve McCrae (2001) tarafından yapılan ve 26 farklı kültürden elde edilen verilere dayalı bir meta analiz sonucunda, kadınlar ve erkekler arasında gözlemlenen farklılaşmanın özellikle Avrupa ve Amerikan kültürlerinde, Afrika ve Asya kültürlerine kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Benzer bulgular yapılan başka araştırmalarda da (Fischer ve Manstead, 2000; Schwartz ve Rubel, 2005; Watkins, Cheng, Mpfu, Olowu, Singh- Sengupta ve Regmi, 2003) tekrarlanmıştır.

Türkiye'de benlik kurgusu ile ilgili olarak son dönemde yapılan çalışmalardan çıkan cinsiyete yönelik bulguların farklılaştığı söylenebilir. Karadayı (1994) tarafından yapılan araştırma sonucunda kızların ayrışma, erkeklerin ise özerklik puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte kızların özerklik düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu ortaya koyan araştırmalar (Özdemir, 2012; Üskül, Hynie ve Lalonde, 2004) da vardır. Ercan'ın (2008) yaptığı araştırma sonucunda ise kadınların hem bireycilik hem de ilişkisellik puanları, erkeklerin bireycilik ve ilişkisellik puanlarına göre yüksek çıkmıştır. Bahsedilen araştırmalar, son dönemde Türkiye'deki kadınların ve erkeklerin benlik kurgularında yaşanan değişimleri yansıtmaktadır. Türkiye'de kadınların istihdamdaki oranının artması sonucunda artık kadınlar eskiden olduğu gibi sadece evin günlük işlerini yapma, çocukların bakımını üstlenme gibi görevlerle özdeşleşmemektedir. Kadının çalışmaya başlaması ve maddi gelir elde

etmesiyle birlikte kadınların bazı araştırmalarda özerk, bazı araştırmalarda ise özerk-ilişkisel benlik boyutunda erkeklere kıyasla daha yüksek puanlar alması söz konusu olmaktadır.

Söz konusu bulgu, Hofstede (1980b) tarafından ele alınan erillik-dişilik boyutlarında değerlendirildiğinde de anlam kazanmaktadır. Hofstede, dişilik özelliklerinin ağır bastığı Türkiye gibi toplumlarda toplumdaki cinsiyet rollerinin kolayca birbirinden ayrıştırılamayacağını belirtmiştir. Benlik kurgularında cinsiyete dayalı bir farklılaşmanın çıkmamış olması, Hofstede'in bu görüşleri bağlamında da anlamlıdır.

Benlik kurgularında cinsiyetin herhangi bir farklılığa yol açmaması toplulukçu özelliklerin ağır bastığı Türk toplumunda, cinsiyete dayalı farklılaşmanın anlamlı düzeyde olmaması ile ilgili olabileceği gibi araştırmanın kapsamında ele alınan bireyler ile de ilgili olabilir. Araştırma lise eğitimini tamamlamış, üniversite eğitimi için Türkiye'nin başkenti Ankara'da yaşayan öğrencileri kapsamıştır. Benlik kurgularında cinsiyetin etkisini daha iyi görebilmek amacıyla, ülkenin farklı kesimlerinden bireyleri kapsayan araştırmalar yapılması gerekmektedir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmanın temel amacı, üniversiteye yeni başlayan ve ileri ergenlik döneminde bulunan öğrencilerin güvenli bağlanma düzeyleri ve benlik kurguları ile üniversiteye uyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmektir. Bunun yanı sıra Ankara dışında bir şehirden üniversite için Ankara'ya gelme, cinsiyet, aile ile kalma, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi gibi etkenler ile üniversiteye uyum arasındaki ilişki de incelemeye dahil edilmiştir. Ayrıca anneye ve babaya bağlanma ile anne babanın eğitim düzeyi arasında bir ilişki olup olmadığına ve bağlanma düzeyleri ile benlik kurgularının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına da bakılmıştır.

Bulgular anneye ve akrana güvenli bağlanma düzeyinin yanı sıra ilişkisel benlik tipi ve toplulukçu benlik tipi ile üniversiteye uyum arasında anlamlı bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca kızların ve üniversiteye başlamadan önce de Ankara'da oturan öğrencilerin üniversiteye uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte anne ve babanın eğitim düzeyi ile üniversiteye uyum arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ele alınan değişkenlerden annenin eğitim düzeyi ile anneye güvenli bağlanma düzeyi arasında bir ilişki çıkmazken, babanın eğitim düzeyi ile babaya bağlanma düzeyi arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Bağlanma düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmeye yönelik yapılan analiz sonucunda kızların anneye ve akrana güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu ve babaya bağlanma söz konusu olduğunda cinsiyetin anlamlı bir etki oluşturmadığı ortaya konmuştur. Benlik kurgularının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını görmek amacıyla yapılan analiz sonucunda ise bireyci, ilişkisel ve toplulukçu benlik kurgularının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak, bireyin güvenli bağlanma düzeyinin üniversite dönemindeki uyum sürecine etki ettiği söylenebilir. Bu bulgu, Bowlby'nin kuramsallaştırmasına bir destek niteliği taşır. Ayrıca elde edilen bulgular, Ercan'ın üçlü benlik kurgusu sınıflandırmasının yanı sıra Kağıtçıbaşı'nın benlik kurgularına ilişkin modeline bir destek niteliğindedir. Güvenli bağlanma düzeyi, benlik kurguları ve üniversiteye uyum birbiriyle ilişkili öğeler olarak ortaya çıkmıştır.

5.2. Öneriler

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen verilerden yola çıkılarak uygulayıcılara ve benzer konularda araştırma yapacak bireylere yönelik önerilere yer verilmektedir.

Sonuçlardan yola çıkılarak uygulayıcılara şu önerilerde bulunulabilir:

1. Bireyin annesi ve akranları ile güvenli bağlanma düzeyinin üniversite uyumunu etkilediği bulgusundan yola çıkılarak, üniversiteye uyum aşamasında güçlük çeken bireylere yardım ederken sorunun bu değişkenlerden kaynaklanabileceği olasılığı göz önünde bulundurulmalıdır. Gerektiği durumlarda, birey annesi ve akranları ile ilişkilerine yönelik yaşadığı sıkıntılar konusunda yardım alması konusunda yönlendirilebilir.
2. İlişkisel ve toplulukçu benlik kurgularının da üniversite uyumu üzerinde etkili olduğu bulgusundan yola çıkılarak, üniversiteye uyum sorunu yaşayan bir öğrencinin bu sorunun bireyci benlik düzeyinin yüksek olmasıyla ilgili olabileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Bireyin akranları ve yeni girdiği üniversite ortamındaki diğer kişilerle kaynaşmasına yönelik programlar uygulanmalıdır.
3. Babanın eğitim durumunun baba ile kurulan güvenli bağlanma ilişkisinde etkili olduğu bulgusundan hareketle, babalara yönelik bilgilendirici psiko-eğitim programları düzenlenebilir.

Araştırma bulgularından yola çıkılarak ileride bu konuda çalışacak araştırmacıları yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

1. Üniversiteye uyum düzeyi ilerleyen zamanlarda ölçülerek uyum düzeyinde herhangi bir değişimin yaşanıp yaşanmadığının ve bireyin güvenli bağlanma

düzeyi ile benlik kurgusu düzeylerinin üniversiteye uyumu üzerindeki etkisinin devam edip etmediğine bakılabilir.

2. Öğrencilerin, güvenli bağlanma düzeyleri yerine kategorik bir ölçüm yapılarak farklı bağlanma türleri ile üniversiteye uyum arasındaki ilişki değerlendirilebilir.
3. İleride yapılacak araştırmalar büyük şehirlerin yanı sıra Anadolu'da bulunan üniversitelerden öğrencileri de kapsayacak şekilde araştırma grubu genişletilerek benlik kurgularındaki değişim ve üniversiteye uyum üzerindeki etkisi daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir. Benlik kurgularında cinsiyet etkisinin daha iyi incelenebilmesi amacıyla da benzer araştırmalar, üniversite öğrencileri ile sınırlı kalmadan toplumun farklı kesimlerinden bireyleri kapsayacak şekilde genişletilirse benlik kurgularındaki farklılaşma daha güvenilir bir şekilde gözlemlenebilir.

KAYNAKÇA

- Ahnert, L. and Lamb, M. E. (2003). Shared Care: Establishing a Balance Between Home and Child Care Settings. *Child Development*, 74 (4), 1044-1049.
- Ahnert, L., Pinquart, M. and Lamb, M. (2006). Security of Children's Relationships with Nonparental Care Providers: A Meta-Analysis. *Child Development*, 74 (3), 664- 679.
- Aikins, J. W., Howes, C. and Hamilton, C. (2009). Attachment stability and the emergence of unresolved representations during adolescence. *Attachment and Human Development*, 11(5), 491-512.
- Ainsworth, M. D. S. (1967). *Infancy in Uganda: Infant care and the growth of love*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Ainsworth, M. D. S. (1985) Attachments across the life span. *Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 61, 792-812.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709-716.
- Ainsworth, M. D. S. and Bell, S. M. (1970). Attachment, exploration, and separation: Illustrated by the behavior of one-year-olds in a strange situation. *Child Development*, 41, 49-67.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. and Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ainsworth, M. D. S. and Wittig, B. A. (1969). Attachment and the exploratory behaviour of one-year-olds in a strange situation. In B. M. Foss (Ed.), *Determinants of infant behaviour* (Vol. 4, p. 113-136). London: Methuen.
- Akbalık, G. F. (1997). *Bilgilendirme ve grupta psikolojik danışmanın üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyumları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akhan, U. L. (2014). Hemşirelik Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Belirlenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4 (3), 191-196.
- Aktaş, Y. (1997). Üniversite Öğrencilerinin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi: Uzunlamasına Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 107-110.
- Aladağ-Bayrak, Ö. ve Bülbül, T. (2013). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Yükseköğretim Yaşamına Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 3 (2), 6-20.
- Aladağ, M., Kağnıcı, D. Y., Tuna, M. E. ve Tezer, E. (2003). Üniversite yaşamı ölçeği: Ölçek geliştirme ve yapı geçerliği üzerine bir çalışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (10), 41-47.
- Albayrak-Kaymak, D. (1997). *Boğaziçi Üniversitesi Öğrencilerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Gereksinimleri*. IV. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Özet Kitabı, 23-26, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Allen, J. P. and Land, D. (1999). Attachment in adolescence. In J. Cassidy and P. Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Implications* (p. 319- 333). New York: Guilford Press.
- Allen, J. P. and Manning, N. (2007). From safety to affect regulation: Attachment from the vantage point of adolescence. *New Directions for Child and Adolescent Development, 117*, 23- 29.
- Allen, J. P., McElhaney, K. B., Kuperminc, G. P. and Jodl, K. M. (2004). Stability and Change in Attachment Security Across Adolescence. *Child Development, 75* (6), 1792- 1805.
- Allen, J. P., McElhaney, K. B., Land, D. J., Kuperminc, M. G., Moore, C. W., O'Beirne-Kelly, H. et al. (2003). A secure base in adolescence: Markers of attachment security in the mother adolescent relationship. *Child Development, 74*, 292- 307.
- Allen, J. P., Moore, C. W., Kuperminc, G. P. and Bell, K. (1998). Attachment and adolescent psychosocial functioning. *Child Development, 69* (5), 1406-1419.
- Al- Qaisy, L. M. (2010). Adjustment of College Freshmen: the Importance of Gender and the Place of Residence. *International Journal of Psychological Studies, 2*(1), 142- 150.
- Aracı, I. F. (2007). *Attachment and Reflective Functioning*. Unpublished master's thesis, Boğaziçi University, İstanbul.
- Arend, R. A., Gove, F. L. and Sroufe, L. A. (1979). Continuity of individual adaptation from infancy to kindergarten: A predictive study of egoresiliency and curiosity in preschoolers. *Child Development, 50*, 950-959.
- Arlı, E., (2013). Barınma yerinin üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal gelişim ve akademik başarı üzerindeki etkilerinin odak grup görüşmesi ile incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 3* (2), 173-178.
- Armsden, G. C. and Greenberg, M. T. (1987). The Inventory of Parent and Peer Attachment: Relationships to well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 16* (5), 427- 454.
- Arnett, J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.
- Arnstein, R. L. (1980). The student, the family, the university and transition to adulthood. *Adolescent Psychiatry, 8*, 160- 172.
- Arslan, E., Arslan, C. ve Arı, R. (2012). Kişilerarası Problem Çözme Yaklaşımlarının, Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12* (1), 7-23.
- Aslan, S. ve Güven, M. (2010). Bağlanma ve Kişisel Uyum Arasındaki İlişkide Ayrışma Bireyleşmenin Aracılığı. *Eğitim ve Bilim, 35* (157), 181- 191.
- Awang, M. M., Kutty, F. M. and Ahmad, A. R. (2014). Perceived Social Support and Well Being: First-Year Student Experience in University. *International Education Studies, 7* (13), 261- 270.

- Azmitia, M. and Perlmutter, M. (1989). Social influences on children's cognition: State of the art and future directions. In H. W. Reese (Ed.), *Advances in Child Development and Behavior*, 22. New York: Academic Press.
- Baker, R. W. and Siryk, B. (1984). Measuring adjustment to college. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 179-189.
- Bartholomew, K. and Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (2), 226- 244.
- Bates, J. E., Maslin, C. A. and Frankel, K. A. (1985). Attachment security, mother-child interaction, and temperament as predictors of behavior problem rating at age three years. In I. Bretherton and E. Waters (eds.), *Growing Points of Attachment Theory and Research. Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50, (p. 167-193).
- Baumeister, R. F. and Sommer, K. L. (1997). What do men want? Gender differences and two spheres of belongingness: Comment on Cross and Madson. *Psychological Bulletin*, 122, 38-44.
- Bayraktar, F., Sayıl, M. ve Kumru, A. (2009). Liseli Ergenler ve Üniversiteli Gençlerde Benlik Saygısı: Ebeveyn ve Akarana Bağlanma, Empati ve Psikolojik Uyum Değişkenlerinin Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), 48- 63.
- Baytemir (2014). *Ergenlikte Ebeveyn ve Akarana Bağlanma ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Kişilerarası Yeterliğin Aracılığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Becker-Stoll, F., Fremmer-Bombik, E., Wartner, U., Zimmermann, P. and Grossmann, K. (2008). Is attachment as ages 1, 6, and 16 related to autonomy and relatedness behavior of adolescents in interaction towards their mothers?. *International Journal of Behavioral Development*, 32, 372–380.
- Belsky, J., Sligo, J., Jaffee, S. R., Woodward, L. and Silva, P. A. (2005). Intergenerational Transmission of Warm- Sensitive- Stimulating Parenting: A Prospective Study of Mothers and Fathers of 3-Year-Olds. *Child Development*, 76 (2), 384-396.
- Benson, M. J., Harris, P. B. and Rogers, C. S. (1991). Identity consequences of attachment to mothers and father among the late adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 2, 187-204.
- Benware, J. (2013). Predictors of Father-Child and Mother-Child Attachment in Two-Parent Families. *All Graduate Theses and Dissertations*. Paper 1734. <http://digitalcommons.usu.edu/etd/1734>
- Berman, W. H. and Sperling, M. B. (1991). Parental attachment and emotional distress in the transition to college. *Journal of Youth and Adolescence*, 20, 427- 440.
- Bernier, A., Larose, S. and Whipple, N. (2005). Leaving home for college: A potentially stressful event for adolescents with preoccupied attachment patterns. *Attachment and Human Development*, 7, 171–185.

- Beştav, F. G. (2007). *Romantik ilişki doyumunu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Beyer, S. (1990). Gender differences in the accuracy of self-evaluations of performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 960- 970.
- Beyers, W. and Goossens, L. (2003). Psychological Separation and Adjustment to University: Moderating Effects of Gender, Age and Perceived Parenting Style. *Journal of Adolescent Research*, 18, 363-382.
- Blimling, G. S. (1989). A meta-analysis of the influence of college residence halls on academic performance. *Journal of College Student Development*, 30, 298-308.
- Blyth, D. A., Hill, J. P. and Thiel, K. S. (1982). Early adolescents' significant others: Grade and gender differences in perceived relationships with familial and non-familial adults and young people. *Journal of Youth and Adolescence*, 11, 425–450.
- Bond, M. H. (1986). *The psychology of the Chinese people*. New York: Oxford University Press.
- Bowlby, J. (1951). Maternal care and mental health. *World Health Organization Monograph* (Serial No. 2).
- Bowlby, J. (1958), The nature of the child's tie to his mother. *International Journal of Psycho-Analysis*, 39, 1-23.
- Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock.
- Bowlby, J. (1991). Ethological light on psychoanalytic problem. In P. Bateson (Ed.), *The development and integration of behavior: Essays in honor of Robert Hinde* (p. 301–313). Cambridge: Cambridge University Press.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma ve Kaybetme: Bağlanma* (Çev. T. V. Soylu). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Eserin orijinali 1969'da yayımlandı).
- Bowlby, J. (2014). *Bağlanma ve Kaybetme: Ayrılma* (Çev. Müge Günay). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Eserin orijinali 1973'te yayımlandı).
- Bowlby, J. (2015). *Bağlanma ve Kaybetme: Kaybetme* (Çev. N. Diner ve N. Nirven). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Eserin orijinali 1980'de yayımlandı).
- Bradford, E. and Lyddon, W. (1993). Current parental attachment: Its relation to perceived psychological distress and relationship satisfaction in college students. *Journal of College Student Development*, 34, 256-260.
- Braungart-Rieker, J. M., Garwood, M. M., Powers, B. P. and Wang, X. (2001). Parental Sensitivity, Infant Affect, and Affect Regulation: Predictors of Later Attachment. *Child Development*, 72 (1), 252- 270.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.

- Brewer, M. B. and Chen, Y. (2007). Where (who) are collectives in collectivism? Toward conceptual clarification of individualism and collectivism. *Psychological Review*, 114, 133-151.
- Brewer, M. B. and Gardner, W. (1996). Who is this “we”? Levels of collective identity and self representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 83-93.
- Brittain, C. V. (1968). An exploration of the bases of peer-compliance and parent-compliance in adolescence. *Adolescence*, 13, 445–458.
- Bülbül, T. ve Acar-Güvendir, M. (2014). Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin yükseköğretim yaşamına uyum düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 397-418.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cabrera, N. J., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S. and Lamb, M. (2000). Fatherhood in the Twenty-first Century. *Child Development*, 71 (1), 127-136.
- Can, A. (2013). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Carrell, S., Fullerton, R. and West, J. (2009). Does Your Cohort Matter? Measuring Peer Effects in College Achievement. *Journal of Labor Economics*, 27(3), 439-464.
- Cassidy, J. (1994). Emotion regulation: Influences of attachment relationships. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59, 228–283.
- Cauce, A. M., Mason, C., Gonzales, N., Hiraga, Y. and Liu, G. (1994). Social support during adolescence: Methodological and theoretical considerations. In Nestman, F. and Hurrelmann, K. (eds.), *Social Networks and Social Support in Childhood and Adolescence*, (p. 89–108). Berlin: De Gruyter.
- Chak, A. (2001). Adult sensitivity to children’s learning in the zone of proximal development. *Journal for the Theory of Social Behavior*, 31, 383- 395.
- Chickering, A. W. (1969). *Education and Identity*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Choi, K. H. (2002). Psychological separation-individuation and adjustment to college among Korean American students: The roles of collectivism and individualism. *Journal of Counseling Psychology*, 49(4), 468-475.
- Choy, S. P. (2001). *Findings from the condition of education 2001: Students whose parents did not go to college: Postsecondary Access, Persistence, and Attainment* (NCES 2001-126). U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Clancy, S. M. and Dollinger, S. J. (1993). Photographic depictions of the self: Gender and age differences in social connectedness. *Sex Roles*, 29, 477-495.
- Coe, W. C. (1972). *Challenges of personal adjustment*. California: Rinehart Press.

- Coie, J. D. and Dodge, K. A. (1998). Aggression and antisocial behavior. In W. Damon and N. Eisenberg (eds.), *Handbook of Child Psychology*, Vol. 3. Social, Emotional, and Personality Development (p. 779- 862), New York: Wiley.
- Costa, P. T., Terracciano, A. and McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 322–331.
- Creek, T. L. (1997). *Psychology of adjustment: An applied approach*. New York: Prentice Hall Inc.
- Cross, S. E. (1995). Self- Construals, coping, and stres in cross-cultural adaptation. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 26 (6), 673- 697.
- Cross, S. E., Hardin, E. E. and Gerçek- Swing, B. (2011). The What, How, Why and Where of Self-Construal. *Personality and Social Psychology Review*, 15 (2), 142-179.
- Cross, S. E. and Madson, L. (1997). Models of the self: Self-construals and gender. *Psychological Bulletin*, 122, 5–37.
- Crowell, J. A., Treboux, D. and Waters, E. (2002). Stability of Attachment Representations: The Transition to Marriage. *Developmental Psychology*, 38, 467-479.
- Cutrona, C. E., Cole, V., Colangelo, N., Assouline, S. G. and Russell, D. W. (1994). Perceived parental social support and academic achievement: An attachment theory perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66 (2), 369-378.
- Çağlar, A. (1989). Marmara Üniversitesi Öğrencilerine Uygulanan Bir Anketin Değerlendirilmesi. *I. Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Özet Kitabı*, 15-21, Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara.
- Çelik, B. (1991). Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi öğrencilerinin barınma koşullarının ders başarıları üzerine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 38 (3), 417- 432.
- Demir, İ. (2010). Ergenlik döneminde bağlanma, T. Solmuş. (Editör), *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi* (p. 259-271). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dykas, M. J. ve Cassidy, J. (2011). Attachment and the process ing of social information across the life span: Theory and evidence. *Psychological Bulletin*, 137, 19- 46.
- Egeland, B. and Farber, E. A. (1984). Infant-mother attachment: Factors related its development and changes over time. *Child Development*, 55, 753-771.
- Eisenberg, N. and Fabes, R. A. (1997). Prosocial development. In N. Eisenberg (Ed.), W. Damon (Series Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5th ed., p. 701-778). New York: Wiley.

- Enochs, W. K. and Roland, C. B. (2006). Social adjustment of college freshmen: The importance of gender and living environment. *College Student Journal*, 40(1), 63-73.
- Epstein, J. (1983). The influence of friends on achievement and affective outcomes. In J. Epstein and N. Karweit (Eds.), *Friends in school*, (p. 177- 200). New York: Academic Press.
- Ercan, H. (2008). *Genç yetişkinlerin aşk biçimleri ve benlik tipleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ercan, H. (2011). İlişkisel-Bireyci- Toplulukçu Benlik Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri ve Uyarlama Çalışması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13, (21), 37-45.
- Ercan, H. (2013). Genç Yetişkinlerde Benlik Kurgusu Üzerine Bir Çalışma. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5 (2), 157- 178.
- Ersoy, A. F. ve Arpacı, F. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Konut Koşullarının ve Konutta Yaşamayı Tercih Etme Nedenlerinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 158, 181- 191.
- Fanti, K. A. (2005). *The Parent-Adolescent Relationship and College Adjustment over the Freshman Year*. Unpublished master's thesis, Georgia State University, Atlanta, United States.
- Feather, N. T. (1991). Human values, global self-esteem, and belief in a just world. *Journal of Personality*, 59, 83- 107.
- Feeney, J. A. and Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (2), 281- 291.
- Feeney, J. A. and Noller, P. (1992). Attachment style and romantic love: Relationship dissolution. *Australian Journal of Psychology*, 44 (2), 69- 74.
- Feingold, A. (1994). Gender differences in personality: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 116, 429-456.
- Feldman, K. A. and Newcomb, T. M. (1969). *The impact of college on students*. San Fransisco: Jossey- Bass.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: Sage Publication.
- Fischer, A. and Manstead, A. (2000). The relation between gender and emotion in different cultures. In A. Fisher (Ed.), *Gender and emotion: Social psychological perspectives* (p. 71–94). London: Cambridge University Press.
- Fraley, R. C. and Davis, K. E. (2005) Attachment formation and transfer in young adults' close friendships and romantic relationships. *Personal Relationships*, 4 (2), 131- 144.
- Friedlander, L. J., Reid, G. J., Shupak, N. and Cribbie, R. (2007). Social Support, Self-Esteem, and Stress as Predictors of Adjustment to University among First-Year Undergraduates. *Journal of College Student Development*, 48 (3), 259-274.

- Gabriel, S. and Gardner, W. L. (1999). Are there 'his' and 'hers' types of interdependence? The implications of gender differences in collective versus relational interdependence for affect, behavior, and cognition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 642–655.
- Geçtan, E. (1994). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar* (10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gerdes, H. and Mallinckrodt, B. (1994). Emotional, social, and academic adjustment of college students: a longitudinal study of retention. *Journal of Counseling and Development*, 72, 281–288.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Good, C. V. (1945). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Graff, R. W. and Cooley, G. R. (1970). Adjustment of commuter and resident students. *Journal of College Student Personnel*, 11, 54-57.
- Groh, K. M. (2007). *Temperament, Agency and the Moderating Effect of Attachment*, Unpublished doctoral dissertation. The University of Wisconsin- Milwaukee, Wisconsin, United States.
- Grossmann, K., Grossmann, K. E., Fremmer-Bombik, E., Kindler, H., Scheuerer-Englisch, H. and Zimmermann, P. (2002). The uniqueness of child-father attachment relationships: Fathers' sensitive and challenging play as the pivotal variable in a 16-year longitudinal study. *Social Development*, 11 (3), 307- 331.
- Guimond, S., Brunot, S., Chatards, A., Garcia, D. M., Martinot, D., Branscombe, N. R., Buunk, A. P., Desert, M., Haque, S. and Yzerbyt, V. (2007). Culture, Gender, and the Self: Variations and Impact of Social Comparison Processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92 (6), 1118- 1134.
- Guimond, S., Chatard, A., Martinot, D., Crisp, R. J. and Redersdorff, S. (2006). Social Comparison, Self- Stereotyping, and Gender Differences in Self Construals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90 (2), 221-242.
- Guisinger, S. and Blatt, S. J. (1994). Individuality and relatedness. *American Psychologist*, 49, 104–111.
- Guo, Y., Leu, S. Y., Barnard, K. E., Thompson, E. A. and Spieker, S. J. (2015). An Examination of Changes in Emotion Co-Regulation Among Mother and Child Dyads During the Strange Situation. *Infant Child Development*, 24 (3), 256- 273.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N. ve Uysal, A. (2005). Anababa ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formunun psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8, 13-23.
- Güven, M. ve Aslan, S. (2010). Ergenlerde Ayrışma Bireyleşme ile Okul Zorbalığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11 (3), 125-142.

- Haigler, V. F., Day, H. D. ve Marshall, V. V. (1995). Parental Attachment and Gender-Role Identity. *Sex Roles*, 33, (3), 203- 220.
- Haltigan, J. D., Lambert, B. L., Seifer, R., Ekas, N. V., Bauer, C. R. ve Messinger, D. S. (2012). Security of attachment and quality of mother-toddler social interaction in a high-risk sample. *Infant Behavior and Development*, 35 (1), 83-93.
- Hamilton, C. E. (2000). Continuity and Discontinuity of Attachment from Infancy through Adolescence. *Child Development*, 71 (3), 690- 694.
- Harlow, H. F. (1958). The nature of love. *American Psychology*, 13, 673- 685.
- Harter, S. (2005). Authenticity. In C. R. Snyder and S. J. Lopez (Eds.). *Handbook of positive psychology* (p. 382-394). New York: Oxford University Press.
- Harwood, R. L., Miller, J. G. and Irizarry, N. L. (1995). *Culture and Attachment: Perceptions of the Child in Context*. New York, London: The Guilford Press.
- Hazan, C. and Shaver, P. (1987). Conceptualizing romantic love as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hazan, C. and Shaver, P. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychological Inquiry*, 5 (1), 1-22.
- Henton, J., Lemke, L., Murphy, C. and Haynes, L. (1980). Crisis reaction of college freshmen as a function of family support systems. *Personnel and Guidance Journal*, 58, 508-510.
- Hill, E. M., Young, J. P. ve Nord, J. L. (1994). Childhood adversity, attachment security, and adult relationships: A preliminary study. *Ethology and Sociobiology* 15 (5-6), 323-338.
- Ho, H. Z., Chen, W. W., Tran, C. N. ve Ko, C. T. (2010). Parental Involvement in Taiwanese Families: Father-Mother Differences. *International Focus Issue*, 86 (6), 376- 381.
- Hofstede, G. (1980a). *Culture's consequences: international differences in work related values*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Hofstede, G. (1980b). Motivation, Leadership, and Organization: do American theories apply abroad?. *Organizational Dynamics*, 9(1), 42–63.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations*. Thousand Oaks CA: Sage Publications.
- Hofstede, G. and Minkov, M. (2010). Long- versus short-term orientation: new perspectives. *Asia Pasific Business Review*, 16 (4), 493-504.
- Holmbeck, G. N. and Wandrei, M. L. (1993). Individual and Relational Predictors of Adjustment in First-Year College Students. *Journal of Counseling Psychology*, 40 (1), 73- 78.
- Hortaçsu, N. (1989). Targets of communication during adolescence. *Journal of Adolescence*, 12, 253-263.

- Hortaçsu, N., Oral, A. ve Yasak-Gültekin, Y. (1991). Factors affecting relationships of Turkish adolescents with parents and same-sex friends. *Journal of Social Psychology, 131* (3), 413-26.
- Hosley, C. A. and Montemayor, R. (1997). Fathers and adolescents. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (p. 162-178). New York: Wiley.
- Huston, A. C. and Aronson, S. R. (2005). Mothers' Time with Infant and Time in Employment as Predictors of Mother-Child Relationships and Children's Early Development. *Child Development, 76* (2), 467- 482.
- Ickes, W., Robertson, E., Tooke, W. ve Teng, G. (1986). Naturalistic social cognition: Methodology, assessment and validation. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*, 66-82.
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and Collectivism in a Model and Scale of Balanced Differentiation and Integration. *The Journal of Psychology, 132* (1), 95-105.
- İmamoğlu, E. O. (2002). *Doğu-Batı kavşağında benlik: Dengeli Ayrışma-Bütünleşme Modeli*. 12. Ulusal Psikoloji Kongresi, Ankara, Eylül.
- Immele, A. (2000). *The role of adolescents' representations of attachment and peer relationships in the prediction of delinquency*. Unpublished Master's thesis, University of Virginia, United States.
- Ingman, K. A. (1999). *An examination of social anxiety, social skills, social adjustment, and self-construal in Chinese and American students at an American University*. Unpublished doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia.
- Jordan, J. V. and Surrey, J. L. (1986). The self-in-relation: Empathy and the mother-daughter relationship. In T. Bernay and D. W. Cantor (Eds.), *The psychology of today's women: new psychoanalytic visions* (p. 81-104). Hillsdale, NJ: Analytic Press.
- Josephs, R. A., Markus, H. R. and Tafarodi, R. W. (1992). Gender and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology, 63*, 391-402.
- Josselson, R. (1988). The embedded self: I and thou revisited. In D. K. Lapsley and F. C. Power (Eds.), *Self, ego and identity: Integrative approaches*. (p. 91-106). New York: Springer-Verlag.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1985). A Model of Family Change through development: The Turkish family in comparative perspective. In R. Lagunes and Y. H. Poortinga (Eds.) *From a different perspective: Studies of behavior across cultures*, (p. 120- 135). Lisse, Netherlands: Swets and Zeitlinger.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Özerk-ilişkisel benlik: Yeni bir sentez. *Turkish Journal of Psychology, 11*, 36-43.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 36* (4), 403-422.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi*. (3. Baskı). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kalaycı, Ş. (Ed.) (2005). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karadayı, F. (1994). *Toplumumuzda bireycilik toplulukçuluk eğilimlerinin bir göstergesi olarak ilişkili-özerklik ölçeğini geliştirme çalışması*. 7. Ulusal Psikoloji Kongresi'ne sunulmuş tebliğ, 22-25 Eylül, Ankara.
- Karadayı, F. (1998). *İlişkili özerklik: Kavramı, ölçülmesi, gelişimi ve toplumsal önemi, gençlere ve kültüre özgü değerlendirmeler*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Karahan, T. F., Sardoğan, M. E., Özkamalı, E. ve Dicle, A. N. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyum Düzeylerinin Denetim Odağı ve Atılganlık Düzeyleri Açısından İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 6-15.
- Kashima, E. S. and Hardie, E. S. (2000). The development and validation of the Relational, Individual, and Collective self- aspects (RIC) Scale. *Asian Journal of Social Psychology*, 3, 19-48.
- Kashima, Y., Yumagushi, S., Kim, U., Choi, S, Gefland, M. and Yuki, M. (1995). Culture, Gender, and Self: A Perspective from Individualism-Collectivism Research. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69 (5), 925-937.
- Kenny, M. E. (1987). The extent and function of parental attachment among first-year college students. *Journal of Youth and Adolescence*, 16 (1), 17- 29.
- Kenny, M. E. and Donaldson, G. (1991). Contributions of parental attachment and family structure to the social and psychological functioning of first-year college students. *Journal of Counseling Psychology*, 38, 479-486.
- Kenny, M. E. and Rice, K. G. (1995). Attachment to parents and adjustment in late adolescent college students: Current status, applications, and future considerations. *The Counseling Psychologist*, 23, 433-456.
- Kim, S. W. ve Fong, V. L. (2013). Differences Between Chinese Mothers' and Fathers' Roles in their Children's Education. *Learning in and out at school: Education Across the Globe Conference, Kellogg Institute for International Studies*, 1-18.
- Kirkpatrick, L. A. and Hazan, C. (1994). Attachment styles and close relationships: A four-year prospective study. *Personal Relationships*, 1 (2), 123-142.
- Kocayörük, Ercan. (2010). Pathways to Emotional Well-Being and Adjustment in Adolescence: The Role of Parent Attachment and Competence. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2 (3), 719-737.
- Kopperman, D. J. (2007). *Peer support as a predictor of college adjustment in students of Mexican-origin*. Unpublished doctoral dissertation. The University of Texas, Austin.

- Kumru, A. (2002). *Prosocial behavior within the family context and its correlates among Turkish early adolescents*, Unpublished doctoral dissertation, Nebraska University, Nebraska.
- Kurt, D. (2010). *Algılanan Psikolojik Kontrol ile Gencin Psikososyal İşlevselliği Arasındaki İlişkiler: Kişilerarası Güven İnancı ve Güvenli Bağlanmanın Rolü*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuzucu, Yaşar. (2011). Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (35), 79- 91.
- Kwak, K. (2003). Adolescents and their parents: A review of intergenerational family relations for immigrant and non-immigrant families. *Human Development*, 46, 15-36.
- Laible, D. J., Carlo, G. and Raffaelli, M. (2000). The Differential Relations of Parent and Peer Attachment to Adolescent Adjustment. *University of Nebraska, Faculty Publications, Department of Psychology*, 51.
<http://digitalcommons.unl.edu/psychfacpub/51>.
- Lamb, M. E. (1978). Qualitative Aspects of Mother- and Father-Infant Attachments. *Infant Behavior and Development*, 1, 265- 275.
- Lamb, M. E., Pleck, J. H., Charnov, E. and Lavine, J. A. (1985). Paternal behaviour in humans. *American Psychologist*, 25, 883- 894.
- Lamborn, S. D. and Steinberg, L. (1993). Emotional Autonomy Redux: Revisiting Ryan and Lynch. *Child Development*, 64 (2), 483- 499.
- Lapsley, D. K. and Edgerton, J. (2002). Separation- Individuation, Adult Attachment Style, and College Adjustment. *Journal of Counseling and Development*, 80, 484-492.
- Lapsley, D. K., Rice, K. G. and Fitzgerald, D. (1990). Adolescent attachment, identity and adjustment to college: Implications for the continuity of adaptation hypothesis. *Journal of Counseling and Development*, 68, 561- 565.
- Lapsley, D. K., Rice, K. G. and Shadid, G. E. (1989). Psychological Separation and Adjustment to College. *Journal of Counseling Psychology*, 36 (3), 286-294.
- Larose, S. and Boivin, M. (1998). Attachment to Parents, Social Support Expectations, and Socioemotional Adjustment During the High School-College Transition. *Journal of Research on Adolescence*, 8 (1), 1-27.
- Larson, R. and Richards, M. (1994). *Divergent realities: The emotional lives of mothers, fathers and adolescents*. New York: Basic Books.
- Lebra, T. S. (1976). *Japanese patterns of behavior*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Leong, F. T. L., Bonz, M. H. and Zachar, P. (1997). Coping styles as predictors of college adjustment among freshmen. *Counseling Psychology Quarterly*, 10 (2), 211-220.

- Levinson, D. J., Darrow, C. N, Klein, E. B. and Levinson, M. (1978). *Seasons of a Man's Life*. New York: Random House.
- Levy, M. B. and Davis, K. E. (1988). Lovestyles and attachment styles compared: their relations to each other and to various relationships characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5 (4), 439- 471.
- Lewis, M., Feiring, C. and Rosenthal, S. (2000). Attachment over time. *Child Development*, 71 (3), 707- 720.
- Li, H. Z. (2002). Culture, gender and self-close-other(s) connectedness in Canadian and Chinese samples. *European Journal of Social Psychology*, 32, 93-104.
- Lopez, F. G., Campbell, V. L. and Watkins, C. E. (1986). Depression, Psychological Separation, and College Adjustment: An Investigation of Sex Differences. *Journal of Counseling Psychology*, 33 (1), 52- 56.
- Lopez, F. G., Campbell, V. L. and Watkins, C. E. (1988). Family Structure, Psychological Separation, and College Adjustment: A Canonical Analysis and Cross-Validation. *Journal of Counselling Psychology*, 35 (4), 402-409.
- Löker, Ö. (1999). *Differential effects of parent and peer attachment on social and emotional loneliness among adolescents*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Lubker, J. R. (2006). *College adjustment experiences of first year students: Retired athletes, non-athletes and current varsity athletes*. Unpublished doctoral dissertation, West Virginia University, Morgantown, United States.
- Main, M. (1996). Introduction to the special section on attachment and psychopathology: 2. Overview of the field of attachment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64, 237-243.
- Markiewicz, D., Lawford, H., Doyle, A. B. and Haggart, N. (2006). Developmental differences in adolescents' and young adults' use of mothers, fathers, best friends, and romantic partners to fulfill attachment needs. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 127–140.
- Markus, H.R. (1977). Self-schemata and processing information about the self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35, 63-78.
- Markus, H.R. and Kitayama, S. (1991). Culture and self: Implication for cognition, emotion and motivation. *Psychological Review*, 98 (2), 224-253.
- Matas, L., Arend, R. A. and Sroufe, L. A. (1978). Continuity of adaptation in the second year: The relationship between quality of attachment and later competence. *Child Development*, 49, 547- 556.
- Mattanah, J. F., Hancock, G. R. and Brand, B. L. (2004). Parental Attachment, Separation- Individuation, and College Student Adjustment: A Structural Equation Analysis of Mediational Effects. *Journal of Counseling Psychology*, 51 (2), 213-225.

- McConnell, M. and Moss, E. (2011). Attachment across the life span: Factors that contribute to stability and change. *Australian Journal of Educational and Developmental Psychology*, 11, 60- 77.
- McGuire, W. J. and McGuire, C. V. (1982). Significant others in self space: Sex differences and developmental trends in social self. In J. Suls (Ed.), *Psychological perspectives on the self* (Vol. 1, p. 71- 96). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Meins, E. (1999). Sensitivity, security, and internal working models: Bridging the transmission gap. *Attachment and Human Development*, 1, 325- 342.
- Mertler, C. A. and Vannatta, R. A. (2005). *Advanced and multivariate statistical methods: practical application and interpretation*. CA: Pyrczak Publishing.
- Minkov, M. and Hofstede, G. (2011). The evolution of Hofstede's doctrine. *Cross Cultural Management: An International Journal*, 18(1), 10-20.
- Moretti, M. and Peled, M. (2004). Adolescent-parent attachment: Bonds that support healthy development. *Paediatrics & Child Health*; 9 (8), 551- 555.
- Mounts, N. S., Valentiner, D. P., Anderson, K. L. and Boswell, M. K. (2006). Shyness, sociability, and parental support for the college transition: relation to adolescents' adjustment. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 71–80.
- Morsünbül, Ü. (2005). *Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri, Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Murthaugh, P. A., Burns, L. D. and Schuster, J. (1999). Predicting the retention of university students. *Research in Higher Education*, 40, 355-371.
- Núñez, A. M. and Cuccaro-Alamin, S. (1998). First-Generation Students: Undergraduates Whose Parents Never Enrolled in Postsecondary Education (NCES 98082). U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Nwoke, M. B. (2013). Influence of Gender, Parents' Level of Education and Attachment Quality on Parent-Adolescent Conflict. *African Journal for the Psychological Study of Social Issues*, 16 (2), 279- 289.
- O'Connor, T. G. ve C. M. Croft. (2001). A Twin Study of Attachment in Preschool Children. *Child Development*, 72 (5), 1501-1511.
- Olson, S. L., Bates, J. E. and Bayles, K. (1990). Early antecedents of childhood impulsivity: The role of parent-child interaction, cognitive competence, and temperament. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 18 (3), 317-334.
- Öğüt, Ü. (1998). *Üst ve orta sosyo-ekonomik statülü Türkiyeli babalardan bir örnekle dâhilinde okulöncesi çağı çocukların yaş ve cinsiyeti ile annenin çalışma durumunun baba katılımına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi.
- Özdemir, Y. (2012). Kırsal kesimde ve kentte yaşayan ergenlerin benlik kurguları açısından karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (1), 81-96.

- Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2010). Benlik kavramı ve benliğin gelişimi. Bilen Benliğe gereksinim var mı?. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (2), 21-37.
- Pascarella, E. T. and Terenzini, P. T. (1991). *How College Affects Students*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Pastor, D. L. (1981). The quality of mother-infant attachment and its relationship to toddlers' initial sociability with peers. *Developmental Psychology*, 17, 326-335.
- Paterson, J. E., Field, J. and Pryor, J. (1994). Adolescents' perception of their attachment relationship with their mother, father and friends. *Journal Youth and Adolescence*, 23(5), 579-600.
- Pielage, S., Gerlsma, C. and Schaap, C. (2000). Insecure attachment as a risk factor for psychopathology: The role of stressful events. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7, 296-302.
- Pistole, M. C. (1989). Attachment in Adult Romantic Relationships: Style of Conflict Resolution and Relationship Satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6 (4), 505- 510.
- Rahat, E. ve İlhan, T. (2016). Coping Styles, Social Support, Relational Self- Construal, and Resilience in Predicting Students' Adjustment to University Life. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 16 (1), 187- 208.
- Raja, S. N., McGee, R. and Stanton, W. (1992). Perceived attachment to parents and peers and psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 21, 471-485.
- Rathus, S. A. and Nevid, J. S. (1986). *Adjustment and growth: The challenges of life* (Third edition). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Rice, K. G., Fitzgerald, D. P., Whaley, T. J. and Gibbs, C. L. (1995). Cross-Sectional and Longitudinal Examination of Attachment, Separation- Individuation, and College Student Adjustment. *Journal of Counseling and Development*, 73, 463-474.
- Rice, K. G. and Whaley, T. J. (1994). A short-term longitudinal study of withinsemester stability and change in attachment and college student adjustment. *Journal of College Student Development*, 35, 324-330.
- Roberts, J. E., Gotlib, I. H. and Kassel, J. D. (1996). Adult attachment security and symptoms of depression: The mediating roles of dysfunctional attitudes and low self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70 (2), 310-320.
- Robinson, N. S. (1995). Evaluating the Nature of Perceived Support and its Relation to Perceived Self-Worth in Adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 5 (2), 253- 280.
- Rodriguez, N., Mira, C. B., Myers, H. F., Morris, J. K. and Cardoza, D. (2003). Family or friends: Who plays a greater supportive role for Latino college students? *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 9, 236-250.
- Rogers, C. (1961). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. London: Constable.

- Roland, A. (1988). *In Search of Self in India and Japan: Toward a Cross-Cultural Psychology*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Roy, C. (2009). *The Roy adaptation model*. (Third edition). New Jersey Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall Health.
- Ryan, A. (2001). The peer group as a context for the development of young adolescent motivation and achievement. *Child Development*, 72, 1135- 1150.
- Ryan, R. and Deci, E. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68–78.
- Saferstein, J. A., Neimeyer, G. J. and Hagens, C. L. (2005). Attachment as a predictor of friendship qualities in college youth. *Social Behavior and Personality*, 33 (8), 767-776.
- Sağınç, N. (2011). *Üniversite Yaşamına Uyum Sürecine Etki Eden Faktörler ve Birbirleri ile İlişkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Salami, S. O. (2011). Psychosocial Predictors of Adjustment Among First Year College of Education Students. *US-China Education Review*, 8 (2), 239-248.
- Sampson, E. E. (1988). The debate on individualism: Indigenous psychologies of the individual and their role in personal and societal functioning. *American Psychologist*, 43, 15-22.
- Saygılı, S. ve Çankırlı, A. (2013). *Baba Olma Sanatı*. (5. Baskı). İstanbul: Zafer Yayınları.
- Schultheiss, D. and Blustein, D. (1994). Role of adolescent–parent relationships in college student development and adjustment. *Journal of Counseling Psychology*, 41, 248–255.
- Schwartz, S. H. and Rubel, T. (2005). Sex differences in value priorities: Cross-cultural and multimethod studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 1010–1028.
- Seeley, E. A., Gardner, W. L., Pennington, G. and Gabriel, S. (2003). Circle of friends or members of a group? Sex differences in relational and collective attachment to groups. *Group Processes and Intergroup Relations*, 6, 251–263.
- Shaver, P. R. and Brennan, K. A. (1992). Attachment Styles and the "Big Five" Personality Traits: Their Connections with Each Other and with Romantic Relationship Outcomes. *Society of Personality and Social Psychology*, 18 (5), 536- 545.
- Shaver, P. R. and Brennan, K. A. (1995). Dimensions of Adult Attachment, Affect Regulation, and Romantic Relationship Functioning. *Society of Personality and Social Psychology*, 21 (3), 267- 273.

- Shaver, P. H., Schachner, D. A. and Mikulincer, M. (2005). Attachment style, excessive reassurance seeking, relationship processes, and depression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31 (3), 343-359.
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971-980.
- Simpson, J. A., Collins, W. A., Tran, S. and Haydon, K. C. (2007). Attachment and the experience and expression of emotions in romantic relationships: A developmental perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(2), 355-367.
- Singelis, T. M. (1994). The measurement of independent and interdependent self-construals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 580- 591.
- Solmuş, T. (2010). Bebeklikten yetişkinliğe; bağlanma ve romantik bağlanma. T. Solmuş. (Editör). *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi*. İkinci baskı. İstanbul:Sistem Yayıncılık.
- Sroufe, L. A. (1979). The coherence of individual development. *American Psychologist*, 34, 834-841.
- Sroufe, L. A. (1983). Infant-caregiver attachment and patterns of adaptation in preschool: The roots of maladaptation and competence. In M. Perlmutter (Ed.), *Minnesota symposium in child psychology*, 16, (p. 41-91). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Sroufe, L. A. (1985). Attachment classification from the perspective of infant-caregiver relationships and infant temperament. *Child Development*, 56, 1-14.
- Sroufe, L. A. (2005). Attachment and development: A prospective, longitudinal study from birth to adulthood. *Attachment and Human Development*, 7(4). 349-367.
- Stackert, R. A. and Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34 (8), 1419-1429.
- Steinberg L. (2007). Risk-taking in adolescence: New perspectives from brain and behavioral science. *Current Directions in Psychological Science*, 16, 55–59.
- Stewart, A. J. and Lykes, M. B. (1985). Conceptualizing gender in personality theory and research. In A. J. Stewart ve M. B. Lykes (Eds). *Gender and personality: Current perspectives on theory and research*. Durham, NC: Duke University Press.
- Strahan, E. Y. (2003). The effects of social anxiety and social skills on academic performance. *Personality and Individual Differences*, 34(2), 347-357.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14, 71- 106.

- Swenson, L. A., Nordstrom, A. and Hiester, M. (2008). The Role of Peer Relationships in Adjustment to College, *Journal of College Student Development*, 49 (6), 551-567.
- Terenzini, P., Springer, L., Yeager, P., Pascarella, E. and Nora, L. (1996). First generation college students: Characteristics, experiences and cognitive development. *Research in Higher Education*, 37 (1), 1-22.
- Thayer, P. B. (2000). Retention of students from first generation and low income backgrounds. *The Journal of the Council for Opportunity in Education*, 2-9.
- Thompson, C. E. and Fretz, B. R. (1991). Predicting adjustment of black students at predominantly white institutions. *Journal of Higher Education*, 62(4), 437-450.
- Thompson, R. A. (2000). New directions for child development in the twenty-first century: The legacy of early attachments. *Child Development*, 71, 145-152.
- Tinto, V. (1975). Dropout from Higher Education: A Theoretical Synthesis of Recent Research. *Review of Educational Research*, 45(1), 89-125.
- Tinto, V. (1988). Stages of student departure: Reflections on the longitudinal character of student leaving. *Journal of Higher Education*, 59 (4), 438-455.
- Totan, T., (2008). *Ergenlerde zorbalığın anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Triandis, H. C. (1989). The self and social behavior in differing cultural contexts. *Psychological Review*, 96, 506- 520.
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism and collectivism. New directions in social psychology*. Boulder, CO: Westview Press.
- Trinke, S. J. (1995). Hierarchies of attachment relationships in adulthood. Unpublished master's thesis, Simon Fraser University, Canada.
- Trinke, S. J. and Bartholomew, K. (1997). Hierarchies of attachment relationships in young adulthood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(5), 603-625.
- Tseng, V. (2004). Family Interdependence and Academic Adjustment in College: Youth From Immigrant and U.S.-Born Families. *Child Development*, 75 (3), 966- 983.
- Updegraff, K., McHale, S., Crouter, A. and Kupanoff, K. (2001). Parents' involvement in adolescents' peer relationships: A comparison of mothers and fathers roles. *Journal of Marriage and the Family*, 63, 655- 668.
- Üskül, A.K., Hynie, M. and Lalonde, R.N. (2004). Interdependence as a Mediator Between Culture and Interpersonal Closeness for EuroCanadians and Turks. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35 (2), 174-191.
- van Ijzendoorn, M. H. and De Wolff, M. S. (1997). In Search of the Absent Father- Meta- Analyses of Infant- Father Attachment: A Rejoinder to Our Discussants. *Child Development*, 68 (4), 604- 609.

- van Ijzendoorn, M. H., Moran, G., Belsky, J., Pederson, D., Bakermans-Kranenburg, M.J. and Kneppers, K. (2000). The similarity of siblings' attachments to their mothers. *Child Development*, 71, 1086–1098.
- Verschueren, K., Marcoen, A. and Schoefs, V. (1996). The internal working model of the self, attachment, and competence in five-year-olds. *Child Development*, 67, 2493-2511.
- Vialatte, F. B. and Cichocki, A. (2008). Spit Test Bonferroni Correction for EEG statistical maps. *Biological Cybernetics*, 98, 208-303.
- Vivona, J. M. (2000). Parental Attachment Styles of Late Adolescents: Qualities of Attachment Relationships and Consequences for Adjustment. *Journal of Counseling Psychology*, 47 (3), 316- 329.
- Wallis, P. and Steele, H. (2001). Attachment representations in adolescence: Further evidence from psychiatric residential settings. *Attachment and Human Development*, 3, 259–268.
- Wang, W. H. (2009). *Chinese International Students' Cross-Cultural Adjustment in the U.S.: The Roles of Acculturation Strategies, Self-Construals, Perceived Cultural Distance, and English Self-Confidence*. Unpublished doctoral dissertation. The University of Texas, Austin, U.S.A.
- Wang, A., Chen L., Zhao, B. and Xu, Y. (2006). First-year students' psychological and behavior adaptation to college: The role of coping strategies and social support. *US-China Education Review*, 3, 27-36.
- Waters, E., Wippman, J. and Sroufe, L. A. (1979). Attachment, positive affect, and competence in the peer group: Two studies in construct validation. *Child Development*, 50, 821-829.
- Watkins, D., Cheng, C., Mpofu, E., Olowu, S., Singh-Sengupta, S. and Regmi, M. (2003). Gender differences in self-construal: How generalizable are western findings? *Journal of Social Psychology*, 143, 501-519.
- Wei, M., Heppner, P.P. and Mallinckrodt, B. (2003). Perceived coping as a mediator between attachment and psychological distress: A structural equation modeling. *Journal of Counseling Psychology*, 50 (4), 438-447.
- Weisel, A. and Kamara, A. (2016). Attachment and Individuation of Deaf/Hard-of-Hearing and Hearing Young Adults. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 10 (1), 51-62.
- Williams, J. E. and Best, D. L. (1990). *Sex and psyche: Gender and self viewed cross-culturally*. Newbury Park: Sage Publications.
- Yaka, A. İ. (2011). *Bağlanma, erken döneme yönelik şemalar, öz-yönetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yarmey, A. D. (1993). Adult age and gender differences in eyewitness recall in field settings. *Journal of Applied Social Psychology*, 23, 1921- 1932.

- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç* (Sekizinci Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- York-Anderson, D. and Bowman, S. (1991). Assessing the college knowledge of first-generation and second-generation college students. *Journal of College Student Development*, 32, 116-122.
- Yuki, M, Maddux, W. W., Brewer, M. B. and Takemura, K. (2005). Cross-cultural differences in relationship- and group-based trust. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31, 48- 62.
- Zubaroğlu, S. ve Şayan, D. (1997). Gender, Place of Birth, Place of Residence and Symptoms of Boğaziçi University Students. International Round Table for the Advancement of Counseling in Health Care'de sunulan Bildiri, Cambridge, UK.

EKLER

EK A

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın katılımcılar,

Bu araştırma Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Psikolojisi Bölümü Yüksek Lisans Tez Çalışması kapsamında planlanmıştır. Araştırma çerçevesinde 18-20 yaş aralığında bulunan gençlerin bağlanma örüntülerinin üniversiteye uyumları üzerindeki etkisi ölçülmeye çalışılacaktır. Bu amaçla aşağıdaki kişisel bilgileri doldurmanız beklenmektedir. Verilen bilgiler gizli kalacaktır bu yüzden sorulara içtenlikle cevap vermeniz araştırmanın geçerli olabilmesi için önemlidir. Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatle okuyarak cevap veriniz. Çok teşekkür ederim.

Gülşah Sevinç
Ankara Üniversitesi

1. Cinsiyetiniz: (1) Kadın (2) Erkek

2. Yaşınız: (1) 18 (2) 19 (3) 20

3. Okuduğunuz bölüm: _____

4. e-mail adresiniz:

5. Üniversiteye başlamadan önce hangi şehirde yaşıyordunuz?

a. Ankara

b. Başka bir şehirde ise şehrin adını yazınız

6. İkamet yeriniz aşağıdakilerden hangisi?

a. Aile ile

b. Evde-yalnız

c. Evde-arkadaşla

d. Akraba yanında

e. Yurtta

f. Diğer

7. Annenizin eğitim düzeyi

a. İlkokul- Orta okul

b. Lise

c. Üniversite-Yüksek lisans

d. Okuryazar değil

8. Babanızın eğitim düzeyi

a. İlkokul- Orta okul

b. Lise

c. Üniversite-Yüksek lisans

d. Okuryazar değil

EK B

EBEVEYNE VE AKRANA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ

Aşağıda, anneniz ve babanızla olan ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Her bir cümlede anlatılan durumu ne sıklıkla yaşadığınızı 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz. Hiçbir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmamızdır.

Aşağıdaki maddeleri **annenizle ilişkinizi** göz önünde bulundurarak doldurunuz.

1-----	2-----	3-----	4-----	5-----	6-----	7	
Asla	Bazen				Daima		
1. Annem duygularıma saygı gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
2. Annem başka biri olsun isterdim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Annem beni olduğum gibi kabul eder.	1	2	3	4	5	6	7
4. Sorunlarım hakkında annemle konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Evde kolayca keyfim kaçar.	1	2	3	4	5	6	7
6. Annemin kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıkmak istemem.	1	2	3	4	5	6	7
7. Kim olduğumu daha iyi anlamamda annem bana yol gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
8. Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu anneme anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
9. Anneme kızgınlık duyuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
10. Annemden pek ilgi görmüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
11. Kızgın olduğumda annem anlayışlı olmaya çalışır.	1	2	3	4	5	6	7
12. Annem bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenir	1	2	3	4	5	6	7

Aşağıdaki maddeleri **babanızla ilişkinizi** göz önünde bulundurarak doldurunuz.

1-----	2-----	3-----	4-----	5-----	6-----	7	
Asla	Bazen				Daima		
1. Babam duygularıma saygı gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
2. Babam başka biri olsun isterdim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Babam beni olduğum gibi kabul eder.	1	2	3	4	5	6	7
4. Sorunlarım hakkında babamla konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Evde kolayca keyfim kaçar.	1	2	3	4	5	6	7
6. Babamın kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıkmak istemem.	1	2	3	4	5	6	7
7. Kim olduğumu daha iyi anlamamda babam bana yol gösterir	1	2	3	4	5	6	7
8. Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu babama anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
9. Babama kızgınlık duyuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
10. Babamdan pek ilgi görmüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
11. Kızgın olduğumda babam anlayışlı olmaya çalışır.	1	2	3	4	5	6	7
12. Babam bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana neden	1	2	3	4	5	6	7

Aşağıdaki maddeleri **arkadaşlarınızla ilişkinizi** göz önünde bulundurarak doldurunuz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
 Asla Bazen Daima

1. Arkadaşlarım duygularıma saygı gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
2. Başka arkadaşlarım olsun isterdim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Arkadaşlarım beni olduğum gibi kabul eder.	1	2	3	4	5	6	7
Sorunlarım hakkında arkadaşlarımla konuştuğumda	1	2	3	4	5	6	7
4. kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.							
5. Arkadaşlarımla olduğumda kolayca keyfim kaçır.	1	2	3	4	5	6	7
Arkadaşlarımın kendi problemleri olduğundan,	1	2	3	4	5	6	7
6. onları bir de kendiminkilerle sıkıkmak istemem.							
Kim olduğumu daha iyi anlamamda arkadaşlarım	1	2	3	4	5	6	7
7. bana yol gösterir.							
Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında	1	2	3	4	5	6	7
8. bunu arkadaşlarıma anlatırım.							
9. Arkadaşlarıma kızgınlık duyuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
10. Arkadaşlarımdan pek ilgi görmüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
11. Kızgın olduğumda arkadaşlarım anlayışlı olmaya çalışır	1	2	3	4	5	6	7
Arkadaşlarım bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse	1	2	3	4	5	6	7
12. bana nedenini sorarlar.							

EK C

İLİŞKİSEL-TOPLULUKÇU-BİREYCI BENLİK ÖLÇEĞİ (RIC)

Aşağıda, insanların kendilerini tanımlamak üzere kullandıkları bir grup ifade verilmektedir. Her bir ifadeyi okuyun ve her bir ifadenin sizi ne kadar yansıttığı/sizin için doğru olduğu konusunda en uygun rakamsal karşılığı daire içine alınız. Verilen seçenekler arasında doğru ya da yanlış yanıt bulunmamaktadır. Her bir ifade için çok fazla zaman harcamayınız ancak genellikle nasıl düşündüğünüze işaret eden yanıtı veriniz.

	1	2	3	4	5	6	7
Beni yansıtmıyor/							Beni yansıtıyor/
Benim için doğru değil							Benim için çok doğru
1. Hayattaki en önemli şeyin kişisel dürüstlüğe sahip olmak/kendime karşı dürüst olmak olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
2. Hayattaki en önemli şeyin benim için önemli olan kişilerle iyi kişisel ilişkilere sahip olmak olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
3. Hayattaki en önemli şeyin grubumun (okulum, dini örgütüm, klübüm, komşularım ve topluluğum gibi) refahını artıracak nedenler için çalışmak olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
4. Çocuklarıma kendilerini tanımalarını ve biricik bir birey olarak kendi potansiyellerini geliştirmelerini öğrettirdim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Çocuklarıma arkadaşlarına karşı ilgili ve onların gereksinimlerine karşı duyarlı olmalarını öğrettirdim.	1	2	3	4	5	6	7
6. Çocuklarıma ait oldukları gruba sadık olmalarını öğrettirdim.	1	2	3	4	5	6	7
7. Kendimi kendine yeten biri, bir birey olarak görürüm.	1	2	3	4	5	6	7
8. Kendimi iyi bir partner (sevgili, nişanlı, eş) ve arkadaş olarak görürüm.	1	2	3	4	5	6	7
9. Kendimi grubumun iyi bir üyesi olarak görürüm.	1	2	3	4	5	6	7

1	2	3	4	5	6	7
Beni yansıtmıyor/ Benim için doğru değil					Beni yansıtıyor/ Benim için çok doğru	
10. Onurun kendime karşı dürüst olmakla elde edilebileceğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6 7
11. Onurun kişisel ilişkilerimin olduğu insanlara karşı dürüst olmakla elde edilebileceğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6 7
12. Onurun akrabalar, çalışma grubu, dini ya da sosyal gruplar gibi içinde yer aldığım gruplara karşı dürüst olmakla elde edilebileceğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6 7
13. Bir kişiyi eğer görev için belirtilen kişisel sorumlulukları alırsa , kurum için iyi bir çalışan olarak kabul ederim.	1	2	3	4	5	6 7
14. Bir kişiyi eğer diğer meslektaşlarıyla iyi geçinir ve işbirliği içinde çalışırsa , kurum için iyi bir çalışan olarak kabul ederim.	1	2	3	4	5	6 7
15. Bir kişiyi eğer örgütünün ya da çalışma grubunun gelişimi için çalışırsa , kurum için iyi bir çalışan olarak kabul ederim.	1	2	3	4	5	6 7
16. Benim için en tatmin edici etkinlik kendim için bir şeyler yapmaktır.	1	2	3	4	5	6 7
17. Benim için en tatmin edici etkinlik benim için önemli olan kişiler için bir şeyler yapmaktır.	1	2	3	4	5	6 7
18. Benim için en tatmin edici etkinlik grubum için bir şeyler yapmaktır.	1	2	3	4	5	6 7
19.Önemli bir kişisel karar almam gerektiğinde, kendime gerçekten en çok yapmak istediğim şeyi sorarım.	1	2	3	4	5	6 7
20. Önemli bir kişisel karar almam gerektiğinde, partnerim ya da en iyi arkadaşım la konuşurum.	1	2	3	4	5	6 7
21. Önemli bir kişisel karar almam gerektiğinde, ailem ya da akrabalarım la konuşurum.	1	2	3	4	5	6 7

1	2	3	4	5	6	7
Beni yansıtmıyor/ Benim için doğru değil					Beni yansıtıyor/ Benim için çok doğru	
22. Bir konsere gittiğim zaman, müzikten keyif almanın çok kişisel bir deneyim olduğunu hissederim.	1	2	3	4	5	6 7
23. Bir konsere gittiğim zaman, eğer ahbablarım (partnerim, arkadaşım, konuklarım) da ondan keyif alıyorsa , keyif aldığımı hissederim.	1	2	3	4	5	6 7
24. Bir konsere gittiğim zaman, grubun parçası olmaktan dolayı kendimi iyi hissederim.	1	2	3	4	5	6 7
25. Kendimle ilgili en çok önemseydiğim şey, kendimle olan ilişkimdir.	1	2	3	4	5	6 7
26. Kendimle ilgili en çok önemseydiğim şey, özel bir kişiyle olan ilişkimdir.	1	2	3	4	5	6 7
27. Kendimle ilgili en çok önemseydiğim şey, grubumla olan ilişkimdir.	1	2	3	4	5	6 7

ÜNİVERSİTE YAŞAMI ÖLÇEĞİ

Aşağıda üniversite yaşantısıyla ilişkili olabilecek duygu, düşünce ve beklentileri ifade eden 48 cümle bulunmaktadır. Her bir ifadeyi okuduktan sonra *şimdiki durumda (son birkaç gündür)* yaşadıklarınızı göz önünde bulundurarak her cümledeki ifadenin size ne derece uygun olduğunu cümlenin karşısında verilen “Bana hiç uygun değil (1)” - “Bana tamamen uygun (7)” seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtiniz.

	Bana Tamamen Uygun					Bana Hiç Uygun Değil	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1.Üniversitedeki topluluklara girmeye çekinirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
2.Kendimi genellikle gergin hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
3.Kendimi severim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
4.Arkadaşlarımla yakınlaşamam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
5.Derslerde işlenen konuları anlamakta zorluk çekiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
6. Kendimi yalnız hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
7.Üniversite öğrencisi olmaktan memnun değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
8.Olayların hep kötü gideceğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
9.Hayatımı istediğim gibi yönlendiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
10.Cinsellik beni korkutur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
11.Sınıf içinde konuşmaktan çekinirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
12.Kaldığım yerdeki kişilerle anlaşırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
13.Kendimi bu üniversitenin kültürüne uzak hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
14. Genellikle olaylar karşısında kendimi suçlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
15. Kararlarımın sonuçlarına katlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
16.Benimle kimsenin çıkmak istemeyeceğini düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
17.Kaldığım yere uyum sağlayamadım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
18.Üniversitenin beklentilerime cevap vereceğini düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
19.Duygularımı anlamakta zorlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
20.Karşı cinsle birlikte bulunduğum ortamlarda kendimi rahat hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
21. Öğretmenlerimle ilişkimden memnun değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
22. Aile içinde sık sık çatışmalar yaşarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
23. Üniversitedeki destek birimlerini (Kültür İşleri, Spor Müdürlüğü, Öğrenci İşleri gibi) tanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
24.Hayır demekle güçlük yaşarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
25.Bu üniversitenin eğitimini zor buluyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
26.Değerlerim bu üniversitedeki kişilerin değerleri ile uyuşur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

- 27.Devam etmesini istemediğim ilişkilerimi bitirmekte zorlanırım. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 28.Kendime zaman ayırırım. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
29. Üniversite yaşamına uyum sağlayamadım. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
30. Cinsel yaşamımdan memnunum. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 31.Arkadaş edinmekte güçlük yaşıyorum. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 32.Üniversitedeki arkadaşlarımdan örf ve adetleri bana yabancı gelir. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 33.İlişkilerimde çatışmaya girmekten çekinirim. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 34.Kendime güvenirim. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 35.Dersleri İngilizce takip etmekte zorluk çekiyorum. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 36.Aile içinde rahat iletişim kurarım. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 37.Kampüste (yerleşke) kendimi rahat hissediyorum. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
38. Sık sık moralim bozulur. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 39.Kendimi olumlu ve olumsuz yönlerimle kabul ederim. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 40.Üniversitedeki sosyal/kültürel etkinliklere katılmıyorum. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 41.Çıktığım kişi ile ilişkiyi sürdürmekte sıkıntı çekerim. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 42.Çalıştığım halde sınavlarda başarılı olamam. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
43. Kendimi üniversitenin bir parçası gibi hissediyorum. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 44.Karar vermekte güçlük çekerim. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 45.Ben de en az diğer insanlar kadar değerliyim. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 46.Biriyle duygusal ilişkiye girmekte zorlanırım. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
- 47.Derslerde başarılı olup olmayacağımdan emin değilim. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
48. Üniversitenin bulunduğu şehri tanıyorum. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)

SAÇILMA DİYAGRAMI